

ZAŁĄCZNIK NR 1 DO UCHWAŁY NR
.....
RADY GMINY CZARNY BÓR
Z DNIAr.

**WÓJT GMINY
CZARNY BÓR**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY CZARNY BÓR**

**Tekst studium
(wersja ujednolicona)**

**Dokumentacja studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania
przestrzennego gminy Czarny Bór**

SPORZĄDAJĄCY STUDIUM W 2013 r.:

ZESPÓŁ PROJEKTOWY:

JEDNOSTKA AUTORSKA:

Jeleniogórskie Biuro Planowania i Projektowania Sp. z o.o.
ul. A. Mickiewicza 26, 58-500 Jelenia Góra

ZESPÓŁ AUTORSKI: arch. Juliusz KORZEŃ, mgr inż. Katarzyna POHIBIEŁKO, mgr inż. Krzysztof CHŁOPENIUK, tech. Leokadia RACZYŃSKA

SPORZĄDZAJĄCY ZMIANY STUDIUM W 2019 r.:

JEDNOSTKA AUTORSKA:

W-IZJA Jacek Godlewski

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Główny Projektant: dr inż. arch. Jacek Godlewski (Rzecznawca TUP nr 15/2015)
mgr inż. Izabela Godlewska,
mgr inż. Magda Stańczyk,
mgr inż. Sławomir Jagiełło

SPORZĄDZAJĄCY ZMIANĘ STUDIUM W 2021 r.:

JEDNOSTKA AUTORSKA:

W-IZJA Jacek Godlewski

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Główny Projektant: dr inż. arch. Jacek Godlewski (Rzecznawca TUP nr 15/2015)
mgr inż. Izabela Godlewska,
mgr inż. Magda Stańczyk,
mgr inż. Sławomir Jagiełło

SPORZĄDZAJĄCY ZMIANĘ STUDIUM W 2023 r.:

JEDNOSTKA AUTORSKA:

W-IZJA Jacek Godlewski

ZESPÓŁ AUTORSKI:

Główny Projektant: dr inż. arch. Jacek Godlewski (Rzecznawca TUP nr 15/2015)
mgr inż. Izabela Godlewska,
mgr inż. Magda Stańczyk,

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE	5
2. CHARAKTERYSTYKA MATERIAŁÓW WYJŚCIOWYCH	7

CZĘŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO 13

1. POŁOŻENIE I POWIĄZANIE Z OTOCZENIEM.....	13
2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE.....	13
3. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU.....	14
4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY	15
5. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	16
6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	27
7. WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA, ORAZ ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI	37
8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	43
9. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	44
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW	44
11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	45
12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	48
13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA	48
14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	51
15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI	53
16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH.....	59
17. SYNTeza UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO -.....	60
IDENTYFIKACJA GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY.....	60
18. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY UWZGLĘDNIAJĄCE W SZCZEGÓLNOŚCI:	61

CZĘŚĆ II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO..... 69

1. CELE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO I STREFY POLITYKI PRZESTRZENNEJ	69
2. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW	71
3. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY	72
4. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	80
5. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	83
6. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	86
7. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM ...	90
8. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA.....	91
9. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ	91
10. OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE.....	92
11. KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ	92
12. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH	94
13. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY.....	95
14. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA	

PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY	97
15. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENI, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI	97
16. OBSZARY ZDEGRADOWANE.....	97
17. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH.....	98
18. OBSZARY PROBLEMOWE	98

CZĘŚ GRAFICZNA

Rys.1. Uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy Czarny Bór, skala 1: 10 000.

Rys.2. Kierunki rozwoju przestrzennego gminy Czarny Bór, skala 1:10 000.

1. WPROWADZENIE

Wstęp

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, zwane dalej studium, jest podstawowym dokumentem planistycznym, służącym określeniu polityki przestrzennej gminy, sporządzonym dla całego jej obszaru na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Studium stanowi podstawowy element strategii rozwoju gminy w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego. Pozwala na zintegrowanie priorytetów rozwoju społecznego i gospodarczego z rozwojem przestrzennym gminy, przy jednoczesnej ochronie zasobów środowiska przyrodniczego, krajobrazu i dziedzictwa kulturowego. Zawiera ono syntetyczny zestaw danych na temat stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego, zagospodarowania przestrzennego gminy oraz funkcjonowania jej systemu komunikacyjnego i uzbrojenia technicznego. Jest także podstawowym źródłem informacji koordynacyjnych dla opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przygotowania, wydawanych w przypadku braku planu miejscowego, decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Zgromadzony w studium zasób informacji może być wykorzystywany także dla sporządzania programów gospodarczych i inwestycyjnych, promocji oraz opracowania ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów.

1. Pierwsze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór zostało uchwalone uchwałą nr XXVII/157/2001 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 7 czerwca 2001 r. Kolejne zmiany były dokonywane w roku 2015 i 2019.
2. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*, a także późniejsze zmiany do niej, wprowadziła zmiany formalne i merytoryczne, rzutujące na rozstrzygnięcia planistyczne i zasady postępowania w procesie inwestycyjnym. Ustawa rozszerzyła problematykę ustaleń studium i ukierunkowała rozstrzygnięcia studium w stronę bardziej szczegółowych rozwiązań. Ponadto rozszerzyła zakres czynności formalno - prawnych związanych z opracowaniem i uchwaleniem studium i jego zmian, wprowadzając m. in. obowiązek uzyskania opinii komisji urbanistyczno - architektonicznej oraz uzgadniania studium z wojewodą, zarządem województwa i innymi jednostkami w zakresie przydzielonych im ustawowo kompetencji.
3. Obowiązująca od 2001 r. ustawa *Prawo ochrony środowiska* w art. 72 ust. 4-6 nakłada obowiązek wykonania opracowań ekofizjograficznych, mających stanowić materiał wyjściowy do opracowania studium i miejscowych planów w zakresie problematyki ochrony i kształtowania środowiska oraz przyrody. Problematykę, zakres i formę opracowania określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w *sprawie opracowań ekofizjograficznych*. Zgodnie z obowiązującymi przepisami przystępując do opracowania studium lub do jego zmiany należy wcześniej wykonać opracowanie ekofizjograficzne w zakresie odpowiadającym potrzebom planistycznym. W części graficznej opracowanie to powinno być wykonane w skali umożliwiającej właściwe wykorzystanie i przeniesienie informacji i ustaleń w nim zawartych do studium i planów miejscowych. Dla terenu gminy Czarny Bór wykonano opracowanie ekofizjograficzne na potrzeby studium.
4. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór (uchwała Nr XXVII/120/2013 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 21 stycznia 2013 r.) stanowiła zmianę całego studium. Obszar oraz zakres opracowanej zmiany dotyczył całej gminy.
5. Zmiany studium w roku 2019 dotyczyły powiększenia terenu eksplantacji powierzchniowej w Grzędach (uchwała Nr XIII/68/2019 z dnia 27 sierpnia 2019r) oraz lokalizacji lądowiska w

Witkowe (Uchwałą Nr XIII/69/2019 z dnia 27 sierpnia 2019r.) Zmiany te dotyczyły wyodrębnionych obszarów oraz powiązanych z nimi części tekstu studium.

6. Niniejsza zmiana dotyczyła całego studium i spowodowała potrzebę opracowania nowej redakcji części rozdziałów obowiązującego dokumentu. Zmiany te obejmują głównie ustalenia dla struktury funkcjonalno – przestrzennej, kierunków polityki przestrzennej, kształtowania przestrzeni zurbanizowanych oraz różnych form podlegających ochronie. Nową redakcją został objęty również rysunek kierunków zagospodarowania przestrzennego. Część terenów zmieniających przeznaczenie w stosunku do obowiązującego studium, posiada możliwość realizacji zabudowy na podstawie decyzji o warunkach zabudowy i decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Tekst zmieniony-wprowadzony jest pisany kursywą.

„A” - Pierwsza zmiana trzeciej edycji Studium w części tekstowej opracowania Studium oznaczono czcionką w kolorze niebieskim (bez przekreślenia – treści nowe; z przekreśleniem – treści usuwane). Zmiana treści polegała na redakcji tekstu. Pierwsza zmiana trzeciej edycji Studium w części rysunkowej polegała na modyfikacji wybranych treści rysunku pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”. Zmiany na drugim rysunku (załącznik nr 3) dotyczyły 1 obszaru, który na rysunku został wyodrębniony dodatkowym obrysem granicą opracowania. Uchwałą Nr LXVIII/353/2023 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 28 marca 2023 r. w sprawie przystąpienia do zmiany studium miała za zadanie zmianę w kierunkach zagospodarowania przestrzennego związaną ze zmianą przeznaczenia „terenów rolniczych”, „terenów lasów”, „terenów produkcji, składów i magazynów, obsługi komunikacji” na „tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin”, w rejonie działek nr 88/6, 88/7, 88/1, 90, 91/1, 91/2, 91/3 we wsi Grzędy, w rejonie działek nr 46, 39, 783 we wsi Czarny Bór, w Gminie Czarny Bór.

2. CHARAKTERYSTYKA MATERIAŁÓW WYJŚCIOWYCH

2.1. Charakterystyka opracowań planistycznych gminy Czarny Bór

1. Gmina Czarny Bór posiada, sporządzone zgodnie z obowiązującymi przepisami, następujące obowiązujące opracowania planistyczne:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór, opracowane w skali 1:25 000 i uchwalone uchwałą nr XXXVII/157/2001 z dnia 7 czerwca 2001 r.;
- *zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór, zatwierdzone uchwałami Rady Gminy Czarny Bór: nr XXVI/120/2013 z dnia 21 stycznia 2013 r, Nr: XIII/69/2019, XIII/69/2019 z dnia 27 sierpnia 2019r.*
- miejscowy plan zagospodarowania wsi Czarny Bór i Borówno - obszar „A”, uchwalony Uchwałą NR X/44/2011 z dnia 17 października 2011 r.; z wyłączeniem terenu górniczego „Grzędy I”;
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Czarny Bór i Borówno, wykonany w skali 1:5000; zatwierdzony Uchwałą nr VII/19/2003 z dnia 25.02.2003 r.; obowiązujący poza granicami planu j.w.;
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Jaczków i Witków, uchwalony Uchwałą Nr X/51/2007 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 22 listopada 2007 r.
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla wsi Czarny Bór i Borówno – obszar „A” zatwierdzony Uchwałą Nr X/44/2011 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 17 października 2011r. opublikowany w Dz. U, Woj. Dolnośląskiego poz. 93 z dnia 12 stycznia 2012 r.*
- *zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Witków zatwierdzona Uchwałą Nr XXIX/138/2013 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 23 kwietnia 2013r. opublikowany w Dz. U, Woj. Dolnośląskiego poz. 5646 z dnia 12 listopada 2013 r.*
- *zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Jaczków zatwierdzona Uchwałą Nr XXIX/139/2013 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 23 kwietnia 2013r. opublikowany w Dz. U, Woj. Dolnośląskiego poz. 5647 z dnia 12 listopada 2013 r.*
- *zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Witków i Jaczków zatwierdzona Uchwałą Nr XXIX/140/2013 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 23 kwietnia 2013r. opublikowany w Dz. U, Woj. Dolnośląskiego poz. 5648 z dnia 12 listopada 2013 r.*
- *miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w obrębie wsi Czarny Bór, gm. Czarny Bór- część 1, zatwierdzony uchwałą Nr XXXI/160/2020 Rady Gminy Czarny Bór z dnia 26 listopada 2020 r.*

2. Dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór z roku 2001, określało cele ekologiczne wyrażające się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego poprzez:

- ochronę wartości przyrodniczych i kulturowych,
- ochronę lasów, ciągów ekologicznych, gleb, surowców naturalnych, wód, atmosfery,
- hamowanie procesów degradacji środowiska naturalnego oraz minimalizację zagrożeń powodziowych,
- kształtowanie struktury funkcjonalno - przestrzennej w nawiązaniu do uwarunkowań przyrodniczych.

3. W studium wskazano następujące cele przestrzenne:

- uporządkowanie struktury funkcjonalno - przestrzennej,
- wyeliminowanie konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki terenami i efektywne ich wykorzystanie,

- określenie odpowiedniej funkcji dla obszarów problemowych,
 - przygotowanie terenów dla działalności przemysłowej i usługowej,
 - stosowanie rozwiązań architektonicznych nawiązujących do tradycji lokalnych.
4. Dla ochrony środowiska przyrodniczego i krajobrazu w studium ustalono:
- ochronę ciągów ekologicznych przed zmianą istniejącego użytkowania, zwłaszcza w rejonach stykowych ze strefą osadniczą,
 - dolesianie lub zadrzewianie terenów, w tym zdewastowanych obszarów leśnych,
 - nie zabudowywanie terenów ciągów powietrza,
 - ograniczanie lokalnych emisji zanieczyszczeń,
 - eliminację zanieczyszczeń ściekami bytowymi i przemysłowymi,
 - zakaz eksploatacji surowców naturalnych na obszarze występowania wód podziemnych,
 - zakaz wprowadzania zabudowy rozproszonej,
 - unikanie obcych regionalnie form architektonicznych,
 - kształtowanie harmonijnego krajobrazu poprzez dostosowanie skali i form nowej zabudowy do cech istniejącego krajobrazu,
 - ochronę złóż, poprzez eksploatację całego złoża, właściwe usuwanie nadkładu, wykorzystanie odpadów przerobczych.
5. W studium ustalono kierunki ochrony wartości i zasobów środowiska kulturowego:
- utrzymanie istniejącej sieci osadniczej,
 - lokalizowanie nowych zespołów zabudowy w ciągach już istniejących struktur lub na zasadzie ich kontynuacji,
 - wprowadzanie nowych zespołów zabudowy przy zachowaniu historycznie ukształtowanego krajobrazu,
 - wyeliminowanie powtarzalnych i typowych rozwiązań architektonicznych nie uwzględniających specyfiki terenu i lokalnych tradycji budownictwa.
6. Dla obszarów w strefie I wiejskiej - strefie terenów osadniczych ustalono:
- dolesianie obszarów leśnych, obszarów wzdłuż cieków wodnych, zadrzewianie obszarów poeksploatacyjnych.
7. W strefie II gospodarczej i III turystycznej ustalono następujące kierunki zagospodarowania:
- wyłączenie gruntów rolnych klas I-IV oraz leśnych spod zabudowy,
 - dopuszczenie zabudowy, m.in. turystyczno - rekreacyjno - wypoczynkowej na gruntach rolnych klas V-VI,
 - wyrównanie granic leśnych poprzez zalesienia,
 - wykorzystanie obszarów poeksploatacyjnych i nieużytków rolnych na cele turystyki i agroturystyki,
 - zadrzewienie terenów położonych w obrębie dolin rzek i potoków stanowiących ciągi ekologiczne.
8. Celami zmiany całościowej studium w roku 2013 była weryfikacja polityki przestrzennej gminy w zakresie:
- wymogów ładu przestrzennego w stosunku do współczesnych potrzeb wynikających z prawa, ekonomii, wymogów funkcjonalnych, ochrony środowiska, estetyki, uwarunkowań społecznych;
 - wymogów ochrony środowiska, w tym uwzględnienia inwentaryzacji przyrodniczej, opracowania ekofizjograficznego oraz istniejących i projektowanych terenów chronionych;
 - rozwiązań układów komunikacji, zwłaszcza przebiegu drogi ekspresowej nr S - 3 i drogi dla transportu melafiru;
 - określenia przeznaczenia terenów;
 - kierunków rozwoju infrastruktury technicznej;
 - korekta przeznaczenia terenów uwzględniająca zapisy uchwalonych miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego oraz wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu;

- zmiana przeznaczenia terenów wykorzystywanych rolniczo na cele nierolnicze, jako uzupełnienie istniejących struktur funkcjonalnych oraz w kontekście wprowadzenia nowych funkcji.

2.2. Rekomendacje z planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

1. W 2020 r. został uchwalony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego - Uchwałą Nr XIX/482/20 z 16 czerwca 2020 r., to obok Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego do 2030 r., dokument, który współdecyduje o przyszłości regionu. Plan zawiera wskazania dla działań w przestrzeni, których realizacja jest wypełnieniem zadań określonych przez Strategię. Stanowi też ważne źródło informacji dla podejmowania decyzji planistycznych i inwestycyjnych, opartych o priorytety programów operacyjnych. Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wymaga uwzględnienia wytycznych z planu województwa.

2. W Planie województwa dolnośląskiego gmina Czarny Bór znajduje się w zasięgu Sudeckiego obszaru funkcjonalnego – w strefie górskiej o znaczeniu ponadregionalnym, granicach Wałbrzyskiego Obszaru Funkcjonalnego, oraz przygranicznego obszaru funkcjonalnego (dotyczy powiatu wałbrzyskiego). Obszar gminy znajduje się również w obszarze lądowego korytarza ekologicznego. Ponadto w obszarze gminy znajduje się: linia kolejowa o statusie terenu zamkniętego, udokumentowane niezagospodarowane złoża kopalin o znaczeniu ogólnokrajowym i regionalnym, obszary ochrony Zbiorników Wód Podziemnych.

3. Pod względem zasad zagospodarowania przestrzennego, w tym wyznaczonych kierunków oraz w zakresie zadań ponadlokalnych, w Planie województwa dolnośląskiego określono:

- 1) uwzględnienie istniejących analiz krajobrazowych i wytycznych zawartych w planach ochrony dla parków krajobrazowych;
- 2) wprowadzenie zakazu lokalizacji wysokościowych urządzeń infrastruktury technicznej, takich jak maszty telewizyjne i wieże telefonii komórkowej w strefach ekspozycji widokowej wyznaczonych w studiach gmin;
- 3) wskazanie w studiach gmin obiektów regionalnej architektury drewnianej wraz z otoczeniem do objęcia ochroną konserwatorską (wpis do rejestru zabytków lub ujęcie w gminnej ewidencji zabytków). Wprowadzenie do studium gminy zapisów w zakresie zasad ochrony obiektów;
- 4) wskazanie w studiach gmin obszarów planowanych do rozwoju turystyki i rekreacji, które należy wyznaczyć na podstawie szczegółowych analiz przyrodniczych, krajobrazowych, fizjograficznych i kulturowych przyjmując następujące zasady ich turystycznego udostępniania:
 - a) w obszarach chronionych realizacja infrastruktury turystycznej zgodnie z zasadami prawnej ochrony tworzących je zasobów;
 - b) w terenach zurbanizowanych realizacja zagospodarowania turystycznego przez uzupełnianie luk w istniejącej zabudowie, jej kontynuację, adaptację lub proturystyczną rewitalizację zdegradowanych obszarów;
 - c) w obszarach otwartych pod warunkiem zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych terenu oraz zapewnienia indywidualnych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej na terenach położonych poza zasięgiem istniejących mediów.
- 5) wskazanie w studiach gmin obszarów, które wymagają opracowania, we współpracy z sąsiednimi gminami, planów rozwoju ponadlokalnej infrastruktury turystycznej, udostępniającej wskazane obszary jako całość;

- 6) wskazanie w studiach gmin przebiegu regionalnych szlaków turystycznych, w tym planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego;
- 7) wskazanie w studiach gmin węzłów przesiadkowych komunikacji zbiorowej zintegrowanych ze szlakami turystycznymi prowadzącymi w obszarze gminy.

4. Ponadto plan zagospodarowania województwa ustala:

- 1) ochronę obszarów o nieprzekształconych lub stosunkowo mało zmienionych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, oraz uwzględnianie pozostałych działań ochronnych w zakresie ochrony krajobrazu, sformułowanych w obowiązującym planie ochrony Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich,
- 2) uwzględnienie w planowaniu przestrzennym informacji o obszarach perspektywicznych, na których stwierdzono przesłanki występowania złóż oraz obszarów prognostycznych,
- 3) uwzględnienie w studium gminy możliwości budowy obwodnicy Boguszu-Gorc, z obejściem części Boguszu i Gorcy, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 367,
- 4) możliwości realizacji inwestycji budowa kolei dużych prędkości (KDP) tzn. „Y” relacji Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław oraz jego wydłużenie w kierunku Pragi,
- 5) W ramach wskazanych ciągów drogowych postuluje się o uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednolicenia parametrów użytkowych dróg wchodzących w skład danego korytarza:
 - a) – Korytarz (praski) – przebieg: S3 Nowa Sól – Polkowice – Lubin– Legnica – Jawor – Bolków – Kamienna Góra – Lubawka granica państwa.
 - b) Korytarz „sudecki południowy” – przebieg: DK30 Zgorzelec –Lubań – Jelenia Góra – dalej jako DW367 Kowary – Kamienna Góra – Wałbrzych - dalej jako DW381 Nowa Ruda - Kłodzko– dalej jako DK46 Paczków.
- 6) Wyłączenie obszarów chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów odrębnych.

Inwestycje celu publicznego zawarte w ustalone w dokumentach krajowych:

- 1) budowa drogi ekspresowej S3 Bolków - granica państwa;
- 2) budowa łączników aglomeracyjnych między drogą ekspresową S3 a aglomeracją Wałbrzyską oraz Jeleniogórską wraz z dokończeniem południowej obwodnicy Jeleniej Góry;
- 3) ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej - zbiornik Sędziszów, pot. Lesk. Zadanie w ramach przedsięwzięcia Ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej. Budowa suchego zbiornika Sędziszów w km 1+050 pot. Lesk, pow. Zalewu ok. 71,0 ha, maks. pojemność 3,80 mln m³;
- 4) odbudowa koryta potoku - Potok Grzędzki;
- 5) modernizacja gospodarki osadowej.

Inwestycje wynikające z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych:

- 1) modernizacja sieci gazowej podwyższonego średniego ciśnienia wspomagającej zasilanie rejonu Wałbrzycha;
- 2) modernizacja lub przebudowa linii 110 kV: – Kamienna Góra – Boguszu, – S-223 relacji R-Boguszu do R-Marciszów.

2.3. Rekomendacje z gminnej strategii rozwoju wraz z diagnozami, o której mowa w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy.

1. „Strategia rozwoju Gminy Czarny Bór na lata 2020-2027” została przyjęta uchwałą Rady Gminy Nr XXIX/147/2020 z dnia 29 września 2020 r. Informacje wypływające z tego opracowania stanowią podstawową bazę do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarny Bór”, zwłaszcza w części „sprecyzowanie

kierunków i polityki przestrzennej Gminy”. W strategii określono analizy PESTER i SWOT. W makrootoczeniu Gminy Czarny Bór wyodrębnione zostały główne czynniki zewnętrzne, które mogą mieć wpływ na realizację strategii. Analiza SWOT określiła syntezę opisu stanu i tendencji rozwojowych.

2. Plan strategiczny zawiera cztery cele:

- 1) rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej dla poprawy warunków życia mieszkańców gminy i ochrony środowiska;
- 2) zaspokojenie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie usług społecznych;
- 3) rozwój gminy jako centrum turystyczno-rekreacyjne;
- 4) rozwój gospodarczy i wsparcie lokalnej przedsiębiorczości.

3. Strategia zawiera następujące rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie:

- 1) kształtowanie polityki przestrzennej w sposób zapewniający wysoką jakość życia mieszkańców;
- 2) planowanie zabudowy mieszkaniowej, przestrzeni publicznych oraz infrastruktury usług publicznych spełniających wymogi dostępności dla osób z ograniczoną sprawnością;
- 3) uwzględnienie strefowego rozmieszczenia terenów, polegającego na lokalizacji terenów niepodlegających ochronie akustycznej w sąsiedztwie terenów, na których usytuowane są ponadnormatywne źródła dźwięku;
- 4) rozwój przestrzenny obszarów mieszkaniowych i aktywności gospodarczej z zapewnieniem odpowiedniej ilości terenów zieleni publicznej oraz dogodnego skomunikowania;
- 5) ochronę i poprawę stanu podstawowych komponentów środowiska przyrodniczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju;
- 6) zachowanie i odtwarzanie zasobów przyrodniczo-krajobrazowych;
- 7) racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych;
- 8) zachowanie zasobów i zapewnienie wysokiej jakości wód;
- 9) ochronę i powiększanie zasobów leśnych;
- 10) poprawę stanu powietrza atmosferycznego;
- 11) ochronę przed hałasem;
- 12) utworzenie sprawnie działającego systemu gospodarki odpadami;
- 13) planowanie elementów zielonej infrastruktury z zachowaniem ciągłości na styku z sąsiadującymi gminami;
- 14) ograniczenie lokalizowania elementów i obiektów infrastruktury technicznej w miejscach eksponowanych widokowo, a także ochronę i kształtowanie punktów, ciągów i osi widokowych;
- 15) ochronę korytarzy ekologicznych i dolin rzecznych przed zabudową i lokalizowaniem infrastruktury
- 16) wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz gazu ziemnego jako podstawowego paliwa do zasilania urządzeń wytwarzających energię ciepłą w zakresie rozwiązań indywidualnych i grupowych;
- 17) zaopatrzenie w wodę oraz odprowadzanie ścieków komunalnych na terenach zabudowanych oraz przeznaczonych na rozwój zabudowy poprzez rozwiązania zbiorcze lub grupowe;
- 18) zapewnienie zintegrowanego rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej z infrastrukturą energetyczną, wodnokanalizacyjną i transportową;
- 19) wspieranie rozwoju sieci teleinformatycznych, w tym szerokopasmowych, i systemów łączności bezprzewodowej;
- 20) uwzględnienie ustaleń przestrzennych z zakresu małej retencji;
- 21) kształtowanie spójnego przestrzennie systemu zewnętrznych i wewnętrznych powiązań drogowych, umożliwiającego poprawę wewnętrznej i zewnętrznej dostępności gminy;
- 22) podwyższanie parametrów użytkowych sieci drogowej;

- 23) kształtowanie spójnego systemu publicznego transportu zbiorowego;
- 24) racjonalne wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczo-kulturowego i krajobrazu dla rozwoju turystyki;
- 25) harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego;
- 26) ochronę i odnowę zasobów dziedzictwa kulturowego z uwzględnieniem ochrony zasobów przyrodniczo-krajobrazowych;
- 27) ochronę oraz poprawę stanu i wykorzystania zespołów zabytkowych oraz dóbr kultury współczesnej;
- 28) wyłączenie z zabudowy, w tym z zabudowy turystycznej i rekreacyjnej terenów otwartych o największych walorach widokowych predysponowanych do rozwoju szlaków turystycznych;
- 29) tworzenie korzystnych warunków dla aktywności gospodarczej i innowacyjnej oraz kumulowania kapitału ludzkiego.

2.4. Inne opracowania

Inne istotne materiały wyjściowe do zmiany studium to:

- Inwentaryzacja przyrodnicza województwa dolnośląskiego, gmina Czarny Bór, Fundacja Ekologiczna „Zielona Akcja”, Legnica 2005 r.;
- Opracowanie ekofizjograficzne, JBPIP, Jelenia Góra, 2010 r.;
- Plan urządzeniowo - rolny gminy Czarny Bór, DBGiTR, Wrocław 2010 r.;
- Instrukcja operacyjna lądowiska Witków/EPWT, PTZ Stefan Dynerewicz, Witków 2018r.;

CZĘŚĆ I. UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. POŁOŻENIE I POWIĄZANIE Z OTOCZENIEM

1. Gmina Czarny Bór położona jest w południowej części woj. dolnośląskiego, w zachodniej części pow. wałbrzyskiego, na granicy z powiatem kamiennogórskim, w strefie przygranicznej, w odległości 12 km od przejścia granicznego w Lubawce i Golińsku. Graniczy z następującymi gminami: na północy - z Marciszowem i Starymi Bogaczowicami, na wschodzie - z gminą Boguszów - Gorce, na południu - z Mieroszowem, na zachodzie - z gminą Kamienna Góra. Zalicza się do jednej z najmniejszych gmin, zajmując powierzchnię - 66,4 km² i licząc 4 769 mieszkańców.

2. Oś obszaru gminy wyznacza rzeka Lesk wraz z dopływem Grzędzki Potok. Lasy skupione są na obrzeżach gminy, w północno - wschodniej i południowo - wschodniej części, zajmując okalające ją pasma górskie. Za wyjątkiem wsi Borówno, układ osadniczy gminy, wraz z jej głównym ośrodkiem - Czarnym Borem rozwinął się w dolinie Leska i Grzędzkiego Potoku. Miejscowości zachowały historycznie ukształtowane układy zabudowy. Gmina wchodzi w obręb terenów objętych ochroną: Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich, Obszaru Chronionego Krajobrazu Masyw Trójarbu, Obszaru Natura 2000 Góry Kamienne i Obszaru Natura 2000 Sudety Wałbrzysko - Kamiennogórskie.

3. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 367, łącząca Jelenią Górę z Wałbrzychem. Droga ta stanowi główną oś komunikacyjną obszaru gminy o kierunku wschód - zachód i ma podstawowe znaczenie dla powiązań komunikacyjnych w skali lokalnej i regionalnej. Drugą główną osią komunikacyjną jest droga powiatowa Jaczków - Grzędy o przebiegu północ - południe. Przez wsie Jaczków, Witków, Czarny Bór prowadzi linia kolejowa nr 274, relacji Wrocław - Wałbrzych - Jelenia Góra, z przystankiem w Witkowie.

2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE

1. Powierzchnia gminy wynosi 6640 ha. Zamieszkuje ją 4 769 mieszkańców w roku 2009 i 4840 mieszkańców w roku 2019. W gminie znajduje się 6 sołectw i miejscowości: Borówno, Czarny Bór, Grzędy, Grzędy Górne, Jaczków, Witków. Podstawowe dane statystyczne wg Banku Danych Regionalnych GUS przedstawiają się następująco.

Tab nr 1. Podstawowe dane statystyczne wg Banku Danych Regionalnych GUS (stan w dniu 2009 i 2019)

L.p.	PODZIAŁ TERYTORIALNY	2009	2019
1.	miejscowości wiejskie	6	6
2.	sołectwa	6	6
3.	powierzchnia	6640 ha	6640 ha
	LUDNOŚĆ		
4.	ludność faktycznie zamieszkała ogółem	4769 osób	4840 osób
5.	ludność na 1 km ²	72 osoby	73 osoby
6.	ludność w wieku przedprodukcyjnym w %	20,20%	917 osób
7.	ludność w wieku produkcyjnym w %	65,90%	2989 osób
8.	ludność w wieku poprodukcyjnym w %	13,90%	934 osób
9.	zgon	9,9	58 osób
10.	przyrost naturalny	-2,1	-11

11.	urodzenia żywe	7,9	47
12.	małżeństwa	2,9	-
	RYNEK PRACY		
13.	bezrobotni zarejestrowani ogółem	368	119
	PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO		
14.	budynki mieszkalne oddane do użytkowania (nowe)	6 budynków	-
15.	mieszkania	7 mieszkań	10
	OCHRONA ZDROWIA		
16.	zakłady opieki zdrowotnej ogółem - niepubliczne	2 obiekty	3
17.	liczba osób przypadających na 1 przychodnię	-	1613
18.	liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	4 769 osób	-
	KULTURA I SZTUKA		
19.	biblioteki i filie	2 obiekty	1 obiekt
20.	czytelnicy w ciągu roku	954 osób	948 osób
21.	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	199 osób	-

3. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

1. Przeznaczenie terenów określają aktualnie 8 planów zagospodarowania przestrzennego: wsi Czarny Bór i Borówno oraz wsi Witków i Jaczków. Ustalenia tych planów poza uzupełnieniem istniejących układów zabudowy przewidują wyznaczenie nowych terenów pod zainwestowanie, w tym, m.in.:

- zespołów zabudowy mieszkaniowej w Czarnym Borze, Borównie, Witkowie, Jaczkowie,
- terenów zabudowy usługowej w Czarnym Borze i Borównie,
- terenów zabudowy przemysłowej i usługowej w Czarnym Borze w rejonie boczniczy kolejowej kopalni melafiru.

We wsi Grzędy i Grzędy Górne polityka przestrzenna gminy realizowana jest w drodze wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

2. Na istniejące zainwestowanie terenu składają się:

- historyczne układy zabudowy wiejskiej,
- tereny usług publicznych i komercyjnych w Czarnym Borze,
- nowe osiedla zabudowy mieszkaniowej w Czarnym Borze,
- lokalne obiekty usługowe i działalności gospodarczej, skupione zwłaszcza we wsi Czarny Bór,
- tereny zabudowy lotniskowej przy zalewie w Grzędach,
- tereny eksploatacji złóż melafiru w Borównie, Czarnym Borze i Grzędach,
- tereny eksploatacji kruszywa naturalnego w Jaczkowie,
- oczyszczalnia ścieków i składowisko odpadów w Czarnym Borze,
- elementy sieci drogowej: droga wojewódzka, drogi powiatowe, gminne i transportu rolnego,
- ponadlokalne sieci i urządzenia związane z infrastrukturą techniczną sieciową: linie elektroenergetyczne (220 kV i 110 kV), magistrale wodociągowe i gazowe,
- lokalne sieci i urządzenia infrastruktury technicznej.

2. Czarny Bór - największa miejscowość na obszarze gminy jest podstawowym ośrodkiem administracji i usług. Udział terenów zainwestowanych, a także intensywność tego zainwestowania jest większa, aniżeli w pozostałych jednostkach. Wieś jest lokalnym węzłem komunikacyjnym. Przebiega przez nią droga z Jeleniej Góry do Wałbrzycha oraz dwie drogi powiatowe. W miejscowości znajdują się instytucje administracji i usług publicznych: Urząd Gminy, zespół szkół, Straż Pożarna, przedszkole, przychodnia, Zespół Lecznictwa

Odwykowego, administracja kopalni melafiru i inne obiekty usługowe. We wschodniej części wsi usytuowana jest bocznica kopalni melafiru.

3. Wieś Borówno, powstała z dwóch odrębnych jednostek, zachowała dawny układ. Droga wojewódzka dzieli wieś na dwie oddzielne części. W części południowej wsi, przy głównej drodze usytuowane są: kościół, sklep, bar, świetlica. Północna część wsi nie posiada żadnego zaplecza usługowego. W południowej części Borówna zlokalizowana jest kopalnia melafiru, której teren górniczy obejmuje górną część wsi.

4. Wsie Witków i Jaczków charakteryzują się zbliżonymi warunkami zamieszkiwania oraz poziomem świadczenia usług dla ludności. Zapewniają one stosunkowo dobre warunki pod względem dostępu do podstawowych usług, obsługi komunikacyjnej, zaopatrzenia w sieci infrastruktury technicznej. W centrum Witkowa, drugiej co do wielkości miejscowości gminy, liczne są budynki typu mieszkalnego i usługowego świadczące o większej randze tej miejscowości w skali lokalnej. Do ważniejszych obiektów Witkowa należą: kościół, szkoła, dom opieki społecznej. W centrum wsi Jaczków usytuowane są: kościół, szkoła, baza transportowa. W zachodniej części Jaczkowa znajduje się zakład produkcji rolnej i kopalnia żwiru. Przeważa zabudowa zagrodowa.

5. Wieś Grzędy ma słabo rozwinięte zaplecze handlowo - usługowe, na które składają się: kościół, bar, świetlica. W północno - zachodniej części wsi znajduje się kopalnia melafiru, której teren górniczy obejmuje kilkanaście zabudowań. Grzędy Górne nie posiadają zaplecza handlowo - usługowego. Znajduje się tu zbiornik rekreacyjny z towarzyszącą zabudową letniskową oraz stawy rekreacyjne. Przez obie miejscowości prowadzi droga powiatowa Witków - Mieroszów.

6. Wszystkie wsie są dobrze skomunikowane siecią dróg powiatowych i gminnych, uzupełnionych drogami transportu rolnego. Miejscowości są w pełni zwodociągowane. Do sieci kanalizacyjnej podłączona jest ponad połowa mieszkańców wsi Czarny Bór, co w skali gminy daje około 1/4 gospodarstw mających uregulowaną gospodarkę ściekową. Część wsi Czarny Bór zaopatrywana jest w gaz bezprzewodowy. W zakresie uzbrojenia szczególnie korzystnie przedstawia się na tle gminy wieś Czarny Bór, gdzie istniejące systemy infrastruktury technicznej zapewniają możliwości podłączenia do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, telefonicznej oraz w perspektywie do sieci gazowej. Magistrala sieci kanalizacyjnej została też doprowadzona do północnej części wsi Borówno.

4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMogi JEgo OCHRONY

1. Miejscowości gminy charakteryzują się dobrze zachowanym zabytkowym układem osadniczym, o średniowiecznej genezie. Przeważają wsie o układzie łańcuchowym. Czarny Bór - największa miejscowość w obszarze gminy ma złożony układ przestrzenny. Część położona w dolinie rzeki Lesk nawiązuje do układu wsi łańcuchowej, część ma charakter zabudowy ulicowej, część - zabudowy osiedlowej. Występuje zróżnicowany typ zabudowy: od typowo zagrodowej po zabudowę typu „małomiasteczkowego” z osiedlami zabudowy jednorodzinnej i wielorodzinnej. W centrum miejscowości, na wzniesieniu, usytuowane jest założenie pałacowo - parkowe - obecnie szpital. Wieś Borówno, powstała z dwóch odrębnych jednostek, posiada układ zabudowy typu ulicowego. Droga wojewódzka dzieli wieś na dwie części odpowiadające ich historycznej genezie.

2. Wsie Witków i Jaczków charakteryzują się podobnym typem zabudowy. Witków charakteryzuje się łańcuchowym układem zabudowy, zmodyfikowanym. Oprócz zabudowy typowo zagrodowej w centrum wsi znajdują się budynki typu mieszkalnego i usługowego. Jaczków to wieś łańcuchowa o dobrze zachowanym układzie zabudowy. Przeważa zabudowa typu zagrodowego. W obrębie zabudowy zagrodowej i mieszkalnej usytuowana jest baza

transportowa. W zachodnim krańcu wsi znajduje się pałac otoczony niewielkim parkiem, a w jego sąsiedztwie zbiorniki wodne pozostałe po eksploatacji żwiru. Grzędy i Grzędy Górne to wsie łańcuchowe z luźno rozrzuconą zabudową wzdłuż Grzędzkiego Potoku, z dobrze zachowanym układem zabudowy zagrodowej.

3. Dominuje zabudowa powstała przed 1945 r. Zabudowa na ogół zaspokaja wymagania pod względem powierzchni i kubatury dla potrzeb mieszkaniowych, usługowych i działalności gospodarczej. Niezadowolający jest stan techniczny części obiektów ale sytuacja w tym zakresie uległa w ostatnich latach znacznej poprawie. Szczególnie duży jest udział nowej zabudowy we wsiach Czarny Bór i Borówno.

4. W rozwoju przestrzennym gminy wykorzystywano dotychczas istniejące struktury i wprowadzanie nowej zabudowy na zasadzie kontynuacji istniejących układów osadniczych. Na tle regionu stan zagospodarowania przestrzennego przedstawia się zadowolająco. Na przemiany charakteru układu przestrzennego gminy i jej krajobrazu ma wpływ skala ruchu inwestycyjnego, którego największa dynamika występuje w miejscowości Czarny Bór. Ruch inwestycyjny poza obrębem Czarny Bór jest stosunkowo niewielki. Zagrożenie dla ładu przestrzennego stwarzają kopalnie melafiru, wraz z hałdami i zabudową techniczną, dobrze widoczne w krajobrazie wsi Borówno, Czarny Bór i Grzędy.

5. Najwięcej niekorzystnych zjawisk dotyczy wsi Czarny Bór, co jest związane z jej funkcją usługową oraz skalą ruchu inwestycyjnego. Niekorzystne dla stanu ładu przestrzennego zjawiska zachodziły w większym przedziale czasowym. Są to: wyburzenie części zabudowy założenia pałacowo - parkowego i wybudowanie w jej miejscu nowej zabudowy jednorodzinnej, budowa obiektów o agresywnym w stosunku do otoczenia wyrazie architektonicznym, dekapitalizacja obiektów zabytkowych. W Czarnym Borze w okresie po 1945 r. powstały nowe osiedla mieszkaniowe, tereny zabudowy usługowej i produkcyjnej:

- osiedle zabudowy wielorodzinnej przy ul. Skalników,
- osiedle zabudowy jednorodzinnej przy ul. Parkowej (w miejscu dawnej zabudowy folwarcznej) i Słonecznej,
- osiedle zabudowy jednorodzinnej przy ul. Głównej,
- szkoła podstawowa,
- zakłady Kumago - dawniej PGR,
- osiedle zabudowy jednorodzinnej powyżej ul. Wesołej, powstałe w ostatnich kilku latach.

6. Pozostałe wiejskie układy osadnicze, ukształtowane ostatecznie w XIX w. i w pocz. XX w., nie uległy poważniejszym zmianom. Do końca XX-go wieku zmiany dotyczyły głównie dekapitalizacji istniejącej zabudowy, a w ostatnich latach jej modernizacji lecz nie zawsze zgodnej z wartościami kulturowymi. Inwestycje budowlane poza wsią Czarny Bór ograniczają się do budowy pojedynczych domów mieszkalnych, uzupełniających istniejące ciągi zabudowy. Stosunkowo harmonijny rozwój zabudowy dotyczy wsi Borówno, co odzwierciedla się we wpisaniu budynków w istniejący układ urbanistyczny, w ich skali i charakterze.

7. Jednym z istotnych elementów przestrzennych są obszary przestrzeni publicznej - ze względu na swoje położenie oraz cechy funkcjonalno - przestrzenne zaspakajające potrzeby mieszkańców, tzn. poprawiające jakość ich życia, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów. Zasób takich obszarów na terenie gminy jest niewystarczający, zwłaszcza poza terenem wsi Czarny Bór.

5. STAN ŚRODOWISKA, W TYM STAN ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5.1. Rzeźba terenu

1. Według regionalizacji fizyczno - geograficznej (J. Kondracki, 1994) gmina Czarny Bór położona jest w obrębie prowincji Masyw Czeski, w makroregionie Sudety Środkowe. Leży w obrębie 3 mezoregionów: część zachodnia i południowo - wschodnia gminy na terenie Gór Kamiennych, część zachodnia i południowo - zachodnia - na terenie Kotliny Kamiennogórskiej, część północna i wschodnia - w obrębie Gór Wałbrzyskich. Na wielu odcinkach granica gminy ma charakter naturalny i biegnie po liniach grzbietowych oraz wododziałach, jak ma to miejsce we Wzgórzach Krzeszowskich, w Czarnym Lesie, w Masywie Dzikowca i Lesistej Wielkiej oraz w Masywie Trójarbu. Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona, o czym świadczy m.in. różnica wysokości 418,5 m pomiędzy najwyższym położonym miejscem na północnym zboczu Lesistej Wielkiej poniżej wierzchołka - 852,5 m n.p.m., a najniższym punktem w korycie Leska poniżej Jaczkowa - ok. 434 m n.p.m. Występujące tu pasma górskie, położone na obrzeżach gminy, należą do gór niskich, o zróżnicowanym charakterze. W ukształtowaniu terenu wyraźnie zaznacza się szerokie obniżenie doliny Leska oraz jego lewego dopływu - Grzędzkiego Potoku, wytyczające oś całej gminy.

2. Góry Kamienne, stanowiące ostro zarysowaną linię grzbietową, rozciągają się silnie wygiętym łukiem ku północy, od Kamiennej Góry poprzez Borówno, Grzędy, Rybnicę Leśną aż po Nową Rudę. Obszar gminy obejmuje fragment równoleżnikowo wydłużonych Gór Kamiennych z Pasmem Czarnego Lasu i Wzgórzami Krzeszowskimi na zachodzie i Pasmem Lesistej na wschodzie. Pasma Czarnego Lasu stanowi najbardziej na północ wysuniętą część Gór Kamiennych. Składa się z dwóch grzbietów: Chojniaka i Czarnego Lasu, równoległych do siebie, o równoleżnikowym przebiegu, o maksymalnych wysokościach 590-640 m n.p.m. Czarny Las stanowi najniższe wzniesienie Gór Kamiennych, gdzie najwyższe wzniesienie to Góra Czuba o wysokości 660 m n.p.m. Charakterystyczna jest wyraźna asymetria grzbietów, których północne skłony są bardziej strome niż południowe. Pasma Lesistej, stanowiące środkową część Gór Kamiennych, to wydłużone pasmo o przebiegu północny zachód - południowy wschód. Cechuje się stromymi zboczami i głęboko wciętymi dolinami potoków. Od północnego zachodu, od Czarnego Lasu oddziela je dolina Grzędzkiego Potoku. Składa się z dwóch równoległych grzbietów - północnego z Mielną, Nierodą (638 m n.p.m.), Dzikowcem Małym (696 m n.p.m.), Dzikowcem Wielkim (835 m n.p.m.) oraz południowego z Suchą Górą (777 m n.p.m.), Stachoniem (808 m n.p.m.), Lesistą Wielką (851 m n.p.m.), Lesistą Małą (780 m n.p.m.). Oba grzbiety łączą się poprzez Wysoką (808 m n.p.m.) i Sokółkę (801 m n.p.m.).

3. Góry Wałbrzyskie to pasmo przebiegające z północnego - zachodu na południowy - wschód, od Doliny Bobru do doliny Bystrzycy. W obszarze opracowania Góry Wałbrzyskie składają się z dwóch niezależnych pasm - masywu Trójarbu (779 m n.p.m.) i Krąglaka (693 m n.p.m.) w okolicach Witkowa Śląskiego i Marciszowa, masywu Chełmca (851 m n.p.m.) górującego stromymi zboczami o wysokości ponad 400 m nad Kotliną Wałbrzyską. Masyw Trójarbu stanowi wyraźną, wyróżniającą się w terenie grupę górską, której najwyższy szczyt Góra Trójarb osiąga wysokość 778,4 m n.p.m. Występują tu przeważnie spadki terenu rzędu 10-20%, które jedynie w obrębie szczytu Trójarb powszechnie przekraczają 30-40%.

4. Obniżenia śródgórskie nie stanowią jednolitego morfologicznie obszaru. W ich obręb wchodzi:

- seria niewysokich wzniesień, dla których charakterystyczne jest występowanie rozległych powierzchni wierzchowinowych, o wysokości 500-540 m n.p.m., porozcinanych nieckowatymi dolinkami, o spadkach terenu na zboczach dolin i stokach mieszczących się w przedziale 20-30%; fragment tych wzniesień położony na południowym przedpolu Trójarbu stanowi Wyżyna Jabłowska;
- zrównania podstokowe - rozległe płaskie powierzchnie występujące u podnóża pasm górskich, z których największe występuje na zachód od wsi Jaczków, tworząc obniżenie Leska;
- dolina Leska, o równoleżnikowym przebiegu w rejonie wsi Jaczków i o południkowym przebiegu w rejonie wsi Witków i Czarny Bór; o płaskodennym charakterze, wcinająca

- się na głębokości 2-4 m poniżej poziomu zrównań podstokowych;
- dolina Grzędzkiego Potoku, o południkowym przebiegu.

5. Część centralną terenu opracowania zajmuje rozległe śródgórskie obniżenie, przez które przepływa rzeka Lesk, zwane Obniżeniem Leska. Obniżenie Leska stanowi wschodnią odnogę obniżenia Kamiennej Góry i zamknięte jest od zachodu Górami Lisimi, położonymi poza granicami gminy. Od północnego wschodu Obniżenie Leska ograniczone jest Masywem Trójgarbu, a od południa grzbieciem Chojniaka i Młynarki. Na północy z Obniżeniem Leska łączy się dolina Ciekliny, oddzielająca Masyw Krąglaka od Masywu Trójgarbu. W obniżeniu Leska położone są układy osadnicze wsi Czarny Bór, Jaczków i Witków. Na południu dolina Leska łączy się z doliną Grzędzkiego Potoku. W dolinie Grzędzkiego Potoku położone są wsie: Grzędy i Grzędy Górne.

5.2. Geologia, geomorfologia

1. Pod względem ukształtowania pionowego oraz form rzeźby terenu obszar gminy należy do znacznie zróżnicowanych w Sudetach. Wiąże się to ze zróżnicowaną tektoniką oraz litologią podłoża. Pod względem geologicznym teren opracowania położony jest w obrębie depresji śródsudeckiej. Jest to rozległa jednostka strukturalna Sudetów Środkowych o przebiegu NW-SE, sięgająca od okolic Marciszowa po rejon Kłodzka. Depresja tworzyła się w okresie od dolnego karbonu po górną kredę wypełniając się utworami skalnymi o różnym charakterze.

2. Utwory wulkaniczne, należące do formacji wulkanicznej Gór Kamiennych, budujących najwyższe wzniesienia, reprezentują dolny perm i zbudowane są z trachybazaltów (melafiry). Góry Kamienne są też potężną wychodnią pokładowej żyły porfirowej, która obrzeża nieckę śródkowosudecką. Na skutek odporności skał ukształtowały się strome zbocza i zróżnicowany profil grzbietu Gór Kamiennych. Czwartorzęd reprezentują głównie gliny zwałowe należące do najszerzej rozprzestrzenionych utworów czwartorzędowych występujących jako zwarte pokrywy. W dolinach rzecznych występują piaski i żwiry oraz gliny aluwialne.

3. W części północnej gminy występują karbońskie skały osadowe, jak szarogłazy, zlepieńce, mułowce i iłowce oraz wystąpienia karbońskich skał wylewnych, jak ryolity i trachybazalty (góra Trójgarb i Chelmiec). W seriach karbońskich leżą pokłady węgla kamiennego. Pozostałą część obszaru zajmują serie permskich skał osadowych, jak piaskowce, miejscami zlepieńcowate, dolomity, szarogłazy, fanglomeraty porfirowo - gnejsowe oraz serie wulkaniczne, jak tufy ryolitowe, trachity i trachybazalty. Góry Wałbrzyskie tworzą izolowane zalesione kopuły stanowiące wychodnie porfirowych żył kominowych pochodzących z okresu permskiego.

5.3. Gleby

1. Na obszarze opracowania rozwinęły się gleby typowe dla skał wulkanicznych - górskie, o dużej zawartości części szkieletowych, odczynie alkalicznym i stosunkowo korzystnej pojemności wodnej, o zróżnicowanej przydatności rolniczej. Rodzaj i jakość gleb uzależniona jest od położenia i konfiguracji terenu. Dominują gleby bielcowe i bielice. W niewielkiej ilości występują również gleby brunatne właściwe i brunatne kwaśne. Wzdłuż rzeki Lesk występują gleby z działu napływowych, tzw. aluwialne. W przeważającej większości obszaru opracowania są to gleby wytworzone ze skał okrucowych scementowanych. Pod względem klasyfikacji bonitacyjnej przeważają gleby klasy IV.

2. Najlepszymi glebami są gleby deluwialne kompleksu zbożowego górskiego, klasy IVa i IVb, lokalnie IIIb, występujące dużymi płacami w rejonie obniżień. Są one przydatne dla uprawy: owsa, żyta, ziemniaków i roślin pastewnych. W obrębie niższych partii górskich występują gleby kompleksu zbożowo-pastewnego górskiego, w przewadze IVb klasy gruntów ornych. Są to

tereny o wystarczających warunkach glebowo-morfologicznych dla prowadzenia gospodarki rolnej. Wyższe partie górskie, nachylone stoki zajmują gleby słabsze, kompleksu przeważnie owsiano - pastewnego górskiego, głównie V-VI klasy gruntów ornych, predestynowane do wykorzystania głównie jako pastwiska. W dolinach rzecznych występują mady górskie, lokalnie - gleby glejowo - murszowe, wykorzystywane jako trwale użytki zielone - pastwiska.

3. Przeważają utwory średnio i silnie szkieletowe, o składzie mechanicznym części ziemistych odpowiadających glinie średniej, lekkiej lub ciężkiej. Charakteryzują się niewielką zasobnością w substancję organiczną i kwaśnym lub silnie kwaśnym odczynem. Większość gleb powiatu wałbrzyskiego ma odczyn mieszczący się w przedziale pH od 4,5 do 6,5, z czego aż 55% gleb ma odczyn bardzo kwaśny.

4. Podatność gruntów na erozję powierzchniową w gminie jest duża i mocno zróżnicowana. Całkowita powierzchnia użytków rolnych zagrożonych erozją to obszar 1263,24 ha (34,5% całej powierzchni użytków rolnych).

5.4. Klimat

1. Pod względem klimatycznym obszar opracowania położony jest w sudeckiej strefie ekoklimatycznej, w 2 makroregionach ekoklimatycznych: gór wysokich Karkonoszy i gór średnich Sudetów Środkowych. Czynniki kształtujące klimat tej strefy to: wysokość n.p.m., ekspozycja i nachylenie stoków, wklęsłość i wypukłość oraz rozmieszczenie i orientacja głównych elementów rzeźby terenu. Przeważają kierunki wiatru z zachodu na wschód. Średnia roczna prędkość wiatru na wys. 10 m nad powierzchnią gruntu wynosi od 5 do 7,5 m/s. Wiejące w chłodnej połowie roku południowe wiatry mają często cechy typu bora, wiatru chłodnego i wiejącego ze znaczną siłą. Średnia temperatura roczna wynosi 5-6°C, średnia temperatura w okresie zimy (styczeń-luty) -5 - -4°C, średnia temperatura lata w lipcu 13-14°C. Jest to rejon o umiarkowanej sumie opadów atmosferycznych. Opady roczne wynoszą 700-800 mm. Średnia roczna liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 60-80 dni, grubość pokrywy śnieżnej 20-30 cm. Wilgotność względna powietrza wynosi 25-80%. W Górach Kamiennych występują wysokie opady 800 - 900 mm i długo zalegająca pokrywa śnieżna.

2. Warunki klimatyczne terenu są silnie zależne od wysokości terenu, relacji form dolinnych i grzbietów, ekspozycji terenu na oddziaływanie wiatru i promieniowania słonecznego oraz występowaniem szaty roślinnej. Największe zróżnicowanie mikroklimatów występuje na terenie Gór Wałbrzyskich i Kamiennych oraz w obszarze Obniżenia Leska. Dotyczy to przede wszystkim parametrów termiczno - wilgotnościowych. Pozostałe obszary posiadają przeważnie korzystne warunki klimatyczne, odpowiednie warunki solarne i termiczno-wilgotnościowe oraz dobre przewietrzanie. Niewielkie spadki terenu na stokach północnych nie różnicują zbyt wiele warunków termicznych, wilgotnościowych i solarnych w porównaniu do stoków o ekspozycji południowej, które posiadają najkorzystniejsze warunki bioklimatyczne. Niekorzystne warunki klimatyczne występują w dolinach cieków wodnych, stanowiących miejsca tworzenia się mgieł, mrozowisk, a także gromadzenia się mas wychłodzonego powietrza, wpływającego z wyższych partii terenu. Stosunki termiczno - wilgotnościowe są tu w dużym stopniu modelowane warunkami wodnymi: występowaniem podmokłości stałych i okresowych, wód płynących i stojących. Wody dolin są źródłem mgieł, które przy słabym przewietrzaniu nie przemieszczają się w obszary pozadolinne.

5.5. Hydrologia

1. Obszar gminy leży w dorzeczu Odry, na terenie zlewni Lesku i w niewielkim fragmencie na terenie zlewni Zadrnej - prawobrzeżnych dopływów Bobru III-go rzędu oraz na terenie zlewni rzeki Strzegomki - lewego dopływu Bystrzycy. Przez jej obszar przebiega dział wodny II rzędu pomiędzy dorzeczem Bobru, a dorzeczem Bystrzycy. Jego przebieg pokrywa się niemal z

granicą gminy w obrębie Masywu Trójgarbu. Dział III-go rzędu pomiędzy zlewniami Lesku i Zadrnej biegnie wzdłuż południowo - zachodniej granicy, grzbietem Czarnego Lasu i dalej przez Przełęcz Grzędzką i Wzgórza Krzeszowskie.

2. Główną oś hydrograficzną obszaru opracowania wyznacza rzeka Lesk - dopływ Bobru, o południkowym przebiegu. Lesk ma źródła w rejonie Boguszowa Gorce, kończy swój bieg w Sędziszawiu. Dopływy Leska to lewobrzeżne: Mianka (w Borównie), Grzędzki Potok (w Czarnym Borze) oraz prawobrzeżne: Jabłonica i Czerwony Strumień (w Czarnym Borze). Północno - zachodni fragment terenu, należący do zlewni Zadrnej odwadnia potok, który zasila następnie Łęczec, wpadający do Zadrnej. Lesk w przeważającej części opracowania jest uregulowany i otoczony zabudową. Jedynie w północnej części obszaru opracowania płynie szeroką doliną i ma charakter zbliżony do naturalnego. Wody powierzchniowe stojące to zbiornik w Grzędach oraz stawy o niewielkiej powierzchni, pełniące funkcje hodowlane.

3. Cieki wodne cechują znaczne spadki w profilu podłużnym, typowe dla terenów górskich oraz duże nachylenia w obrębie powierzchni stokowych, kształtujących ich zlewnie, co powoduje przyspieszony obieg wody w podłożu, zwłaszcza w obrębie płytkich stref zwietrzelin stokowych oraz obniżenie retencji podziemnej. Charakteryzuje je wysoki udział odpływu szybkiego w odpływie całkowitym, spowodowany powszechnym występowaniem spływu powierzchniowego oraz wysoka dynamika zmienności przepływu.

4. Twarde i wytrzymałe na erozję skały magmowe determinują hydrologię Gór Kamiennych, które mimo znacznych opadów rocznych (800-900 mm) i długiego zalegania pokrywy śnieżnej, są wyjątkowo ubogie w wodę. Wody podziemne związane są z warunkami hydrogeologicznymi tworzącego go górotworu i zasadniczo występują w 2 strefach:

- wody szczelinowe i rumoszowe, które występują w skałach krystalicznych masywów górskich i gromadzą się w cienkiej pokrywie zwietrzelinowej i w spękaniach skalnych;
- zasobne w wody warstwowe skały osadowe obniżeń.

5. Eksploatowane ujęcia to:

- studnie głębinowe (nr 1 i 2), w Czarnym Borze, dla których wydano pozwolenie wodno-prawne Decyzją WOS - 6223/17/2000 i Decyzją znak WOS-6223/14/4/02;
- głębinowe ujęcie wody w Czarnym Borze, dla którego wydano pozwolenie wodno-prawne Decyzją Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Ochrony Środowiska w Wałbrzychu Nr OS.V-7211/80/84 r.;
- powierzchniowe ujęcie wody „Dzierżoniów” w Czarnym Borze, przy ul. Leśnej, dla którego wydano pozwolenie wodno-prawne decyzją nr OŚ/IV6210/70;
- ujęcie w Grzędach Kopalni melafiru w Grzędach (na dz. nr 518 i 532);
- ujęcie drenażowe w Grzędach Górnych - pozwolenie wodno-prawne, udzielone Decyzją nr OŚ.IV-6210/70/96 z dnia 5.08.1996 r., pobór wody w ilości $Q_{\text{śr.d}} = 48 \text{ m}^3/\text{d}$;
- głębinowe ujęcie wody w Czarnym Borze, przy ul. Kamiennogórskiej (drodze wojewódzkiej nr 367) - pozwolenie wodno - prawne nr OŚ.IV-6210/28/92; *otwór „8330165 Wodociąg - D/Kopalnia Surowców Skalnych I” wykonany w 1958 r, w Czarnym Borze do głębokości 18 m, zakończony w utworach karbonu;*
- *otwór „8330225 Stadion Miejski I” wykonany w 2016 r. w Czarnym Borze do głębokości 98 m, zakończony w utworach karbonu;*
- *otwór „8330091 Prywatny - D/Wodociąg Wiejski I” wykonany w 1975 r, w Jaczkowie do głębokości 30 m, zakończony w utworach czwartorzędu;*

Na terenie gminy znajdują się ponadto nieeksploatowane ujęcia:

- ujęcie w Grzędach Ptasi Śpiew (własność dawnego RSP);
- ujęcie w okolicy Zalewu w Grzędach.

6. Główne użytkowe piętro wodonośne związane z czwartorzędem, występuje w dolinie rzeki Lesk na głębokości 5-15 m. Poza tym terenem brak użytkowego piętra wodonośnego. Na

omawianym terenie występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), wyznaczone dla terenu całej Polski w opracowaniu A. Kleczkowskiego (1990) - wytypowane do ochrony obszary występowania tych zbiorników wód podziemnych, które spełniają określone wymogi ilościowe oraz jakościowe i są istotne dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Według „Mapy Obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych” (GZWP) wg stanu CA z dnia 30.09.2001 r., Państwowy Instytut Geologiczny - Zakład Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej, W-wa 2001, są to GZWP Nr 342 „Niecka wewnątrzsudecka Krzeszów”.

7. Większe ciekі omawianego obszaru są pozanormatywnie zanieczyszczone. Parametrem ograniczającym jest stan sanitarny. Przyczyną tego jest przeciążenie cieków zrzutami zanieczyszczeń z oczyszczalni wraz ze ściekami nieoczyszczonymi i docierających z terenów osadniczych oraz rolniczych. Większy zrzut ścieków w gminie odbywa się przez oczyszczalnię w Czarnym Borze.

5.6. Szata roślinna

1. W gminie występują zbiorowiska antropogeniczne: sztuczne świerczyny, zespoły polne i łąkowe. Lasy skupione są na obrzeżach terenu gminy, porastając pasma górskie. Lasy terenu opracowania zaliczone są do lasów ochronnych. Rosną tu lasy terenów górskich: bory i lasy mieszane, w których dominuje świerk pospolity, rzadziej występują: dąb szypułkowy, brzoza brodawkowata, buk zwyczajny, klon jawor, sosna zwyczajna. Najwięcej zasobów drzewnych tworzy drzewostan w wieku od 61-80 lat i 80-100 lat. Drzewostany te są mało odporne na szkodliwe działanie wiatrów i szkodników. Lasy w dolinach rzek są narażone na wyniszczenia spowodowane pracami związanymi z regulacją koryt rzecznych oraz zabiegami melioracyjnymi. Grunty zadrzewione i zakrzaczone zajmują łącznie 11,79 ha. Występują najczęściej w obrębie Czarny Bór (4,75 ha), a także Grzędy (2,40 ha) i Jaczków (2,37 ha), jako wydłużone śródpolne skupiska drzew i krzewów.

2. Dominującym zbiorowiskiem potencjalnym lasów jest zespół kwaśnej buczyny górskiej *Luzulo nemorosae-Fagetum* las bukowy z domieszką jaworu, świerka i jodły oraz z ubogim florystycznie runem. Żyzniejsze siedliska zajmuje zespół żyznej buczyny sudeckiej *Dentario enneaphyllidis-Fagetum*, w którym oprócz buka występuje jawor, klon, lipa, jesion z bogatym runem. W dolinach cieków wodnych występują: podgórski łęg jesionowy *Carici remotae-Fraxinetum*, z dominującym jesionem lub rzadziej olszą czarną lub szarą, nadrzeczną olszyną górska *Alnetum incanae* - zbiorowisko z przeważającą olszą szarą oraz domieszką świerka, jesionu i jaworu. Najuboższe siedliska zajmuje bór jodłowo-świerkowy *Abieti-Piceetum montanum*.

3. Obszar gminy jest ubogi pod względem występowania chronionych i rzadkich gatunków roślin i grzybów oraz różnorodności siedlisk. Wynika to z rolniczego wykorzystania większości terenu oraz gospodarki leśnej, gdzie dominują monokultury świerkowe. Tereny cenne florystycznie to: podmokłe doliny potoków, miejsca wysięków wód, strome stoki. Niemniej na terenie opracowania występują 33 chronione całkowicie i częściowo gatunki roślin naczyniowych, mszaków i grzybów o łącznej liczbie zinwentaryzowanych 139 stanowisk. Wśród nich 13 należy do gatunków zagrożonych, w tym 3 w skali kraju (na 35 stanowiskach). Stwierdzono też występowanie 9 gatunków rzadkich. Nie znaleziono gatunków z załącznika Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej.

4. Gatunki podlegające ochronie, występujące na terenie gminy to:

Rośliny naczyniowe:

- dziewięciśń bezłodygowy *Carlina acaulis* L.25 – (ochrona częściowa)
- gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea* (L.) R.Br.1, (ochrona ścisła)
- kosaciec syberyjski *Iris sibirica* L.1, (ochrona ścisła)

- *kruszczyk szerokolistny* *Epipactis helleborine* (L.) Crantz2, (ochrona częściowa)
- *lilia złotogłów* *Lilium martagon* L.5, (ochrona ścisła)
- *listera jajowata* *Listera ovata* L.2, (ochrona ścisła)
- *naparstnica zwyczajna* *Digitalis grandiflora* Mill.4, (ochrona częściowa)
- *orlik pospolity* *Aquilegia vulgaris* L.1, (ochrona częściowa)
- *pełnik europejski* *Trollius europaeus* L.5, (ochrona ścisła)
- *podkolan biały* *Platanthera bifolia* (L.) Rich.2, (ochrona częściowa)
- *rojownik pospolity* *Jovibarba sobofera* L.1,(ochrona ścisła)
- *storczyk Fuchsa* *Dactylorhiza fuchsii* (Druce) Soó. 1, (ochrona ścisła)
- *storczyk szerokolistny* *Dactylorhiza majalis* Lo. Soó.2, (ochrona częściowa)
- *śnieżyca wiosenna* *Leucoium vernum* L.16, (ochrona częściowa)
- *wawrzynek wilczelyko* *Daphne mezereum* L.9, (ochrona częściowa)
- *wiciokrzew pomorski* *Lonicera periclymenum* L.1, (ochrona częściowa)
- *zimowit jesienny* *Colchicum autumnale* L.1, (ochrona ścisła)
- *pierwiosnka wyniosła* *Primula elatior* L. Pospolity. (ochrona częściowa)

Mszaki podlegające ochronie:

- *torfowiec błotny* *Sphagnum palustre* L.2. (ochrona częściowa)
- *torfowiec nastroszony* *Sphagnum squarrosum* Crome2, . (ochrona częściowa)
- *torfowiec kończysty* *Sphagnum fallax* Klinggr.2. (ochrona częściowa)

5. Występujące tu siedliska przyrodnicze, będące przedmiotem zainteresowania UE, wytypowane do ochrony zgodnie z Dyrektywą siedliskową (Dyrektywa Rady EWG 1992), to:

- 9180-1 - Klonowo - lipowe lasy stokowe *Tilio platyphyllos* - *Acerion pseudoplatani* (2 obszary na stokach Czuby, 2 w Witkowie, 1 w obszarze Natura 2000 Góry Kamienne),
- 91E0-6 - Nadrzeczna olszyna - *Salicetum albo - fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso - incanae*, *olsy źródłiskowe* (1 obszar na granicy Jaczków - Borówno w dolinie Mianki, 1 w Masywie Trójarbu, 1 w Witkowie, 1 w Grzędach, 1 w Górach Kamiennych);
- 9110-2 - Kwaśna buczyna górską - *Luzulo - Fagenion* (1 obszar w Masywie Trójarbu);
- 9130-3 - Żyzna buczyna Sudecka - *Dentario glandulosae - Fagenion*, *Galio odorati - Fagenion* (1 obszar w Górach Kamiennych);
- 9189-4 Sudecka jaworzyna z miesięcznicą trwałą - *Tilio platyphyllos* - *Acerion pseudoplatan* (1 obszar w Górach Kamiennych).

6. Na tereny zieleni kształtowanej składają się: 2 założenia parkowe, 7 cmentarzy oraz ciągi zadrzewień przydrożnych. W Czarnym Borze usytuowany jest park przypałacowy. Charakteryzuje go mało urozmaicona szata roślinna, obejmująca 21 gatunków drzew i krzewów w wieku 70-150 lat. Przeważają drzewa liściaste rodzime: lipa drobnolistna *Tilia cordata*, klon pospolity *Acer platanoides*, buk pospolity *Fagus silvatica*, grab pospolity *Carpinus betulus*, klon jawor *Acer pseudoplatanus*, dąb szypułkowy *Quercus robur*. Z drzew introdukowanych występuje dąb purpurowy *Quercus purpurea*. Pojedynczo rosną: jesion wyniosły odm. zwisająca *Fraxinus excelsior 'Pendula'*, brzoza brodawkowata *Betula verrucosa*, wierzba biała *Salix alba*. Z gatunków iglastych rodzimych występują: świerki *Picea*, jodła *Pinus*, cis *Taxus*, a z introdukowanych: sosna amerykańska, jedlica Douglasa, sosna czarna. Pozostałością najstarszego układu są lipy rosnące przed pałacem. We wsi Jaczków znajduje się park dworski, również z mało urozmaiconą szatą roślinną, złożoną z gatunków rodzimych, takich jak: klon pospolity *Acer platanoides*, wierzba biała *Salix alba*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, klon jawor *Acer pseudoplatanus*. Do parku prowadzi aleja kasztanowo - lipowa. Powierzchnia parku wynosi ok. 1,3 ha, w tym alej 0,32 ha. Na terenie gminy znajdują się cmentarze komunalne w: Jaczkowie, Witkowie, Czarnym Borze, Borównie, Grzędach Górnych; dawny ewangelicki cmentarz w Witkowie oraz cmentarz rodowy rodziny von Portatius w parku w Czarnym Borze. Ciągi zadrzewień przydrożnych złożone są głównie z lip *Tilia*, klonów *Acer*, kasztanowców

Aesculus i topól *Populus*.

5.7. Fauna

1. Znaczną część teriofauny gminy Czarny Bór stanowią gatunki pospolite, takie jak: sarna *Capreolus capreolus*, lis *Vulpes vulpes*, kuna domowa *Maries foina*, zasiedlające cały obszar. Ssaki leśne związane są z większymi kompleksami leśnymi, w tym z lasami w Masywie Trójgrabu, Masywie Dzikowca i Lesistej, gdzie oprócz gatunków typowych: wiewiórki, popielicy, kuny leśnej, utrzymuje się większość populacji jeleni i dzików. Mniejsze lasy i zadrzewienia preferowane są przez borsuka. Bogate pod względem gatunkowym są siedliska nadwodne i tereny podmokłe. Zachowane, niezabudowane odcinki potoku Lesk są miejscem występowania bobra, karczownika, tchórza. W środowiskach podmokłych stwierdzono obecność gronostaja. Ochronie podlegają ssaki:

- bóbr *Castor fiber*, (ochrona ścisła)
- gronostaj *Musciela erminea*, (ochrona częściowa)
- karczownik ziemnowodny *Arvicola terrestris*, (ochrona częściowa)
- łasica *Musciela nivalis*, (ochrona częściowa)
- mysz zaroślowa *Apodemus sylvaticus*, (ochrona częściowa)
- orzesznica *Muscardinus avellanarius*, (ochrona ścisła)
- popielica *Myoxus glis*, (ochrona ścisła)
- rzęsosek rzeczek *Neomys fodiens*, (ochrona częściowa)
- wydra *Lutra lutra*. (ochrona częściowa)

2. Na terenie gminy stwierdzono 13 spośród 22 gatunków nietoperzy występujących w Polsce:

- borowiec wielki *Nyctalus noctula*,
- gacek brunatny *Plecotus auritus*,
- karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*,
- karlik większy *Pipistrellus nathusii*,
- mopek *Barbastella barbastellus*,
- mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii*,
- mroczek późny *Eptesicus serotinus*,
- nocek Bechstaina *Myotis Bechsteinii*,
- nocek Brandta *Myotis brandtii*,
- nocek duży *Myotis myotis*,
- nocek Natterera *Myotis nattereri*,
- nocek rudy *Myotis daubentonii*,
- nocek wąsatek *Myotis mystacinus*.

Wszystkie gatunki nietoperzy występujące w Polsce podlegają ochronie ścisłej. Nocek Bechstaina i mroczek pozłocisty *Eptesicus nilssonii* wpisane są do Polskiej Czerwonej Księgi, jako gatunki zagrożone wyginięciem lub bliskie zagrożenia. Nocek duży, nocek Bechstaina i mopek objęte są Aneksami II i Aneksami IV Dyrektywy Siedliskowej Unii Europejskiej, dla których tworzy się tzw. Specjalne Obszary Ochrony. Odnaleziono niewielką liczbę letnich kolonii nietoperzy, w porównaniu z liczebnością i bogatym składem gatunkowym stwierdzonych żerowisk nietoperzy. Cennymi miejscami żerowania nietoperzy są lasy Masywu Dzikowca oraz stawy hodowlane i rekreacyjne w Grzędach.

3. Gmina nie wyróżnia się pod względem ornitofauny, która jest jednym z lepszych wskaźników waloryzacji przyrodniczej. Ornitofaunę gminy cechują gatunki związane z krajobrazem rolniczym jak również z lasami. Liczna ornitofauna Góry Trójgarb i w Górach Kamiennych, decyduje o bogactwie ornitofauny leśnej gminy. Dość znaczne obszary podmokłych łąk w okolicy wsi Grzędy, Grzędy Górne oraz Witków to najważniejsze miejsca

lęgowe ptaków związane z krajobrazem otwartym - derkacza, przepiórki, świerszczaka. Stwierdzono występowanie 79 gatunków ptaków lęgowych, spośród których 72 podlegają ochronie gatunkowej, częściowej 2 gatunki i ochronie łowieckiej 4 gatunki. Gatunki wymagające ochrony w formie wyznaczenia obszarów Natura 2000 występują w liczbie 63 oraz 2 gatunki zagrożone na Śląsku i 5 gatunków potencjalnie zagrożonych. Stwierdzono jedno stanowisko lęgowe sóweczki *Glaucidium passerinum* na Górze Trójgarb w Witkowie - ujętej w „Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt”.

4. Obszar gminy nie należy do bogatych w płazy i gady pod względem gatunkowym i ilościowym. Na terenie gminy stwierdzono 7 gatunków płazów oraz 3 gatunki gadów. W Polsce wszystkie gatunki płazów i gadów podlegają ochronie ścisłej (Rozp. MŚ z dnia 28.09.2004 r. w sprawie dziko występujących zwierząt objętych ochroną). Część gatunków płazów i gadów lub ich siedliska, w tym występujące na terenie gminy, objęta jest ochroną w ramach prawa Unii Europejskiej, na podstawie tzw. Konwencji Berneńskiej i tzw. Dyrektywy Habitatowej. W inwentaryzacji przyrodniczej wskazuje się na konieczność ochrony istniejących stanowisk i tworzenie nowych miejsc rozrodu płazów i gadów, aby zwiększyć ich populację. Na terenie gminy występują płazy:

- traszka górska *Triturus alpestris*, (ochrona częściowa),
- traszka zwyczajna *Triturus vulgaris*, (ochrona częściowa),
- ropucha szara *Bufo bufo*, (ochrona częściowa),
- ropucha zielona *Bufo viridis*, (ochrona ścisła),
- żaba trawna *Rana temporaria*, (ochrona częściowa),
- żaba moczarowa *Rana arvalis*, (ochrona ścisła),
- grzebiuszka ziemna *Pelobates fuscus* (ochrona ścisła);

gady:

- jaszczurka żyworodna *Lacerta vivipara*, (ochrona częściowa),
- zaskroniec zwyczajny *Natrix natrix*, (ochrona częściowa),
- żmija zygzakowata *Vipera berus*, (ochrona częściowa).

5. Skład gatunkowy ichtiofauny w rzekach i potokach na terenie gminy jest dość ubogi, a jej liczebność, oprócz strzebli potokowej i śliza, jest niewielka. Ma na to wpływ niewielki poziom wody w potokach, brak uregulowanej gospodarki ściekowej oraz regulacja melioracyjna potoków. Stwierdzono występowanie jednego gatunku chronionego - śliza *Barbatula barbatula*.

5.8. Tereny wskazane do ochrony

1. W opracowanej dla gminy Inwentaryzacji przyrodniczej wskazano obszary i obiekty zasługujące na objęcie ochroną:

- powiększenie granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójgarbu” o obszar cenny pod względem faunistycznym:
 - wzgórze o charakterze strukturalnym, na północ od Witkowa i Jaczkowa - najcenniejsze miejsce na terenie gminy pod względem teriologicznym; wykazano tu 25 gatunków ssaków, w tym 10 objętych ochroną; m. in. występuje popielica; jest to też obszar proponowany do włączenia w granice Obszaru Chronionego Krajobrazu Kopuły Chełmca, Trójgarbu i Krzyżowej Góry koło Strzegomia;
- użytki ekologiczne - obszary cenne pod względem florystycznym:
 - „Łąki mokradłowe nad Ciekliną” - kompleks podmokłych ziołorośli, trzcinowisk, zarośli wierzbowych oraz podmokłych i świeżych łąk, przez który przepływa strumień, w górnej części nieuregulowany, gdzie występują gatunki chronione: pełnik europejski, storczyk szerokolistny, śnieżyca wiosenna, pierwiosnka wyniosła;
 - „Lasy stokowe nad Leskiem w Witkowie” - dobrze zachowany, typowo wykształcony fragment żyznego lasu stokowego z siedliskiem klonowo - lipowym, z gatunkiem chronionym - lilią złotogłów;

- „Olszyna w dolinie Mianki” - kompleks podmokłych olszyn, zarośli wierzbowych i łąk, ze strumieniem w większej części nieuregulowanym i rozlewiskami na granicy wsi Jaczków i Borówno, gdzie występują gatunki chronione: śnieżyca wiosenna wawrzynek wilczełyko, występuje łąg jesionowo - olszowy 91E0;
 - „Łąka pełnikowa na Chojniaku” - bogata florystycznie łąka z liczną populacją pełnika i ziołorośla; z gatunków chronionych występuje także dziewięciśń bezłodygowy;
 - „Gaj czereśniowy na stokach masywu Czuby” - nietypowo wykształcony fragment lasu stokowego, z dominującym drzewostanem czereśniowym; zajmujący wschodnie stoki masywu Czuby w Czarnym Lesie; występuje tu siedlisko przyrodnicze o znaczeniu priorytetowym klonowo - lipowe lasy stokowe 9180 *Aceri - Tiliatum*; występują gatunki chronione: lilia złotogłów;
 - „Masyw Dzikowca i Lesistej” - największy i najbardziej zróżnicowany kompleks obejmujący lasy liściaste różnych siedlisk: żyźnej buczyny górskiej, Sudeckich jaworzyn z miesięcznicą trwałą, nadrzecznej olszyny górskiej, mszysto - paprociowych zbiorowisk zacienionych skał kwaśnych i obojętnych oraz łąki z udziałem storczyków; gatunki chronione: dziewięciśń bezłodygowy, podkolan biały, gółka długoostrogowa, lilia złotogłów, listera jajowata, storczyk Fuchsa, śnieżyca wiosenna;
 - „Łąki i olszyny nad Łęczcem” - kompleks podmokłych łąk, olszyn, źródlisk i zarośli wierzbowych, nad Łęczcem i jego prawym dopływem, przy wschodniej granicy gminy; występują gatunki chronione: zimowit jesienny, wawrzynek wilczełyko, śnieżyca wiosenna, torfowiec błotny, torfowiec nastroszony, torfowiec kończysty;
 - użytki ekologiczne - obszary cenne pod względem faunistycznym:
 - „Lesk i żwirownia Sędziszów” - Lesk stanowi korytarz ekologiczny dla ssaków i miejsce bytowania gatunków nadwodnych: wydry i bobra; w zbiorniku wodnym stwierdzono godowisko żaby trawnej, ropuchy szarej i ropuchy zielonej; teren ten sąsiaduje z terenami eksploatacji, w związku z czym zasadne będzie objęcie go ochroną po zakończeniu eksploatacji i wyczerpaniu złoża;
 - „Leśne oczko” koło Jaczkowa - zbiornik o brzegach porośniętych lasem, proponowany do ochrony ze względu na miejsce rozrodu traszek: zwyczajnej i górskiej; miejsce występowania żaby moczarowej;
 - „Stawy w Jaczkowie” - staw hodowlany pomiędzy rzeką Lesk, a nasypem kolejowym, gdzie stwierdzono godowisko żaby trawnej i ropuchy szarej oraz miejsce występowania zaskrońca zwyczajnego i grzebiuszki ziemnej;
 - „Zbiornik nad Leskiem” - miejsce występowania żaby moczarowej, ropuchy szarej, zaskrońca zwyczajnego;
 - „Masyw Dzikowca i Lesistej” - miejsce rozrodu traszek i żerowania jaszczurki żyworodnej; o dużej różnorodności herpetofauny;
 - zespół przyrodniczo - krajobrazowy - obszar cenny pod względem faunistycznym:
 - „Pod zamkiem” - rozlewiska pod ruinami zamku w Czarnym Borze, porośnięte przez las olsowy i szuwar trzcinowy - dogodne miejsce do rozrodu płazów;
 - pomniki przyrody nieożywionej lub stanowiska przyrody nieożywionej:
 - skałka porfirowa - skałka stokowa o wys. 4 m, w Grzędach Górnych na południowych stokach wzgórza w Masywie Dzikowca;
 - skałka porfirowa - o formie iglicy o wys. 10 m w Grzędach Górnych;
 - skałka porfirowa - 2 skałki o wys. 4 m w Grzędach Górnych,
 - eratyk w Witkowie - blok gnejsu drobnooczkowego o wym. 1,5 x 1 x 1 m,
 - eratyk w Witkowie - blok czerwonego granitu o wym. 1,5 x 1 x 1 m.
2. Inne obszary cenne pod względem florystycznym to:
- szuwar turzycy prosowej w Jaczkowie i Grzędach Górnych,
 - murawy i suche łąki w Jaczkowie, Czarnym Borze i Grzędach Górnych,
 - ziołorośla i okrajki mokradłowe w Grzędach.

Obszary cenne pod względem faunistycznym:

- miejsca rozrodu płazów i gadów w Czarnym Borze, Grzędach i Grzędach Górnych.

5.9. Stan rolniczej przestrzeni produkcyjnej

1. Gmina ma charakter rolniczo - leśny. Użytki rolne stanowią 55,2% powierzchni gminy, a grunty leśne i zadrzewione 36,8%. Pomimo dużego udziału użytków rolnych na obszarze gminy produkcja rolna nie odgrywa decydującej roli w strukturze zatrudnienia mieszkańców, m.in. z powodu słabej klasy bonitacyjnej gleb oraz braku opłacalności produkcji rolnej. Ponad 62% powierzchni gminy to użytki rolne klasy IV, V i VI, z przewagą gleb o średniej i słabej wartości rolniczej, z przewagą łąk i użytków zielonych. Grunty rolne stanowią połowę użytków rolnych. Strukturę agrarną obrazuje poniższa tabela.

Tab. nr 2. Struktura gruntów.

L.p.	Grunty ogółem	Powierzchnia w ha (2005)	Powierzchnia w ha (2018)
1.	użytki rolne ogółem	3702	3 782
2.	grunty orne ogółem	1866	
3.	łąki	1084	
4.	pastwiska	752	
5.	pozostałe grunty i nieużytki	497	21

2. W czasie wykonywania inwentaryzacji terenowej do projektu granicy rolno - leśnej w marcu 2010 r., we wszystkich obrębach stwierdzono występowanie gruntów odłogowanych o łącznej powierzchni 155,36 ha, w tym gruntów ornych - 57,01 ha, użytków zielonych - 98,35 ha (54,22 ha pastwisk, 44,13 ha łąk). Stanowi to 4,2% użytków rolnych gminy, w tym 3,2% gruntów ornych, 5,2% użytków zielonych (do ich powierzchni ewidencyjnej). Najwięcej gruntów odłogowanych położonych jest w obrębie Grzędy i Jaczków. Odłogowanie pól osłabia wypłukiwanie wierzchniej warstwy gleby, osłabia jej możliwości produkcyjne, obniża kulturę gleby oraz zwiększa jej zakwaszenie. Z tego powodu w celu ochrony gleb i zagospodarowania gruntów od dawna nieużytkowanych rolniczo wskazane jest ich zalesienie.

3. W gminie występują gleby słabej i bardzo słabej jakości, na co wskazuje wskaźnik bonitacji gleb, zawierający się w przedziale od 33,4 punktów w obrębie Grzędy do 43,9 punktów w obrębie Jaczków w skali 100 punktowej liczony wg punktacji IUNG w Puławach. Średnia wielkość wskaźnika dla gminy wynosi 39,6 punktów. Na 6 obrębach, w 5 z nich występują gleby słabej jakości, gdzie wielkość wskaźnika bonitacji oscyluje w granicach średniej dla gminy. Ze względu na rolniczą przydatność gleby gminy Czarny Bór należą do 6 kompleksów, z których dominującym jest kompleks zbożowo górski, a dla użytków zielonych kompleks użytki zielone średnie. Wskaźnik Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej (WWRPP), wykorzystywany do oceny warunków przyrodniczych dla produkcji rolnej zawiera się w przedziale od 33,4 do 43,9 punktów.

4. W gminie większość obszaru zajmują gleby kwaśne, wymagające wapnowania. Gospodarstwa nie realizują wapnowania we własnym zakresie z powodu wysokich kosztów przeprowadzenia tego zabiegu. Wszystkie obręby położone w gminie Czarny Bór zostały zaliczone do strefy ONW - obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania - typu górskiego, dlatego gospodarstwa rolne tu zlokalizowane ponoszą większe koszty i nakłady niż gospodarstwa na terenach nizinnych. Na melioracje wodne szczegółowe składają się sieci drenarskie na użytkach rolnych o powierzchni 1199 ha (najwięcej procentowo w Borównie), co

stanowi 32,7% całkowitej powierzchni użytków rolnych na terenie opracowania oraz rowy melioracji szczegółowej o długości 109,92 km. Stan większości urządzeń melioracyjnych jest niezadowalający, są one zniszczone i zarośnięte roślinnością. Podatność gruntów na erozję powierzchniową w gminie jest duża i mocno zróżnicowana. Całkowita powierzchnia użytków rolnych zagrożonych erozją to obszar 1263,24 ha (34,5% całej powierzchni użytków rolnych). Zagrożenie to występuje na terenie całej gminy. Występowanie dużej ilości łąk i pastwisk powoduje, że erozja ma mniejszy wpływ.

5. Rolnictwo w gminie Czarny Bór reprezentowane jest głównie przez indywidualne gospodarstwa rolne. Struktura gospodarstw i ich wielkość zmieniła się w okresie transformacji w zasadniczy sposób. Grunty i obiekty dawnych Państwowych Gospodarstw Rolnych objęły częściowo indywidualni właściciele lub dzierżawcy. Wg Planu urzędniowo - rolnego z 2010 r. na terenie gminy są 463 gospodarstwa rolne, zajmujące obszar 3118,40 ha. Gospodarstwa prowadzą produkcję rolną na gruntach własnych i dzierżawionych. Średnia powierzchnia gospodarstwa w gminie wynosi 6,74 ha, natomiast w poszczególnych obrębach zawiera się od 4,41 ha w Grzędach do 11,07 ha w Jaczkowie. Gospodarstw o powierzchni powyżej 15,00 ha, czyli takich, które mogą być głównym źródłem dochodu, jest 32 (6,9%). Zajmują razem 1471,14 ha (47,2% powierzchni). Z liczby tej 27 to gospodarstwa od 15,00 do 50,00 ha, a tylko 3 gospodarstwa mają powierzchnię powyżej 100,00 ha. Najkorzystniejsza struktura obszarowa jest w Witkowie i Jaczkowie, gdzie gospodarstwa o powierzchni powyżej 15,00 ha zajmują największą powierzchnię.

6. Charakterystyczną cechą gospodarstw jest duże rozdrobnienie gruntów. Średnio gospodarstwo tworzą 4 działki ewidencyjne o powierzchni 1,98 ha. Większa powierzchnia gospodarstw wiąże się najczęściej z większą ilością działek tworzących gospodarstwo. W gospodarstwach o powierzchni ponad 100 ha średnia liczba działek wynosi aż 38. W celu racjonalizacji gospodarowania i zwiększenia efektywności produkcji rolnej należy dążyć do zmniejszenia liczby działek w ramach jednego gospodarstwa rolnego i zwiększania ich powierzchni. Działanie takie można zrealizować za pomocą prac scaleniowych.

7. W gminie ukształtowanie rozłogu gruntów jest mało korzystne. Najbardziej nieprawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów charakteryzuje:

- gospodarstwa rolne w obrębie Czarny Bór, Jaczków i Witków,
- grunty osób posiadających grunty w miejscu zamieszkania oraz w innych obrębach,
- grunty komunalne,
- działki zakupione przez osoby nie mieszkające w gminie Czarny Bór,
- odłogowane użytki zielone.

Na nieprawidłowe ukształtowanie rozłogu gruntów wpływa niekorzystnie sieć komunikacyjna. Miejscami jest ona zbyt gęsta, a drogi niewykorzystywane przez rolników zostały częściowo zaorane. Brakuje dróg w dobrym stanie technicznym skracających przejazd między wsiami.

6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW, KRAJOBRAZU KULTUROWEGO ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

6.1. Uwarunkowania historyczne

1. Historia gminy Czarny Bór sięga X wieku, kiedy średniowieczny Śląsk położony był na styku trzech kultur: polskiej, czeskiej i niemieckiej. Gmina Czarny Bór leżała na szlaku wiodącym ze Świdnicy poprzez miejscowość Czarny Bór, Grzędy do Krzeszowa. Wszystkie drogi od Lubawki z czeskiej Pragi prowadziły przez Krzeszów i Grzędy. Z wykopalisk archeologicznych wiadomo, że osadnictwo istniało tu już w neolicie. Świadczy o tym m.in. znaleziony tutaj tłuk pięściowy, datowany na 3500-2500 p.n.e. Z okresu kultury łużyckiej zachowało się grodzisko, na którym w okresie średniowiecza wzniesiono zamek, strzegący traktów handlowych do Kamiennej Góry i

Czech. Przy nim rozwinęła się osada. W następstwie II wojny światowej miejscowości gminy Czarny Bór przypadły w 1945 r. jak cały Śląsk Polsce, a nowymi mieszkańcami zostali wysiedleńcy ze wschodniej Polski.

2. Brak dokumentów dotyczących czasu powstania wsi Czarny Bór. Początki wsi Czarny Bór sięgają XIII wieku. Czarny Bór po raz pierwszy pojawia się w dokumentach w 1364 roku pod nazwą Swarczewalde. W następnych wiekach nazwa ta zmieniała się następująco: Schwartzwaldt (1667), Schwartzwaldau (1743), Schwarzwaldau (1809), Czarnolesie (1945), Czarny Bór (1946). Były to dobra książęce skupione wokół kaszteli Conrocwalde (Grzędy) i Lybenow (Czarny Bór). Po wojnie wsi nadano nazwę Czarnolesie. Od 1946 roku wieś nosi nazwę Czarny Bór. Nie wiadomo dokładnie, kiedy powstał zamek zwany Liebenau, lub castrum Swarczewalde (warownia Czarny Bór). Na początku XIV wieku piastowski książę Bernard podarował zamek w Czarnym Borze grupie rycerzy, którzy napadali przejeżdżających podróżnych. Właścicielem zamku był wówczas rycerz Nickol Bolcze. Rycerzy pokonał syn Bernarda, książę świdnicko - jaworski Bolko II Świdnicki w roku 1355. Po wygaśnięciu śląskiej linii Piastów w 1392 r. zamek przeszedł w ręce prywatne i należał do braci von Hackenborn, a po nich do Rickela Bolcze. Wskutek zapisów spadkobierczych, dobra przeszły pod panowanie Królestwa Czeskiego. Wówczas na zamku Libenau pojawił się ród czeskiego rycerstwa. Ponieważ nie jest znane ich nazwisko, historycy nadali im nazwę Boehm (po niem. Czesi) - nazwisko to było różnie pisane: Boehmen, Boenheim, Beheim, Beheime. W 1410 r., jako właściciel zamku w Czarnym Borze wymieniany jest Peter Zedlitz pochodzący z Maciejowej (k. Jeleniej Góry), który prawdopodobnie kupił tę posiadłość od rodu Boehm. Po 1400 r. zamek i wieś stanowiły własność trzech braci von Seydlitz. a po nich Puta von Czastolowica. W 1436 roku pojawia się nowy właściciel Menlin Burgult. Ten z kolei 14 lat później, w 1450 roku sprzedał posiadłość Czarny Bór Hermanowi Czettritz (posiadającemu również pobliski zamek Konradów). Ponieważ był on zwolennikiem husytów, udostępnił im zamek. W 1437 r. oba zamki zdobyły i uszkodziły oddziały śląskie zwalczające husytów. Potem został odbudowany przez von Czettritzów, ale w 1509 r. zniszczono go ponownie za naruszanie przez nich pokoju. Od tego czasu pozostaje w ruinie, ponieważ von Czettritzowie wzniesli w XVI w. nową siedzibę na prawym brzegu Lesku. W posiadaniu rodziny Czettritzów zamek i wieś były prawie przez następne 400 lat. W 1825 roku ostatnią właścicielką Czarnego Boru z rodu Czettritz była baronowa Ernestyna Czettritz. W 1838 roku wieś zmieniła właściciela - nowym nabywcą został Ottokar hrabia Zedlitz-Neukirch, który w 1851 roku drogą dziedziczenia dobra czarnoborskie przekazał zięciowi Bernardowi Portatiusowi. W rękach tej rodziny majątek pozostawał do roku 1945.

3. Największy rozkwit Czarnego Boru zaczął się dopiero w XVIII w. Wieś stanowiła wówczas własność baronów von Czettritz, którzy posiadali rozległe majątki w okolicy, a bogacili się głównie na górnictwie węgla. W 1742 r. we wsi powstała szkoła ewangelicka. W 1747 r. w Czarnym Borze mieszkało 15 kmieci oraz 83 zagrodników i chałupników. W 1765 r. mieszkało tu 31 kmieci, 59 zagrodników i 28 chałupników, wśród nich 35 rzemieślników. W 1760 r. von Czettritz uruchomił tu pierwszą kopalnię węgla kamiennego, przemianowaną w 1775 r. na „Neue Grube”. Jej powstanie wiązało się z ustanowieniem w 1751 r. komory celnej w Czarnym Borze, która oddzieliła odbiorców czeskich od kopalń wałbrzyskich, którzy od tego momentu mogli pozyskiwać węgiel tylko z kopalń w Czarnym Borze lub w Kuźnicach Świdnickich. Podczas wojny 7-letniej u ówczesnego właściciela wsi, hr. K. A. von Zedlitza - swojego ministra - gościł król Prus Fryderyk II. W 1775 r. spłonął dwór von Czettritzów, którzy na jego miejscu wzniesli nową barokową rezydencję. W 1781 r. von Czettritz założył nową kopalnię „Margarethe”, którą połączył z poprzednią i eksploatował do 1787 r. W 1782 r. Czarny Bór był już bardzo dużą i bogatą wsią. Oprócz pałacu i ruin zamku, były tu 2 folwarki, szkoła i 3 młyny wodne, a wśród mieszkańców 15 kmieci, 68 zagrodników i 24 chałupników. Jeszcze żywszy rozwój wsi nastąpił w XIX w., chociaż w latach 1807-15 miały tu miejsce bunty i wystąpienia chłopów. W 1823 r. powstała kolejna kopalnia „Gottheif”, która w 1840 r. należała do rodziny Töpfer i działała do 1851 r. W 1825 r. wieś liczyła 125 domów, w tym pałac, folwark, szkołę ewangelicką z

nauczycielem, dworski browar i gorzelnię, wolne sołectwo z gorzelnią, królewski urząd celny, 3 młyny wodne, 2 tartaki i 3 kopalnie węgla. Wśród mieszkańców było 22 tkaczy.

4. W 1830 r. właścicielem wsi został Ottokar hr. von Zedlitz-Neukirch, który w 1851 r. przekazał dobrą ziemiowi, Bernardowi von Portatiusowi. W rękach tej rodziny pałac pozostawał do 1945 r. W 1840 r. we wsi było 127 budynków, w tym pałac, folwark, wolne sołectwo z gorzelnią, szkoła ewangelicka, browar, 3 gorzelnie, 3 młyny wodne, 2 tartaki i 8 gospód, a wśród mieszkańców 12 tkaczy płótna i 33 innych rzemieślników. Wolne sołectwo mieściło się w części zwanej Wäldchen i liczyło 7 domów. W 1841 r. kupiec W. Mały uruchomił w Czarnym Borze hutę szkła, produkującą butelki. Dalej rozwijało się górnictwo węgla. W 1855 r. powstała kopalnia „Pauline”, która w 1857 r. weszła w skład spółki wałbrzyskiej. Rozwijała się kopalnia „Gottheif”, jedna z największych kopalń w zagłębiu dolnośląskim, do której po 1860 r. przyłączono szereg okolicznych pól wydobywczych. W 1874 r. kopalnia ta weszła do spółki „Liebauer Kohlverein”, która scaliła wszystkie kopalnie i pola wydobywcze pomiędzy Czarnym Borem, a Lubawką, tworząc obszar górniczy o powierzchni blisko 40 km². Część pól wydobywczych z terenu Czarnego Boru przeszła do kopalni „Victoria” w Wałbrzychu. Rozwój górnictwa spowodował znaczną rozbudowę wsi i przekształcenie jej w osiedle rolniczo - przemysłowe. Na planie z 1901 r. przy obecnej ul. Kolejowej znajdował się szyb kopalni Gustaw „Georg” wraz z budynkami towarzyszącymi. Rozwijał się handel i usługi. Ok. 1880 r. rozpoczęto eksploatację melafirów w kamieniołomie na grzbiecie Czarnego Lasu, później powstały kolejne wyrobiska. Od pocz. XX w. działała cegielnia.

5. Od 1874 r. gmina wiejska Czarny Bór była miejscem o tej samej nazwie Urzędu Okręgu, a także należały do niej gminy Mittel Conradswaldau, Ober Conradswaldau i Vogelgesang, jak i majątków ziemskich Conradswaldau i Schwarzwaldau. W okresie międzywojennym Czarny Bór był już bardzo dużą osadą, która w czasie 70-80 lat potroiła liczbę mieszkańców. W 1927 r. wzniesiono kościół katolicki. Po drugiej wojnie światowej wysiedlono niemieckich mieszkańców i sprowadzono Polaków z Podhala, głównie z okolic Nowego Sącza. Po 1945 r. Czarny Bór pozostał osiedlem rolniczym, chociaż jeszcze w latach 1959-64 działała tu sztolnia upadowa kopalni „Victoria” w Wałbrzychu, nosząca też nazwę „Czarny Bór”. Jednak eksploatacja trwała krótko i nie wywarła wpływu na wieś. Natomiast część mieszkańców pracowała w kopalniach Wałbrzycha, Gorc, Boguszowa i Kuźnic Świdnickich. Po wojnie uruchomiono kamieniołomy melafiru ale w latach 1946-47 dawały tylko 15 tys. t tłuczni, kłińca i grysu rocznie. Na ich bazie powstały Czarnoborskie Kamieniołomy Drogowe, które sukcesywnie rozbudowywano. W 1975 r. wydobyto w nich 800 tys. t kamienia, a zatrudnienie wynosiło 300 osób. W dawnych folwarkach ulokowano PGR i RSP. Część budynków zajęła administracja kamieniołomów. Wzniesiono nowe osiedla mieszkaniowe zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej, a w pałacu ulokowano Szpital Leczenia Odwykowego. W ostatnich latach w Czarnym Borze rozwija się intensywnie indywidualne budownictwo mieszkaniowe. Osiedlają się tu mieszkańcy pobliskich miast Wałbrzycha i Kamiennej Góry.

6. Wieś Borówno stanowiły niegdyś oddzielne wsie: Hartau i Forst. Wsie te w całej swojej historii należały do zakonu cystersów w Krzeszowie aż do 1810 r., kiedy to po sekularyzacji dóbr klasztornych stały się własnością królewską. W 1939 r. wsie połączono w jedną osadę Hartauforst. Nie wiadomo natomiast dokładnie kiedy powstały. Dolną część Hartau w 1583 r. założył opat zakonu cystersów Kasper II Ebert, który zakupił ją dla klasztoru. Zaś część górna Forst powstała prawdopodobnie dopiero w końcu XVII wieku. Obie części rozwinęły się szybko i w pierwszej połowie XVIII wieku należały już do większych osad w okolicy. W 1747 r. w Hartau było 43 zagrodników i chałupników, a w Forst 43 zagrodników i chałupników. W 1765 r. wartość majątku klasztornego w Hartau wynosiła tylko 493 talary, mieszkało tu 23 zagrodników i 19 chałupników, w tym 9 rzemieślników. Były to dość duże ale raczej ubogie wsie, które słabo się rozwijały, a mieszkańcy w znacznym stopniu trudnili się tkactwem. W XVIII wieku przeprowadzono pomiędzy obiema wsiami trakt handlowy wysadzany drzewami, którego przebieg pokrywał się z obecną szosą Wałbrzych - Kamienna Góra. W końcu XIX wieku

rozpoczęto na terenie wsi eksploatację kamieniołomów ale w tym czasie wieś nie rozwijała się, bowiem upadło tkactwo chałupnicze, które dawało utrzymanie sporej części mieszkańców. Wielu ludzi pracowało wówczas w okolicznych kopalniach węgla kamiennego. W 1939 r. pomiędzy obiema częściami, już połączonej wsi, wzniesiono kościół Chrystusa Króla. Wcześniej w górnej części wsi stała tylko kaplica. Po 1945 r. obie części wsi otrzymały jedną nazwę: "Zalesin", którą potem w 1950 r. zmieniono na obecną. Niżej położone zabudowania ciążyły zawsze wyraźnie do Czarnego Boru, szczególnie po reformie administracyjnej w 1975 r., kiedy zlikwidowano powiaty i wieś znalazła się w województwie wałbrzyskim.

7. Grzędy po raz pierwszy wzmiankowane są w 1305 r. Udokumentowane źródła potwierdzają Konradswaldau, wymieniany także jako Burg Vogelgang w 1324 r. Zamek wraz z miejscowością powstał przypuszczalnie za okresu panowania księcia Bolka I i służył zabezpieczeniu granic śląsko - czeskich. Z Politz (Police nad Metuji) we wschodnich Czechach prowadziła droga przez Friedland (Mieroszów) lub Schömburg (Chełmsko Śląskie) przez Grenzwald (Preseka) i dalej przez dolinę na Nizinę Śląską. Przez zawarcie małżeństwa księżniczki Anny von Schweidnitz w 1353 r. z czeskim królem, późniejszym cesarzem Karolem IV Konradswaldau traci strategiczne znaczenie. Pierwszym znanym właścicielem był Ritter Hendricus von Predil. W 1324 r. z powodu sporu prowadzonego o granice lasu z klasztorem w Krzeszowie (Grüssau) został wzmiankowany jako Heidenreich von Predel. Spór miał załagodzić książę Bernhard w 1324 z Münsterberg (Ziębice). Następnie zamek spustoszone i rozgrabiono, do czasu, kiedy zdobył go książę Bolko II w 1355 r. W 1379 zamek i okoliczne włości były w posiadaniu Hermanna von Czettritz - ochmistrza księżniczki Anny von Schweidnitz. W 1392 r. Konradswaldau razem z księstwem świdnickim dostał się koronie czeskiej. W 1394 r. wybudowano kościół. W 1427 r. Klasztor w Krzeszowie kazał schwycić i spalić 3 poddanych Grząd. Hermann von Czettritz, wnuczek o tym samym imieniu, właściciel zamku Vogelgesang zdobył z sojusznikami klasztor i uzyskał odszkodowanie dla krewnych ofiar. W 1428 r. zamek i przypuszczalnie także Grzędy zostały zniszczone przez Husytów. Grzędy pozostawały nadal w posiadaniu Hermanna von Czettritz, który przyjął za siedzibę zamek Burg Neuhaus (Nowy Dwór). W 1437 r. objął on jednocześnie w posiadanie Schwarzwaldau (Czarny Bór). Po pierwszej Śląskiej wojnie Grzędy przypadły razem ze Śląskiem Prusom i należały następnie do Czarnego Boru; pozostając do 1830 r. w posiadaniu rodu von Czettritz, w którym to roku Grzędy razem z Czarnym Borem zostały nabyte przez von Otto barona Zedlitz Neukirch. W 1851 r. Grzędy dostały się jego zięciowi Bernhardowi von Portatius, przy którego potomkach pozostawały do 1945 r. Po nowym podziale Prus od 1815 r. Grzędy należały do Prowincji Śląskiej Provinz Schlesien i od 1816 r. zostały włączone do powiatu kamiennogórskiego, z którym pozostawały połączone do 1945 r. W roku 1933 w Grzędach było 866 mieszkańców, w 1939 r. wykazano 1020 mieszkańców.

8. Witków (wcześniej Wittgendorf) należał do Księstwa Świdnickiego (Herzogtum Schweidnitz) i był w XIII w. posagiem Agnes, która wyszła za mąż za Johana von Seydlitz. On sprzedał „Wittichendorf w 1376 r. za zgodą swojej małżonki razem z sądem, karczmą, młynem, jak i całą służbą i procentami Klasztorowi w Krzeszowie (Kloster Grüssau). Tym samym dostał się on w 1392 r. pod panowanie korony czeskiej. Dla uniknięcia wojny tureckiej Johannes V musiał Witków, jak i Stare Bogaczowice (Reichenau, Neureichenau) i Chwaliszów (Quolsdorf) oddać Hansowi von Schaffgotsch. W 1571 r. majątki ziemskie ponownie wróciły na własność klasztoru. Po pierwszej śląskiej wojnie w 1742 r. Witków razem ze Śląskiem przypadł Prusom. W 1810 klasztor był sekularyzowany. Po nowym podziale Prus należał on od 1815 r. do Prowincji Śląskiej (Provinz Schlesien) i doczekał w 1816 r. włączenia do godności powiatu wiejskiego, którym pozostawał do 1945 r. W 1867 r. otrzymał Witków połączenie kolejowe Śląską Koleją Górską. Od 1874 r. był siedzibą gminy wiejskiej okręgu o tej samej nazwie, do którego należały także Forst, Hartau grüssauisch i Wittgendorf. W 1939 r. okręg Wittgendorf połączono z Jaczkowem (Hartmannsdorf). W tym roku wieś Witków liczyła 1372 mieszkańców.

9. Jaczków wzmiankowany był w 1305 r. jako Hartmannsdorff. Pierwsi właściciele nie są znani.

Właściciele wzmiankowani od XVI w. to w 1575 r. - Brandau von Zedlitz, 1626 r. - Christoph von Ruprecht, 1654 r. - George Kaspar von Warnsdorf, od 1740 r. - Samuel von Richthofen i kolejno von Kluge, von Stutterheim, Oberamt Prezydent Freiherr von Seidlitz. Do miejscowości należała kolonia dworca w Sędzislawiu (Ruhbank), obejmująca budynki o numerach 88, 90, 92 i 94, budynek stacji i 4 domki jednorodzinne. Z wyjątkiem kolonii stacji, zamieszkaanej przez urzędników i pracowników torowych, była to czysto rolnicza wioska. Pierwszy kościół wybudowano na przełomie XII i XIII w. Obecny kościół został zbudowany około 1586 r. W ramach odnowy katolicyzmu 12.02.1654 r. został przekazany mieszkańcom katolickim. Protestancka ludność od 1709 r. należała do kościoła Łaski w Kamiennej Górze (Landeshut). W 1925 r. wieś liczyła 765 mieszkańców, z czego 677 było protestantami, w 1939 r. - 812 mieszkańców.

6.2 Dobra kultury

1. Na dzisiejszy stan dóbr kultury składają się układy przestrzenne miejscowości oraz historyczna zabudowa. Przeważa układ przestrzenny typu wsi łańcuchowej, związany z łańcowym podziałem gruntów, charakterystyczny dla kotlin śródgórskich. Znajduje się tu kilka obiektów architektury o wysokich walorach kulturowych, wpisanych do rejestru zabytków oraz kilkanaście obiektów wpisanych do ewidencji konserwatorskiej. Dwa założenia pałacowo - parkowe usytuowane są w Czarnym Borze i w Jaczkowie. Zabytki sakralne terenu gminy to: kościół parafialny p.w. NS Pana Jezusa, 1924-26 r. w Czarnym Borze; kościół filialny p.w. Chrystusa Króla, z 1939 r. w Borównie; kościół pod wezwaniem św. Jadwigi w Grzędach z XIII w., przebudowany na gotycki ok. 1550 r. oraz w XVII i XVIII w., wyremontowany w 1964 r.; kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Częstochowskiej w Jaczkowie z 1586 r.; kościół Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny z 1710 r. w Witkowie oraz przydrożne kapliczki i krzyże. W Witkowie i Borównie, oddalone od głównych układów zabudowy, usytuowane są kaplice św. Anny. Cmentarze rzymsko - katolickie, dawniej ewangelickie w miejscowościach: Borówno, Czarny Bór, Grzędy, Witków i Jaczków założone są na rzucie prostokąta, z charakterystycznym układem alejek na planie krzyża, obsadzone lipami, świerkami, żywotnikami. Cmentarze przykościelne na planie owalu znajdują się przy kościołach w Grzędach, Jaczkowie, Witkowie. W Witkowie znajduje się cmentarz poewangelicki na planie prostokąta. W Czarnym Borze, w obrębie założenia parkowego, usytuowany jest cmentarz rodziny von Portatius, o układzie kwadratu, obecnie zdewastowany.

2. Czarny Bór reprezentuje typ wsi o zabudowie zagęszczonej, rozbudowanej (zmodyfikowanej). Do dzisiaj zachowały się ruiny zamku usytuowane w zakolu rzeki Lesk. Pierwsza wzmianka o zamku, zwanym Liebenau lub castrum Schwarzwaldau, pochodzi z 1355 r. W rozplanowaniu wsi wyróżnia się zespół pałacowo - parkowy, który w swoim obecnym kształcie zachował się z czasów XIX-wiecznej przebudowy. Barokowy pałac pochodzi z 1784 r., kiedy został wzniesiony po pożarze starego budynku w 1775 r. Główna droga oddzielała niegdyś pałac z parkiem od folwarku. Obecnie w miejscu dawnego folwarku usytuowane jest osiedle zabudowy jednorodzinnej. Park typu krajobrazowego założony został na wschód od pałacu, przed którym istniał w XVIII w. ozdobny, niewielki ogród. W części leśnej znajduje się cmentarz rodowy ostatnich właścicieli posiadłości - rodziny von Portatius. Borówno składa się z dwóch wyraźnie wyodrębniających się jednostek, stanowiących niegdyś oddzielne miejscowości: Hartau i Forst. Do historycznej zabudowy należą m.in: kościół parafialny p.w. NS Pana Jezusa powstały w latach 1924-26, dawna szkoła, zajazd usytuowany przy głównej drodze (obecnie zdekapitalizowany).

3. Pozostałe wsie charakteryzuje typowo łańcuchowy układ przestrzenny. W Witkowie i Jaczkowie wyróżniają się położone na wzniesieniach kościoły wraz z cmentarzami

przykościelnymi na planie owalu i przylegającymi cmentarzami na planie krzyża. Kościół w Jaczkowie posiada ołtarz - arcydzieło rzeźby z drewna z XVI w., ufundowane przez Fabiana von Reichenbach i Annę z Cetriz. W zachodniej części Jaczkowa (Hartmannsdorf), w zakolu rzeki Lesk położone jest założenie dworskie. Składa się ono z dworu wzniesionego w I poł. XVI w., przebudowanego w I ćw. XVIII w. i budynków folwarcznych z II poł. XIX w., alei kasztanowo - lipowej z pocz. XIX w. i zadrzewień porastających skarpę z II poł. XIX w. W zabudowie mieszkalnej Witkowa wyróżniają się domy nr 39 i 51. W Grzędach wyróżniają się kościół i kaplica wraz z cmentarzem, położone w południowej części wsi. Kościół pod wezwaniem św. Jadwigi, pochodzi z XIII w., przebudowany był na gotycki ok. 1550 r., w XVII i XVIII w.; posiada prezbiterium nakryte sklepieniem krzyżowo-żebrowym i rzeźbiony renesansowy ołtarz z 2 połowy XVI w. Położony w sąsiedztwie istniejącego kościoła kościół ewangelicki został zburzony po 1945 r. W Grzędach zachowały się pozostałości zamku, powstałego przypuszczalnie za okresu panowania księcia Bolka I, który służył zabezpieczeniu granic śląsko - czeskich. Udokumentowane źródła potwierdzają Konradswaldau, wymieniany także jako Burg Vogelgang w 1324 r.

4. Historyczna zabudowa wsi Czarny Bór jest zróżnicowana, zarówno pod względem charakteru jak i funkcji. Występują tu zagrody jedno - i wiele - budynkowe, budynki mieszkalne 1- i 2- kondygnacyjne, budynki wielorodzinne do 3 kondygnacji, budynki fabryczne, osiedla robotnicze. Większość budynków historycznych pozostałych wsi to budynki: mieszkalne, gospodarcze, inwentarskie i typu mieszanego. W historycznej zabudowie przeważają zagrody jednobudynkowe, ustawione kalenicą do drogi, typu mieszkalnego i mieszkalno - gospodarczego. Na obrzeżach wsi występują okazalsze zagrody, najczęściej trzybudynkowe typu zamkniętego, z budynkami: mieszkalnym i gospodarczymi, rozplanowane na rzucie prostokąta lub kwadratu. Historyczne budynki usługowe to: dawne zajazdy, szkoły, plebanie, budynki straży pożarnej.

5. Historyczne budynki wiejskie charakteryzują się zróżnicowaniem form architektonicznych i funkcjonalno - przestrzennych. Występują tu parterowe i piętrowe budynki mieszkalno - inwentarskie i mieszkalne, o rzutach szerokofrontowych, symetrycznych, najczęściej wielowewnętrzne. Występują różne typy konstrukcji wiejskiej zabudowy mieszkaniowej, spotykane w regionie sudeckim. Rozwiązania architektoniczne charakterystyczne dla zabudowy historycznej to:

- bryła zwarta, mało urozmaicona,
- rzut prostokątny, wydłużony,
- konstrukcja murowano - ryglowa,
- wysokość - parterowe i piętrowe z poddaszem użytkowym,
- niska podmurówka kamienna,
- dach dwuspadowy (lub naczółkowy) o kącie nachylenia połaci około 45°,
- szczyt szalowany pionowo układanymi deskami, bez okien,
- otwory okienne i drzwiowe otoczone opaskami, w okazalszych budynkach piętrowych kamienne portale, odrzwia w formie portali kamiennych,
- bielone pola rygla i szczeliny między balami zrębu,
- elementy szkieletu ryglowego malowane na ciemny kolor - czarny lub brązowy.

6. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków w gminie Czarny Bór:

w Czarnym Borze:

- zamek - ruina, nr rej. A/4135/593, z dnia 25.08.1959 r.;
- pałac, obecnie szpital, nr rej. A/4136/257 z dnia 23.04.1951 r.;
- oficyna w zespole pałacowym, nr rej. A/4139/792/Wł z dnia 25.05.1981 r.;
- oficyna w zespole pałacowym, ul. Parkowa, nr rej. A/4140/802/Wł z dnia 14.05.1981 r.;
- spichlerz, ul. Parkowa 6, nr rej. A/3138/793/Wł z dnia 14.05.1981 r.;
- park, w jego obszarze cmentarz rodowy rodziny von Portatius, nr rej. A/4137/860/Wł z

dnia 18.09.1981 r.;

w Grzędach:

- kościół filialny p.w. św. Jadwigi, nr rej. A/1715/787 z dnia 26.10.1960 r.;
- zamek Wojaczów - ruina, nr rej. 1455 z dnia 23.11.1965 r.;

w Jaczkowie:

- kościół filialny p.w. M.B. Częstochowskiej, nr rej. A/1708/828 z dnia 23.12.1960 r.;
- dwór, nr 67, k. XVIII w., nr rej. 1213/Wł. z dnia 30.10.1986 r.;
- park dworski, z XVIII, XIX w., nr rej. 1329/Wł. z dnia 20.03.1991

r.;

w Witkowie:

- kościół paraf. p.w. Zwiastowania NMP, 1710 r., nr rej. 917, z dnia 31.07.1961 r.

7. Poniższe zestawienie zawiera wykaz pozostałych zabytków nieruchomych znajdujących się w wojewódzkiej ewidencji zabytków:

w Borównie:

- zespół kościelny,
- kościół filialny p.w. Chrystusa Króla, z 1939 r.,
- cmentarz przy kościele filialnym p.w. Chrystusa Króla, z 1939 r.,
- dom mieszkalny nr 27, z 1937 r.,
- dom mieszkalny nr 28, z pocz. XX w.,
- cmentarz

parafialny; w Czarnym

Borze:

- kościół parafialny p.w. NS Pana Jezusa, murowany, 1924-26 r.,
- cmentarz komunalny,
- zespół pałacowo - parkowy,
- dom mieszkalny w zespole pałacowo - parkowym, ul. Parkowa 10, z 2 poł. XVIII w.,
- dom mieszkalno - gospodarczy, ul. Parkowa 7,
- dom mieszkalny, przy ul. *Główna* 14, z pocz. XX w.,
- dom mieszkalny, obecnie Ośrodek Zdrowia, ul. Kamiennogórska 22, z 1 ćw. XX w.;

w Grzędach:

- zespół kościelny,
- cmentarz przykościelny,
- dom mieszkalny nr 9,
- dom mieszkalno - gospodarczy nr

34;

w Grzędach Górnych:

- dom mieszkalny nr

7;

w Jaczkowie:

- zespół kościelny,
- cmentarz przykościelny,
- cmentarz parafialny,
- zespół dworsko - parkowy nr 67,
- oficyna mieszkalna w zespole dworskim nr 66,
- obora w zespole dworskim,
- dom mieszkalny nr 68, 1 poł. XIX

w.;

w Witkowie:

- zespół kościelny, XVIII, XIX w.,
- plebania przy kościele nr 86, 1 poł. XVIII w.,

- cmentarz przykościelny, XVIII, XIX w.,
- cmentarz parafialny, 1919 r.,
- kaplica mszalna p. w. św. Anny, 1900 r.,
- cmentarz ewangelicki, XIX, XX w.,
- dom mieszkalny nr 39, XIX, XX w.,
- dom mieszkalny nr 51, pocz. XX w.

8. Rzeźba przydrożna wpisana do rejestru zabytków to 3 obiekty w Witkowie:

- krzyż pokutny obok przystanku PKS, vis a vis domu nr 15 - decyzja nr 570/Wł z dnia 20.12.1983 r.;
- rzeźba „Św. Jan Nepomucen”, barok, XVIII w. przy drodze do kościoła na prawym południowym prześle mostku nad młynówką rzeki Jabłownicy - decyzja nr 809/561 z dnia 20.12.1983 r.;
- rzeźba „Immaculata”, barok, XVIII w., przy drodze do kościoła, na lewym, północnym prześle mostku nad młynówką rzeki Jabłownicy - decyzja nr 810/562 z dnia 20.12.1983 r.

9. W wykazie zabytków figurują następujące rzeźby przydrożne: w Jaczkowie:

- krzyż pokutny, przy domu nr

6;

w Witkowie:

- rzeźba „Chrystus w Ogrójcu”, późny barok, II poł. XIX w., przy domu nr 3;
- rzeźba „Immaculata”, I poł. XIX w., w ogrodzie domu nr 29;
- rzeźba „Matka Boża z Dzieciątkiem” 1883 r., w ogrodzie domu nr 30;
- kapliczka przydrożna, II poł. XIX w., w ogrodzie domu nr 17;
- „Grupa Ukrzyżowania”, I połowa XVIII w., w ogrodzie domu nr 18;
- krzyż przydrożny (metalowy na murowanym cokole), II poł. XIX w., w ogrodzie domu nr 59;
- krzyż przydrożny, 1882 r., w ogrodzie domu nr 68;
- krzyż przydrożny, 1880 r., na łące gospodarstwa nr 135,
- „Grupa Ukrzyżowania”, XVIII w., koło remizy, na rozwidleniu drogi głównej z drogami do Jabłowa i Lubomina.

10. Obszary w wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych:

- historyczny układ ruralistyczny wsi Czarny Bór,
- założenie przestrzenne zamku Czarny Bór,
- założenie przestrzenne zamku Wojaczów w Grzędach,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Jaczków,
- historyczny układ ruralistyczny wsi Witków.

11. We wsiach Czarny Bór, Borówno, Witków i Jaczków na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ochronie podlegają:

- obiekty wpisane do ewidencji zabytków,
- obszary objęte ochroną, ustalone dla założeń pałacowo - parkowych i cmentarzy.

6.3. Zabytki archeologiczne

1. Liczba stanowisk archeologicznych w gminie Czarny Bór wynosi 50, liczba faktów osadniczych 54. Są to głównie pozostałości nowożytnych kopalń węgla kamiennego, ślady osadnictwa i osady z późnego średniowiecza oraz neolityczne znaleziska luźne. Pozostałości nowożytnych kopalń węgla kamiennego, notowanych w źródłach pisanych już w XIV w, stanowią unikalne obiekty w skali krajowej. Dobrze widoczne w krajobrazie Borówna i Czarnego Boru, rysują się najczęściej jako owalne nasypy, zbliżone formą do gródków stożkowatych, w

przeważającej ilości przypadków współwystępujące z szybem zlokalizowanym w centrum lub z boku hałdy.

2. Wykaz stanowisk archeologicznych udokumentowanych w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski zestawiono poniżej.

Tab. nr 3. Fakty osadnicze w gminie Czarny Bór

Nr obszaru AZP	Nr stanowiska	Nr stanowiska w miejscowości	Funkcja obiektu	Kultura, chronologia
Miejscowość Czarny Bór				
87-20	4	1	znalezisko luźne	neolit
87-20	5	2	znalezisko luźne	neolit
87-20	6	3	kopalnia, hałdy	okres nowożytny
87-20	7	4	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	8	5	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	9	6	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	10	7	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	11	8	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	12	9	kopalnia, hałdy i szyb	okres nowożytny
87-20	13	10	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	14	11	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	15	12	kopalnia, szyb	okres nowożytny
87-20	16	13	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	17	14	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	18	15	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	19	16	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	20	17	kopalnia, hałda	okres nowożytny
87-20	21	18	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	22	19	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	23	20	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	24	21	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	25	22	ślad osadnictwa osada średniowieczna	pradzieje
87-20	26	23	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	27	24	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	28	25	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	29	26	osada	późne średniowiecze
86-20	1	27	zamek	późne średniowiecze XIV-XV w.
Miejscowość Grzędy				
87-20	30	1	zamek	późne średniowiecze
87-20	31	2	cmentarzisko kurhanowe	nieokreślona
87-20	32	3	osada	wczesne średniowiecze
87-20	33	4	ślad osadnictwa	epoka kamienia
87-20	34	5	cmentarzisko kurhanowe	nieokreślona
87-20	35	6	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	36	7	osada	późne średniowiecze
87-20	37	8	osada	późne średniowiecze
87-20	38	9	osada	późne średniowiecze
87-20	39	10	osada	późne średniowiecze
87-20	40	11	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	41	12	osada	późne średniowiecze
87-20	42	13	osada	późne średniowiecze
87-20	43	14	ślad osadnictwa	późne średniowiecze
87-20	44	15	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny
87-20	45	16	kopalnia, hałda i szyb	okres nowożytny

Miejscowość Jaczków				
86-19	1	1	osada osada	późne średniowiecze okres nowożytny
Miejscowość Witków				
86-20	10	1	osada	okres nowożytny XVII-XVIII w.
86-20	11	2	ślad osadnictwa	okres nowożytny XVII-XVIII w.
86-20	12	3	ślad osadnictwa ślad osadnictwa	średniowiecze okres nowożytny XVII-XVIII w.
86-20	13	4	osada	okres nowożytny XVII-XVIII w.
86-20	14	5	ślad osadnictwa osada	średniowiecze okres nowożytny XVII-XVIII w.
86-20	15	6	ślad osadnictwa	okres nowożytny XVII-XVIII w.

3. Obszary ochrony archeologicznej w wojewódzkiej ewidencji zabytków archeologicznych:
w Czarnym Borze:

- obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej,
- obszar ochrony archeologicznej założenia zamku Czarny Bór,

w Grzędach:

- obszar ochrony archeologicznej założenia obronnego - zamek Wojaczów,

w Jaczkowie:

- obszar obserwacji obszar obserwacji dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej, obserwacji,

w Witkowie:

- obszar obserwacji archeologicznej dla nowożytnego siedliska wsi o genezie średniowiecznej.

6.4. Zagrożenia środowiska kulturowego

Na obecny stan krajobrazu kulturowego gminy największy wpływ w ostatnich kilkudziesięciu latach miał brak możliwości aktywnej ochrony zabytkowych obiektów oraz zmiany społeczno-gospodarcze. Wymiana ludności niemieckiej na polską w latach 1945 - 48 spowodowała przerwanie lokalnej tradycji kulturalnej oraz zniszczenie wielu obiektów. Podstawowym zagrożeniem dla stanu historycznie ukształtowanej zabudowy jest jej niedostosowanie do aktualnych potrzeb, dzisiejszych wzorców kulturowych i technicznych, brak ekonomicznego i funkcjonalnego uzasadnienia do eksploatacji niektórych obiektów, wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań technicznych, stosowanie niewłaściwych materiałów i detali budowlanych.

6.5. Rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym lub określenia przez audyt krajobrazowy granic krajobrazów priorytetowych.

Dla województwa dolnośląskiego nie został opracowany audyt krajobrazowy, w związku z powyższym nie ma określonych granic krajobrazów priorytetowych na terenie opracowania.

Krajobraz gminy to jedna z najważniejszych wartości terenu. Krajobraz ukształtowany został przez góry oraz doliny rzeczne. Na północy i wschodzie w obszarze gminy znajduje się pasmo Gór Wałbrzyskich (Trójęgarb 778m n.p.m.) natomiast na południu i zachodzie Góry Kamienne (Czuba 660). Dodatkowym atutem regionu są wsie położone w dolinach rzecznych z zabudową łańcuchową które były kształtowane od stuleci.

Na terenie Czarnego Boru występują budynki mieszkalne i usługowe wolnostojące, oraz budynki mieszkalne wielorodzinne. Budynki wykończone są w sposób charakterystyczny dla tego

regionu (zabudowa sudecka). Zabudowania sięgają zazwyczaj do dwóch/trzech kondygnacji nadziemnych, dachy są strome, o pokryciu w odcieniach czerwieni, brązu i szarości.

7. WARUNKÓW I JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA, ORAZ ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

7.1. Uwarunkowania demograficzno-społeczne

1. Według stanu na 31.XII.2009 r. gminę o pow. 6640 ha zamieszkiwało 4769 osób, zameldowanych było 4813 osób. Na koniec 2018 roku zamieszkiwało 4 848 mieszkańców (8,6% populacji powiatu wałbrzyskiego i 0,16% populacji Dolnego Śląska). Obszar gminy jest słabo zaludniony - na 1 km² przypadają 72 osoby (2009). Natomiast gęstość zaludnienia w 2018 wyniosła 73 osoby/km² i jest znacząco niższa niż przeciętnie w kraju i regionie, na co wpływ ma z pewnością górskie ukształtowanie geograficzne gminy. Największym zaludnieniem charakteryzuje się wieś Czarny Bór - ośrodek administracyjno - usługowy gminy. W ostatnim dziesięcioleciu liczba ludności ustabilizowała się i utrzymywała się w poszczególnych latach na zbliżonym poziomie. Największy spadek ludności miał miejsce w 1998 r., kiedy liczba ludności spadła o 155 osób, co mogło mieć związek z transformacją gospodarki i załamaniem się rynku pracy.

Tab. nr 4. Liczba ludności w latach 1995 - 2009

Rok	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Liczba osób	4875	4879	4889	48565	4701	4781	4808	4808

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	-
Liczba osób	4812	4804	48825	4810	4787	4799	4769	-

Tab. nr 5. Liczba ludności w latach 2012 - 2018

Rok	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	średnia ilość mieszkańców (2012-2018)
Liczba osób	4850	4838	4862	4840	4861	4858	4848	4851
bilans	1	13	-11	11	-10	-7	3	

2. Prognoza demograficzna GUS- strategia - 2020.

Liczba ludności na terenie gminy Czarny Bór będzie stale się zmniejszać. Prognozuje się, że przy utrzymaniu obecnych trendów w 2030 roku gmina będzie liczyć 4 541 mieszkańców. Ekstrapolacja wg ekonomicznych grup wieku wskazuje także na szybki proces starzenia się ludności. Zgodnie z prognozą udział ludności w wieku poprodukcyjnym wzrośnie do 25%, w skutek czego na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają będzie 69 osób w wieku poprodukcyjnym. Natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym zmniejszy się analogicznie do 59,2% i 15,8%, co niewątpliwie będzie miało wpływ na rynek pracy w gminie. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa będzie wiązać się również z koniecznością inwestycji w infrastrukturę oraz usługi przeznaczone dla osób w starszym wieku.

3. Wśród 6 jednostek osadniczych gminy największą liczbą ludności - ponad 200

mieszkańców posiada Czarny Bór, który jest ośrodkiem administracyjno - usługowym. Zestawienie ludności z podziałem na poszczególne miejscowości obrazuje poniższe zestawienie:

Tab. nr 6.

Lp.	nazwa miejscowości	liczba mieszkańców (2008)	liczba mieszkańców (2018)	bilans
1	Borówno	463	528	65
2	Czarny Bór	2207	2171	-36
3	Grzędy	561	519	-42
4	Grzędy Górne	173	175	2
5	Jaczków	487	467	-20
6	Witków	1007	988	-19
	suma:	4898	4848	-50

źródło: suikzp (2013). strategia gminy (2020)

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 62,9% populacji gminy, czyli więcej niż średnio w kraju i regionie. Również udział procentowy ludności w wieku przedprodukcyjnym (18,7%) i poprodukcyjnym (18,4%) przedstawia się korzystniej niż przeciętnie w gminach w województwie dolnośląskim i powiecie wałbrzyskim. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym od 2012 roku wzrósł jednak z 14,8% do wspomnianych powyżej 18,4%. Trwający proces starzenia się ludności widoczny jest we wskaźnikach obrazujących współczynnik obciążenia osobami w wieku poprodukcyjnym. W 2012 roku w gminie Czarny Bór na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 22,7 osoby w wieku poprodukcyjnym, a w 2018 roku już 29,2 osoby. Jest to jednak wynikiem znacznie korzystniejszym niż średnio w kraju (35,3 os.), w regionie (37,3 os.) oraz powiecie wałbrzyskim (38 os.). Wskaźnik starości (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej) wynosi w gminie 14,3%, poniżej przeciętnego udziału notowanego w gminach w kraju (17,5%), w regionie (18,4%) oraz powiecie (18,7%), pomimo że od 2012 roku sukcesywnie się zwiększał (od poziomu 11,7%) (strategia -2020).

Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Czarny Bór tworzą 1 564 mieszkania o łącznej powierzchni 116 172 m² w 772 budynkach mieszkalnych. W gminie korzystnie prezentuje się średnia powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosząca 74,3 m². Jednak przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę (24 m²) oraz liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie (3,1) kształtują się na poziomie niższym niż średnio w gminach w kraju, regionie i powiecie wałbrzyskim. Dostępność mieszkań w gminie Czarny Bór wynosząca 322,6 mieszkania na 1000 mieszkańców jest również znacznie niższa niż przeciętnie w gminach w kraju (380,5), województwie dolnośląskim (409,0) oraz powiecie wałbrzyskim (398,0). Średnia trzyletnia liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności wynosząca 2,3 mieszkania, jak również liczba nowych budynków mieszkalnych na 1000 ludności jest jednak obecnie wyższa niż przeciętnie w gminach w powiecie wałbrzyskim (odpowiednio 1,1 i 0,7). Dostępność mieszkań z powodów ekonomicznych jest jednak bardzo niska. Osoby o niskich dochodach mają prawo do ubiegania się o lokale mieszkalne należące do zasobu komunalnego gminy, w którym znajduje się 126 mieszkań o powierzchni użytkowej 5 398 m² oraz 10 lokali socjalnych o powierzchni 395 m². Wyzwaniem pozostaje więc zapewnienie dostępu do mieszkań dla ludzi młodych, których dochody są niewystarczające do zakupu nieruchomości na wolnym rynku (strategia -2020).

4. Zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami dostępności w zakresie:

- 1) architektonicznym poprzez:
 - a) wolne od barier poziome i pionowe przestrzenie komunikacyjne budynków,
 - b) dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych w budynku,
 - c) informację na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
 - d) wstęp do budynku osobie z psem asystującym,
 - e) możliwość ewakuacji osobom ze szczególnymi potrzebami lub zapewnienie im innego sposobu ratunku.
- 2) cyfrowym i informacyjno-komunikacyjnym.

7.2. System obsługi mieszkańców

1. System obsługi mieszkańców gminy należy uznać za dostateczny pod względem struktury i dostępności podstawowych usług publicznych i komercyjnych, obsługi komunikacyjnej i zaopatrzenia w sieci infrastruktury technicznej. Obiekty usługowe zlokalizowane są przede wszystkim na terenie wsi Czarny Bór. Także wsie Witków i Jaczków charakteryzują się wystarczającym, zbliżonym poziomem świadczenia usług dla ludności, zapewniającym stosunkowo dobre warunki pod względem dostępu do podstawowych usług. Nieco gorszą pod tym względem sytuację wykazują pozostałe miejscowości.

2. W sferze oświaty i wychowania gmina realizuje w podstawowym zakresie dostęp do usług edukacji. Obiekty oświaty pozostają, po przeprowadzonej modernizacji, w dobrym stanie technicznym. Gminny system edukacji tworzą:

- szkoły podstawowe w miejscowościach: Czarny Bór (2), Witków (1),
- gminne przedszkole samorządowe w Czarnym Borze, na 106 miejsc, w którym przebywa 104 dzieci, w tym dzieci 3, 5, 6-letnich,
- 1 oddział przedszkolny przy szkole podstawowej - 16 dzieci,
- 1 punkt przedszkolny - 16 miejsc, 15 osób.

3. Instytucje kultury w gminie to:

- Centrum Kultury w Czarnym Borze,
- świetlice w Borównie, Jaczkowie, Grzędach,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Borze.

Na terenie gminy znajdują się kościoły parafialne w miejscowościach: Borówno, Czarny Bór, Jaczków, Witków i Grzędy.

4. W sferze podstawowej ochrony zdrowia funkcjonuje jedna jednostka obejmujące zasięgiem swojego działania cały teren gminy. Jest to Gminny Ośrodek Zdrowia w Czarnym Borze. Oprócz niego na terenie gminy znajdują się inne obiekty związane z ochroną zdrowia:

- Szpital Odwykowy w Czarnym Borze,
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnym Borze,
- Dom Pomocy Społecznej w Witkowie,
- apteka w Czarnym Borze.

5. W sferze usług administracji oraz obsługi gospodarki komunalnej i zarządzania sieciami infrastruktury zasadniczą rolę pełnią następujące instytucje:

- Urząd Gminy w Czarnym Borze,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej,
- Komisariat Policji,
- Straż Pożarna,

- Poczta Polska,
- Bank Gospodarki Żywnościowej,
- oczyszczalnia ścieków (administrowana przez gminę Boguszów Gorce),
- składowisko odpadów (administrowane przez gminę Boguszów Gorce).

7.3. Rynek pracy¹

Od 2012 roku liczba pracujących w gminie wzrosła o 15,9% i obecnie na 1000 mieszkańców przypada 137 pracujących, co jest wynikiem zdecydowanie korzystniejszym niż przeciętnie w powiecie wałbrzyskim (109), jednak niższym niż średnio w gminach w kraju (251) i regionie (271). Na terenie gminy Czarny Bór pracują 662 osoby (bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie), czyli 10,8% pracujących w powiecie wałbrzyskim, kobiety stanowią 34,7% ww. ogółu, co jest udziałem znacznie poniżej średniej w kraju (50%). Liczba osób pozostających bez pracy w gminie, podobnie jak w całym kraju, mniejsza się z roku na rok. W Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych jest 145 osób bezrobotnych – w tym 60,7% kobiet, którzy stanowią jedynie 4,8% ludności w wieku produkcyjnym w gminie. Blisko połowa z nich (42,8%) to osoby długotrwale bezrobotne. Znaczącą grupę wśród bezrobotnych stanowią również osoby do 30. roku życia, których udział w ogóle bezrobotnych wynosi ok. 30%.

Do rejestru REGON na obszarze gminy wpisane jest 413 podmiotów gospodarczych ((96,6% z nich stanowią podmioty zatrudniające do 9 osób (399 podmiotów gospodarczych), 2,9% od 10 do 49 osób (12), a 2 przedsiębiorstwa deklarują zatrudnienie od 50 do 249 osób)), tj. 6,3% podmiotów zarejestrowanych w powiecie wałbrzyskim. W przeliczeniu na 10 tys. ludności w gminie Czarny Bór działalność prowadzą więc 852 podmioty gospodarcze, co jest wynikiem poniżej notowanego w powiecie wałbrzyskim i kraju. Również liczba 130,7 podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym klasyfikowała gminę znacząco poniżej średniej w powiecie (187,1), regionie (207,7) i kraju (183,3). Pozytywną tendencją jest natomiast rosnąca liczba nowo zarejestrowanych jednostek w rejestrze REGON. Pod względem rodzaju prowadzonej działalności wśród podmiotów gospodarczych zarejestrowanych na terenie gminy Czarny Bór, podobnie jak w kraju, przeważają przedsiębiorstwa związane z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów (25,4% podmiotów ogółem zarejestrowanych w gminie). Podmioty prowadzące działalność związaną z budownictwem stanowią 14,8%, a z transportem i gospodarką magazynową 10,7%. Nadmienić należy, że udział ww. sekcji jest na terenie gminy Czarny Bór wyższy niż przeciętnie w gminach w powiecie wałbrzyskim, regionie i kraju. Także udział podmiotów prowadzących działalność związaną z rolnictwem, wynoszący 5,3%, jest zdecydowanie wyższy niż przeciętnie w kraju. Indywidualną działalność gospodarczą na terenie gminy prowadzi 320 osób, czyli 8% osób fizycznych prowadzących działalność na terenie powiatu wałbrzyskiego. Podobnie jak w przypadku podmiotów gospodarczych, niemal jedna trzecia z nich prowadzi działalność związaną z handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych (30,3%), 16,3% związane jest z budownictwem, a 12,2% z transportem i gospodarką magazynową.

W rankingu potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej (Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, PAliH, Warszawa 2017) dla gospodarki narodowej, gmina

Czarny Bór uzyskała ponad przeciętną ocenę we wszystkich analizowanych obszarach –gospodarki narodowej, przemysłu, handlu, usług turystycznych oraz usług profesjonalnych.

¹ Informacje zaczerpnięte ze Strategii Gminy - 2020

7.4. Gospodarka rolna i leśna

1. W gminie w większości obrębów wiodącym kierunkiem produkcji rolnej jest kierunek paszowo - polowy. Ukształtowanie terenu oraz przeważająca ilość użytków zielonych stwarzają dobre warunki dla produkcji zwierzęcej. Żadne z gospodarstw nie prowadzi upraw specjalistycznych i produkcji roślin przemysłowych. Produkcja roślinna uprawiana jest najczęściej na potrzeby własne, rzadziej na sprzedaż. W gminie występują dobre warunki (struktura użytków rolnych, ukształtowanie terenu, warunki przyrodnicze) dla produkcji zwierzęcej, które nie są wykorzystywane. Gospodarstwa najczęściej zajmują się hodowlą bydła (około 300 sztuk w Jaczkowie i 100 w Czarnym Borze). Najwięcej trzody chlewnej hodzi się w Witkowie, najwięcej koni w Borównie. Ponadto w niewielkiej ilości hodzi się kozy i owce.

2. W gminie nie ma głównego ośrodka z zakresu obsługi rolniczej. Punkty zaopatrzenia i skupu zlokalizowane są w pobliskich miejscowościach. Obsługa weterynaryjna mieści się w punkcie w Czarnym Borze. Na terenie gminy nie ma typowej bazy obsługi mechanizacyjnej, związanej z wypożyczaniem i naprawą maszyn i sprzętu rolniczego. Brak jest centrum informacji gospodarczej, a także ośrodka szkoleń i doradztwa rolniczego.

3. Ogólna powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 2490,8 ha (stan na 31.XII.2009 r.). Lesistość w gminie Czarny Bór wynosi 36,8%, nieco mniej niż w pow. wałbrzyskim (39,5%), więcej niż w woj. dolnośląskim (29,5%). Gospodarką leśną zajmują się Administracja Lasów Państwowych - Nadleśnictwa: Wałbrzych i Kamienna Góra. Największy obszar lasów - ponad 75% jest w Zarządzie Nadleśnictwa Kamienna Góra, pozostałe - około 25% w zarządzie Nadleśnictwa Wałbrzych. Na terenach leśnych prowadzona jest gospodarka zgodna z ustaleniami planów urządzeńowych. Całe zasoby leśne mają statut lasów chronionych Wpływ na zarządzanie lasami mają wymogi ochrony przyrody obowiązujące na terenach objętych formami ochrony przyrody, występujących w obszarze gminy.

Tab nr 7 Zestawienie danych dotyczących gruntów leśnych

L.p.	LESNICTWO WSZYSTKICH FORM WŁASNOŚCI	Powierzchnia w ha (2009)	Powierzchnia w ha (2018)
1.	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem	2 490,8	2397
2.	las ogółem	2 446,2	
3.	grunty leśne publiczne ogółem	2 432,8	
4.	grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	2 416,1	
5.	grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	2 412,7	
6.	grunty leśne prywatne	58,0	-
7.	Powierzchnia gruntów nieleśnych zalesionych i przeznaczonych do zalesienia ogółem	7,2	-
8.	grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia w zarządzie Lasów Państwowych	7,2	-
9.	lesistość w %	36,80%	-
10.	LASY NIESTANOWIĄCE WŁASNOŚCI SKARBU PAŃSTWA	ha	
11.	Powierzchnia gruntów leśnych ogółem	74,70	-
12.	las ogółem	74,70	-
13.	grunty leśne prywatne ogółem	58,00	-
14.	grunty leśne prywatne osób fizycznych	58,00	-
15.	grunty leśne gminne ogółem	16,70	16
16.	grunty leśne gminne lasy ogółem	16,70	-
17.	Pozyskanie drewna (grubizny)ogółem - lasy prywatne	46 m3	-

4. Nadleśnictwo Kamienna Góra obejmuje przeważającą część lasów, działając na terenie gminy w leśnictwach: Borówno, Czarny Bór, Grzędy. Całość lasów jest zaliczana do lasów ochronnych, a funkcje ochronne nakładają się wzajemnie (lasy wodochronne, glebochronne, parki krajobrazowe, rezerваты). W zasięgu uszkodzeń przemysłowych znajduje się całość lasów nadleśnictwa (I, II i III strefa uszkodzeń przemysłowych). Przeważające typy siedliskowe lasu to: BG - 5 %, BMG - 55 %, LMG - 28 %, LG - 11 %. Głównymi gatunkami są: świerk - 87,4 %, brzoza - 3,5 %, buk - 3,4 %, sosna - 1,7 %, modrzew - 1,3 %, olcha - 1 %, pozostałe (jawor, jesion, jodła, dąb) - 1,7 %. Nadleśnictwo Wałbrzych obejmuje część lasów w obrębie Witków i Jaczków wraz z kompleksem w Masywie Trójarbu.

5. Projekt granicy rolno - leśnej, z marca 2010 r. przewiduje do zalesienia 93,06 ha. Zdecydowana większość planowanych zalesień występuje na użytkach zielonych - 64,94 ha. Ze względu na formę własności najwięcej gruntów proponowanych do zalesienia należy do osób prywatnych - 53,48 ha, gminy Czarny Bór - 26,21 ha, Skarbu Państwa Gospodarstwa Leśnego Lasów Państwowych Nadleśnictwa Kamienna Góra - 13,37 ha. Najwięcej gruntów wskazano do zalesienia w obrębie Czarny Bór - 42,15 ha i Jaczków - 34,12 ha. Realizacja projektu granicy rolno - leśnej podniesie wskaźnik lesistości gminy z 36,6% do 38,0%; a powierzchnia lasów wzrośnie z 2431,95 ha do 2525,01 ha.

7.5. Turystyka i rekreacja

1. Walory turystyczne i rekreacyjne gminy Czarny Bór są pochodną wartości środowiska przyrodniczego i krajobrazu, dziedzictwa kulturowego, przygranicznego położenia oraz rosnącego w ostatnich latach udziału obszarów chronionych. Pomimo funkcjonowania przemysłu wydobywczego istnieją tu dogodne warunki do rozwoju turystyki krajoznawczej i pobytowej, w tym weekendowej, skierowanej do zróżnicowanych odbiorców. Długi okres zalegania pokrywy śnieżnej predestynuje gminę do uprawiania sportów zimowych, zwłaszcza narciarstwa biegowego, które gmina stara się w ostatnich latach propagować, organizując biegi narciarskie. Rozwinięta sieć dróg stwarza dobre warunki do uprawiania turystyki rowerowej; przy jednoczesnym ograniczeniu, jakim jest brak wyznaczonych szlaków rowerowych oraz zorganizowanych miejsc obsługi.

2. Walory gminy w stosunku do posiadanego potencjału wykorzystywane są w wąskim zakresie. Jest to związane m. in. z brakiem większej bazy noclegowej. Obecnie remontowany jest zajazd w Czarnym Borze, co znacznie poprawi stan bazy noclegowej. W ostatnich latach powstało kilka gospodarstw agroturystycznych, które udostępniają 46 całorocznych miejsc noclegowych. Są to:

- „Stawy pod Trójarbem”, Witków 47 - 12 miejsc noclegowych,
- „Pod gruszą”, Borówno 59 - 10 miejsc noclegowych,
- „Alfa”, Grzędy Górne 7 - 10 miejsc noclegowych,
- Grzędy 27 - 8 miejsc noclegowych,
- „Ptasi Śpiew”, Grzędy 85 - 6 miejsc noclegowych,
- „Po młynie”, Grzędy 80A - 10 miejsc noclegowych.

3. W Grzędach Górnych, u stóp Pasma Lesistej znajduje się zalew rekreacyjny - kąpielisko. Nad zbiornikiem funkcjonują tymczasowe punkty gastronomiczne, parking i pole biwakowe. W pobliżu usytuowana jest zabudowa letniskowa. W gminie znajduje się ponadto kilkanaście stawów wykorzystywanych i możliwych do wykorzystania dla turystyki weekendowej jako miejsce wędkowania i rekreacji. Przez Grzędy przechodzi czerwony Główny Szlak Sudecki na odcinku Sokołowsko - Krzeszów. Gmina nie jest przygotowana do obsługi ruchu turystycznego.

Obiekty potencjalnie cenne pod względem turystycznym, jak ruiny zamku w Czarnym Borze i ruiny zamku Konradów w Grzędach nie są w odpowiedni sposób wyeksponowane. Brakuje również ich obudowy w niezbędne obiekty towarzyszące, takie jak: obiekty noclegowe, miejsca postoju, parkingi, miejsca wypoczynkowe, punkty gastronomiczne.

8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

1. Największym zagrożeniem dla bezpieczeństwa ludności i mienia na terenie gminy są cykliczne podwozie w dolinie rzeki Lesk i jej dopływu Grzędzkiego Potoku. Dotyczy to miejscowości: Czarny Bór, Grzędy, Grzędy Górne, Jaczków i Witków. Gmina Czarny Bór została dwukrotnie dotknięta powodzią w 1997 r.: podczas I fali powodziowej w dniach 6-10 lipca, oraz podczas II fali powodziowej w dniach 19-21 lipca. Uszkodzeniu uległo wówczas wiele budynków mieszkalnych i zagrodowych oraz rowów melioracyjnych. W ostatnich latach przeprowadzono prace mające na celu udrożnienie koryta rzeki Lesk.

Na terenie gminy, zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2011 r. - Prawo wodne, oznaczone zostały na mapach zagrożenia powodziowego sporządzonych przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, obszary szczególnego zagrożenia powodzią:

- *na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q 1%);*
- *na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q 10%);*
- *na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat (Q 0,2%)*

Obszary te związane są z przepływającą przez gminę rzekę Lesk i jej dopływ Grzędzkiego Potoku i w części obejmują tereny niezabudowane, ale w miejscowości Witków, Jaczków i Czarny Bór występują tereny zabudowane znajdujące się w zasięgu możliwych powodzi. Pozostała część gminy jest wolna od zagrożeń powodziowych.

Biorąc pod uwagę charakterystykę hydrogeologiczną gminy (zwierciadło wód gruntowych w obniżeniach i dolinach cieków występuje płytko, a nawet miejscami zbliża się ono do powierzchni terenu kształtując mokradła lub podmokłości), niektóre tereny mogą być narażone na podtopienia wodami gruntowymi.

2. Potencjalnym zagrożeniem o charakterze naturalnym jest możliwość wystąpienia pożarów w kompleksach leśnych gminy. Wymogi ochrony przeciwpożarowej określone są w ustaleniach planów urzędzeniowych Nadleśnictw, co ma odzwierciedlenie w odpowiednim oznakowaniu leśnych dróg pożarowych oraz budowie ujęć wody.

3. Ze względu na oddalenie od dużych ośrodków przemysłowych oraz brak czynnych zakładów przemysłowych na terenie gminy, w których stosuje się technologie mogące stanowić potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi, zagrożenia katastrofą związane z działalnością zakładów przemysłowych i ryzykiem katastrofy na ich terenie nie występują. Dla utrzymania tego stanu rzeczy niezbędne jest dobieranie właściwego, nie stwarzającego potencjalnych zagrożeń profilu produkcji nowych zakładów które ewentualnie powstaną na terenach gminy.

4. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 367 i linia kolejowa Wrocław - Jelenia Góra. Ze względu na położenie w ciągu drogi nr 367 Borówna i Czarnego Boru należy brać pod uwagę potencjalne zagrożenie wypadkami drogowymi i kolejowymi. Najbardziej zagrożone wystąpieniem tego typu okoliczności są tereny przyległe do w/w drogi, ze szczególnym uwzględnieniem skrzyżowania drogi wojewódzkiej z drogą powiatową Jaczków - Czarny Bór. Na terenie gminy nie występują stacje paliw. W przypadku katastrofy komunikacyjnej lub kolejowej mogą wystąpić nadzwyczajne zagrożenia środowiska, które spowodują zanieczyszczenie wód,

gleb oraz będą stanowić zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców. Poza tym nie występują tu obiekty usługowe czy infrastrukturalne, które mogą wywołać tego typu zagrożenia dla środowiska.

5. Kopalnia melafiru emituje do powietrza atmosferycznego zanieczyszczenia pyłowe i gazowe, a głównymi źródłami emisji są: zakład przeróbczy, wyrobisko eksploatacyjne i kotłownia. Zasięg zanieczyszczeń ma charakter lokalny. Pył mineralny, emitowany w wyniku działalności kopalni nie zawiera substancji toksycznych i nie stanowi zagrożenia dla terenów rolniczych i leśnych. Eksploatacja nie naruszy stosunków hydrogeologicznych górotworu. Nie wystąpi zjawisko osuszania terenu oraz skażenia wgłębnych poziomów wodonośnych. Roboty strzałowe powodują: rozrzut odłamków skalnych, powstanie udarowej fali powietrznej i drgań sejsmicznych. Ustalone dla poszczególnych czynników tego oddziaływania strefy bezpieczeństwa minimalizują zagrożenia przez nie powodowane.

9. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

1. Część północna gminy, o charakterze rolniczym, charakteryzuje się umiarkowanym rozwojem. Wsie Witków i Jaczków o charakterze rolniczym wymagają wyznaczenia nowych terenów zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej. Bardziej dynamicznie rozwija się część środkowa z ośrodkiem Czarny Bór, co wiąże się z wyznaczeniem nowych terenów zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Południowa część gminy o słabym zainwestowaniu produkcyjno - usługowym ma predyspozycje do rozwoju zabudowy mieszkaniowej, agroturystyki oraz turystyki. Historycznie wykształcone układy osadnicze położone są na terenach zagrożonych wodami powodziowymi, stąd potrzeba wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych.

2. Dla dalszego rozwoju gminy, niezbędne są:

- uwzględnienie nowych terenów zabudowy mieszkaniowej położonych poza terenami zagrożonymi powodzią,
- wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych dla produkcji i usług,
- rozwój istniejących zakładów eksploatacji surowców,
- inwestycje infrastrukturalne, przede wszystkim budowa sieci kanalizacyjnej oraz rozbudowa sieci gazowej, a także modernizacja układu komunikacyjnego poprzez podniesienie parametrów dróg,
- zwiększenie lesistości gminy,
- rozbudowa terenów sportowych i rekreacyjnych.

3. Tereny dogodne dla inwestycji to:

- tereny powiązane z drogą wojewódzką,
- grunty gminne i grunty Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Agencje Nieruchomości Rolnych (o znaczącym udziale w strukturze gruntów),
- grunty o słabych klasach bonitacji.

10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

1. Na terenie gminy największy udział w strukturze własności mają grunty stanowiące:

- własność osób fizycznych,
- własność Skarbu Państwa w trwałym zarządzie - lasy w zarządzie ALP - 2416,10 ha - 36,39%,
- własność gminy - mienie komunalne gminy Czarny Bór - 515,64 ha - 7,77%,
- własność Skarbu Państwa - Agencji Nieruchomości Rolnych. - 522,82 ha - 7,87%

2. Powierzchnia gruntów stanowiących własność Gminy wynosi:

- w Borównie - 74,41 ha,
- w Czarnym Borze - 136,19 ha,
- w Grzędach - 131,76 ha,
- w Grzędach Górnych - 31,29 ha,
- w Jaczkowie - 52,92 ha,
- w Witkowie - 89,07 ha.

3. Powierzchnia gruntów stanowiących własność Agencji Nieruchomości Rolnych wynosi:

- w Borównie - 1,00 ha,
- w Czarnym Borze - 20,15 ha,
- w Grzędach - 317,90 ha,
- w Grzędach Górnych - 151,63 ha,
- w Jaczkowie - 1,87 ha,
- w Witkowie - 30,27 ha.

4. Najmniej gruntów gminnych - 6,07% znajduje się w Grzędach Górnych, najwięcej w Czarnym Borze - 26,41% i Grzędach - 25,52%. Część z nich stanowią grunty w użytkowaniu wieczystym, głównie kopalni w Grzędach i oczyszczalni ścieków w Czarnym Borze. W Czarnym Borze duży udział mają grunty zajęte pod obiekty publiczne: urząd, szkołę, przedszkole, OSP. Duży udział w strukturze władania nadal mają grunty Skarbu Państwa - Agencji Nieruchomości Rolnych, zwłaszcza w Grzędach - 60,80% i Grzędach Górnych - 29,00%. Na Borówno przypada 0,19%, a na Jaczków - 0,36 ha. Lasy w zarządzie ALP administrowane są przez Nadleśnictwo Kamienna Góra i Nadleśnictwo Wałbrzych. Lasy osób fizycznych i lasy komunalne, zajmujące niewielkie fragmenty, administrowane są przez Nadleśnictwa w porozumieniu ze Starostwem Powiatowym w Wałbrzychu.

11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

11.1 System ochrony przyrody

1. W obszarze gminy występują formy ochrony przyrody, określone w Rozdz. 3, art. 13, *Ustawy o ochronie przyrody* :

- Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich (obejmujący pld - wsch część gminy, w tym część Masywu Dzikowca i Lesistej); na terenie którego obowiązują zakazy zawarte w rozp. Woj. Dolnośląskiego Nr 7 z dnia 27 lutego 2008 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 63, poz. 810);
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójjgarbu” (Kopuły Chełmca, Trójjgarbu i Krzyżowej Góry k/Strzegomia), a ściślej jego zachodnia i południowa część, obejmująca północno - wschodnią część gminy, w odniesieniu do którego obowiązują zakazy zawarte w rozporządzeniu Wojewody Dolnośląskiego Nr 23 z dnia 28 listopada 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójjgarbu” (Dz. Urz. Woj. Doln. Nr 317, poz. 3922);
- zgłoszony Komisji Europejskiej projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 PLH 020038 „Góry Kamienne”, obejmujący południowo - wschodni fragment gminy Czarny Bór we wsi Grzędy i Grzędy Górne, w odniesieniu do którego obowiązują zapisy art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z późn. zm.);
- Obszar Specjalnej Ochrony ptaków Natura 2000 PLB020010 „Sudety Wałbrzysko - Kamiennogórskie; utworzony rozporządzeniem MŚ z dnia 12 stycznia 2011 r., w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133), w granicach którego położona jest pld i pld - wsch części gminy;

- 3 pomniki przyrody w miejscowości Czarny Bór.

Nie występują w gminie formy ochrony, takie jak: rezerваты, pomniki przyrody nieożywionej i stanowiska dokumentacyjne. W wyniku inwentaryzacji przyrodniczej gminy ustalono stanowiska chronionych gatunków roślin i zwierząt oraz wskazano obszary i obiekty zasługujące na objęcie ochroną:

2. Park Krajobrazowy Sudetów Wałbrzyskich, utworzony w 1998 r. obejmuje Góry Kamienne i Wałbrzyskie. Powierzchnia parku wynosi 6493 ha, powierzchnia otuliny - 2894,60 ha. Oprócz Czarnego Boru obejmuje gminy: Boguszków Gorce, Głuszycę, Jedlinę Zdrój, Mieroszów, Wałbrzych. Cel ochrony: kopuły i kominy wulkaniczne, pozostałości pokryw lawowych i tufowych i efekty procesów denudacji. Akty prawne: Rozp. Nr 20/98 Woj. Wał. z 20 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Wał. Nr 34, poz. 261), Zarz. Nr 45 Woj. Dol. z 16 marca 1999 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 6, poz. 208), Rozp. Woj. Dol. Nr 5 z 25 kwietnia 2000 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 15, poz. 264), Rozp. Woj. Dol. Nr 7 z 27 lutego 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Dol. Nr 63, poz. 810). Zagrożeniem dla PK jest znaczne przeobrażenie (dewastacja) pierwotnego krajobrazu w dolinie bezimiennego potoku spływającego spod Dzikowca ku Grzędom Górnym. *Dla Parku obowiązuje od 2016 roku Plan ochrony Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich (uchwała nr XXV/773/16 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego poz. 4581 Dz. U.woj. dol. z dnia 12 października 2016 r)*

3. Utworzony w 1981 r. Obszar Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójarbu” oprócz gminy Czarny Bór obejmuje gminę Stare Bogaczowice. W granicach gminy znajduje się jego zachodnia i południowa część. Powierzchnia wynosi 2420 ha. Akty prawne: Uchwała Nr 35/81 WRN w Wałbrzychu z dn. 28.10.81 w sprawie utworzenia na terenie woj. wałbrzyskiego PK i OChK (Dz. Urz. WRN nr 5 poz. 46 z 9.10.81 r.), Rozp. Nr 18/98 woj. wałbrz. z dn. 17.12.98 w sprawie OChK woj. wałbrzyskiego (Dz. Urz. woj. wałbrz. z dn. Nr 34 z dn. 31.12.98 poz. 259), Rozp. Woj. Dol. Nr 36 z dnia 28 listopada 2008 r. W Masywie Trójarbu występuje bogactwo form terenu - liczne progi strukturalne na stokach i w dnach dolin, głębokie i kręte doliny wciosowe, wodospady i bystrza, wysoko położone eratyki, nagromadzenie skałek zlepieńcowych. W wykonanej dla gminy Inwentaryzacji przyrodniczej proponuje się taki przebieg granic OChK „Masyw Trójarbu”, aby w jego granicach znalazły się okoliczne wzgórza o charakterze strukturalnym. Na rysunku zmiany studium oznaczono istniejące i proponowane granice OChK „Masyw Trójarbu”.

4. Specjalny Obszar Ochrony siedlisk Natura 2000 PLH 020038 „Góry Kamienne” zgłoszony Komisji Europejskiej w 2008 r. zajmuje powierzchnię 24098,86 ha. Obszar obejmuje partię wulkanicznych gór z przewagą melafirów i porfirów w podłożu geologicznym - stare, wulkaniczne Góry Kamienne oraz fragment piaskowcowej tarczy Basenu Czeskiego - Góry Stołowe (Zawory). Obszar obejmuje 4 izolowane pasma górskie (Góry Suche, Krucze, Masyw Dzikowca i Lesistej Wielkiej oraz fragment Gór Wałbrzyskich) i leżące pomiędzy nimi kotliny z przewagą gospodarki łąkowo - pastwiskowej. Objęcie ochroną tego obszaru stwarza szansę dalszego rozwoju w kierunku turystyki i agroturystyki, zapewniającą zachowanie walorów przyrodniczych. Lasy w dużej części zniekształcone, wskutek XIX - wiecznej gospodarki leśnej, zachowały fragmenty jaworzyn, buczyn żyznych oraz górskich borów bagiennych. Najważniejszymi siedliskami przyrodniczymi w obszarze są górskie łąki konietlicowe, wraz z towarzyszącym kompleksem siedlisk murawowych i wilgotnych (murawy kserotemiczne i bliźniczkowe, młaki alkaliczne), należące do najlepiej zachowanych w Polsce. Duże wartości reprezentuje także roślinność naskalna (głównie w rezerwacie Kruczy Kamień) oraz zachowane fragmenty leśne - jaworzyny, żyzne i kwaśne buczyny oraz znane z trzech stanowisk w Sudetach górskie bory bagienne *Bazanio-Piceetum*. Jest to również obszar ważny dla gatunków zwierząt z II Załącznika Dyrektywy Rady 92/43/EWG (16 gatunków). Wśród nich najważniejsze to nietoperze: *Barbastella barbastellus*, *Myotis bechsteini*, *Myotis emarginatus*, *Myotis myotis*, *Rhinolophus hipposideros*. Kamienne Góry są ponadto bardzo ważną częścią korytarza ekologicznego Sudetów. Jest to jedyny, dobrze zachowany obszar pomiędzy Karkonoszami i Górami Stołowymi. Obszar może być zagrożony przez działalność człowieka - głównie związaną z

eksploatacją kamieniołomów, intensyfikacją rolnictwa, intensyfikacją pozyskania drewna lub z drugiej strony, zalesianie półnaturalnych nieleśnych zbiorowisk roślinnych.

5. Obszar PLB0200010 „Sudety Wałbrzysko - Kamiennogórskie” obejmuje 31.574,1 ha; oprócz gminy Czarny Bór obejmuje gminy: Boguszów-Gorce, gminę miejską i wiejską Kamienna Góra, Lubawkę, Nową Rudę, Szczawno-Zdrój, Wałbrzych. W gminie Czarny Bór zajmuje powierzchnię 3014,9 ha. Celami wyznaczenia obszaru są: ochrona populacji dziko występujących gatunków ptaków, utrzymanie i zagospodarowanie ich naturalnych siedlisk zgodnie z wymogami ekologicznymi, przywracanie zniszczonych biotopów oraz tworzenie biotopów. Przedmiotem ochrony są gatunki ptaków oraz ich naturalne siedliska, które ucierpiały na skutek realizacji inwestycji, przede wszystkim cietrzew, włośnatka, sóweczka, derkacz, orlik krzykliwy, bocian biały.

6. Istniejące pomniki przyrody w miejscowości Czarny Bór to:

- lipa drobnolistna *Tilia cordata* przy bramie wjazdowej do szpitala, o obwodzie pnia. 320 cm, o nr rej. 107/65;
- lipa drobnolistna *Tilia cordata* przy ul. Wesolej, o obwodzie pnia. 370 cm, o nr rej. 18/65;
- cis pospolity *Taxus baccata*, w parku, o obwodzie pnia 186 cm, o nr rej. 103/65.

11.2 Pozostałe tereny chronione

1. Poza wymienionymi formami ochrony przyrody na podstawie stosownych decyzji, ochroną objęte są następujące tereny i obiekty:

- lasy ochronne,
- Główne Zbiorniki Wód Podziemnych,
- ujęcia wody,
- udokumentowane złoża surowców,
- obiekty i tereny w rejestrze zabytków.

2. Na terenie gminy występują lasy ochronne Skarbu Państwa w administracji LPG w Nadleśnictwach Kamienna Góra i Wałbrzych. Występują następujące kategorie ochronności:

- lasy wodochronne,
- lasy glebochronne,
- lasy ochronne wokół miast.

3. W zachodniej części gminy występuje:

- GZWP Nr 342 „Niecka wewnątrzsudecka Krzeszów”.

4. W obszarze opracowania występują zarejestrowane ujęcia wody oraz ustalone dla nich strefy ochrony bezpośredniej:

- dwie studnie głębinowe (nr 1 i 2), w Czarnym Borze, dla których wydano pozwolenie wodno-prawne Decyzją WOS - 6223/17/2000 i Decyzją znak WOS-6223/14/4/02;
- głębinowe ujęcie wody w Czarnym Borze przy ul. Kamiennogórskiej - pozwolenie wodno - prawne nr OŚ.IY-6210/28/92;
- powierzchniowe ujęcie wody w Czarnym Borze „Dzierżoniów”, przy ul. Leśnej, decyzja nr OŚ/IV/6210/70, ze strefą ochrony pośredniej;
- głębinowe ujęcie wody Czarnym Borze, dla którego wydano pozwolenie wodno prawne Decyzją Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Ochrony Środowiska w Wałbrzychu Nr OS.V-7211/80/84 r. i ustalono tą decyzją strefę ochrony pośredniej o promieniu 80 m;
- ujęcie drenażowe w Grzędach Górnych, dla którego wydano pozwolenie wodno-prawne, udzielone Decyzją nr OŚ.IV-6210/70/96 z dnia 05.08.1996 r. i ustalono tą decyzją strefę ochrony bezpośredniej o powierzchni 0,10 ha i strefę pośrednią wewnętrzną o

powierzchni 0,34 km².

5. Udokumentowane złoża surowców na terenie opracowania:

- część udokumentowanego złoża węgla kamiennego „Victoria”,
- część udokumentowanego złoża melafiru „Borówno”,
- część udokumentowanego złoża „Sędziszów”,
- część udokumentowanego złoża kruszywa naturalnego „Sędziszów II”,
- udokumentowane złożo melafiru „Czarny Bór”,
- udokumentowane złożo melafiru „Grzędy” (pole A, B, C i D),
- udokumentowane złożo kruszywa naturalnego „Jaczków”,
- udokumentowane złożo kruszywa naturalnego „Sędziszów III”,
- opisano w rozdz. 13. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych.

6. Obiekty w rejestrze zabytków, podlegają ochronie, zgodnie z przepisami odrębnymi. Obiekty te wymieniono w rozdz. 6.2.

12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

1. Do najbardziej rozpowszechnionych geologicznych zagrożeń naturalnych należą osuwiska i ruchy masowe na zboczach, do których dochodzi w pewnych warunkach na skutek niestabilności gruntu. Pod pojęciem osuwiska i ruchów masowych na zboczach należy rozumieć szeroką grupę zjawisk, które w zależności od rodzaju skały i ruchu obejmują obrywy i lawiny, osunięcia, spływy i pełzanie. W gminie Czarny Bór nie rozpoznano występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych. W skali lokalnej procesy takie mogą zachodzić na stromych zboczach o dużych nachyleniach w obrębie Gór Wałbrzyskich i Kamiennych oraz w dolinach rzek o stromych zboczach. Tereny te pozostają niezainwestowane.

2. Rozpoznanie warunków stateczności skarp i zboczy kopalni melafiru pozwala stwierdzić, że warunki geologiczno - inżynierskie są korzystne, tj. nie stwierdzono oznak procesów osuwiskowych o charakterze strukturalnym.

3. *Niekorzystne warunki dla budownictwa występują głównie w dolinach rzek i cieków (Lesk) i ich dopływach w obrębie tarasów zalewowych. Wypełnione są one słabonośnymi osadami holoceniowymi, reprezentowanymi przez mułki, gliny i namuły oraz sporadycznie torfy o konsystencji plastycznej, jak też piaski i żwiry, występujące w stanie luźnym. W obszarze tym zwierciadło wody znajduje się na głębokości mniejszej niż 2,0 m. Są to również tereny narażone na zalewanie wodami powodziowymi. Niekorzystne podłoże gruntowe stanowią też gliny deluwialne leżące u stóp zboczy górskich na skrajach dolin rzecznych i w ich obszarach źródłiskowych (rejon Witkowa). Są one często wysycone wodą i charakteryzują się małą nośnością. Na tych terenach obserwuje się spadki powyżej 20%. W wielu wypadkach są to obszary zalesione. Fragmenty takich powierzchni znajdują się w okolicach Czarnego Boru. Nachylenie powierzchni terenu rzędu kilkunastu procent jest zjawiskiem powszechnym w opisywanym rejonie, co przy dużej zmienności litologicznej predysponuje je do powstawania osuwisk. Ich występowanie stwierdzono w rejonie Witkowa.*

Na obszarach o niekorzystnych warunkach podłoża budowlanego przed przystąpieniem do realizacji inwestycji wskazane jest wykonanie rozpoznania i badań geologiczno-inżynierskich.

13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN ORAZ ZASOBÓW WÓD

PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

1. Na terenie gminy występują udokumentowane złoża melafiru: „Borówno”, „Grzędy” i „Czarny Bór”; 3 złoża kruszywa naturalnego: „Sędziszów I i Sędziszów II”, „Sędziszów III”, „Jaczków” i 1 węgla kamiennego „Viktoria”. Złoże melafiru „Borówno” w części położone jest poza granicą opracowania na terenie wsi Krzeszów, w gminie Kamienna Góra. Dla złóż „Borówno”, „Grzędy”, „Sędziszów I i Sędziszów II”, „Sędziszów III” obowiązują utworzone dla ich eksploatacji tereny i obszary górnicze: „Borówno I” i „Grzędy I”, „Sędziszów II”, „Sędziszów III”. Melafir złóż „Grzędy” i „Borówno” stanowi surowiec o bardzo dobrej jakości do produkcji kruszyw dla potrzeb drogownictwa i kolejnictwa. W pobliżu gminy Czarny Bór występuje złoże porfiru „Gorce”, którego teren górniczy „Gorce I” położony jest częściowo w obszarze wsi Czarny Bór.

Tab. nr 8. Zestawienie złóż surowców mineralnych

L.p.	ID	Nazwa złoża	Opis położenia (na terenie gm. Czarny Bór)	Gminy	Użytkownik	Kierunek rekultywacji
1	1006	Borówno	Borówno	Kamienna Góra, Czarny Bór	Kopalnie Melafiru w Czarnym Borze sp. z o.o.	leśny
2	12278	Czarny Bór	Czarny Bór	Czarny Bór	"KUMAGO" Spółka Jawna Ubojnia Zwierząt Rzeźnych	-
3	1007	Grzędy	Grzędy	Czarny Bór	Kopalnie Melafiru w Czarnym Borze sp. z o.o.	leśny, wodny
4	4391 7853	Sędziszów I Sędziszów II	Sędziszów, Jaczków	Marciszów, Czarny Bór	PPUH "SYBAUD" Sp. z o.o.	wodno - rolniczy
5	10085	Sędziszów III	Jaczków	Czarny Bór	PPUH "SYBAUD" Sp. z o.o.	wodno - rolniczy
6	14320	Jaczków	Jaczków	Czarny Bór	PPUH "SYBAUD" Sp. z o.o.	wodny
7	578	ZG Victoria	Czarny Bór	Czarny Bór Boguszów Gorce Wałbrzych	Wałbrzyskie Kopalnie Węgla Kamiennego	leśny

Tab. nr 9 Zestawienie złóż surowców mineralnych (w 2011 r.)

L.p.	Nazwa złoża	Powierzchnia (ha)	Forma	Stan zagospodarowania	Sposób eksploatacji / system	Powierzchnia obszaru/terenu górniczego
1	Borówno	33,26	soczewkowa	eksploatowane okresowo	odkrywkowy / ścianowy	og „Borówno I” - 73,1 ha; tg „Borówno I” - 224 ha
2	Czarny Bór	30,34	intruzja	złoże rozpoznane szczegółowo	-	-
3	Grzędy	28,20	masyw	złoże zagospodarowane	odkrywkowy / ścianowy	og „Grzędy I” - 179 ha tg „Grzędy I” - 314 ha
4	Sędziszów I Sędziszów II	24	pokładowa	wydobycie zostało zaniechane	odkrywkowy / ścianowy	og „Sędziszów II” - 52,52 ha tg „Sędziszów II” - 56,70 ha
5	Sędziszów III	6,99	pokładowa	wydobycie zostało	odkrywkowy /	og „Sędziszów III” - 6,54

				zaniechane	ścianowy	ha i tg „Sędzislaw III” - 11,01 ha
6	Jaczków	4,5	pokładowa	złoże rozpoznane szczegółowo	ścianowo - wgłębny	-
7	ZG Victoria	2000,00	pokładowa	eksploatacja złoża zaniechana	podziemny / ścianowy	-

2. Złoże melafiru „Grzędy” tworzą 4 pola zasobowe: „A”, „B”, „C”, „D”. Złoże „Grzędy” pole „A”, „B” i „C” udokumentowane jest dokumentacją geologiczną w kat. C₂ + C₁ + B, zatwierdzoną decyzją Prezesa CUG z dnia 27.01.1983 r., znak KZK/012/K/4548/82/83, zawierającą ustalenie wg stanu na dzień 17.10.1980 r. geologicznych zasobów bilansowych melafiru w ilości 92191 tys. Mg i pozabilansowych 1211 tys. Mg, uzupełnioną kolejno dodatkiem nr 1, zatwierdzonym Decyzją MOŚZNiL KZK/012/J/5715/89/91 z dnia 27.02.1991 r., następnie dodatkiem nr 2, zatwierdzonym decyzją MOŚZNiL, znak KZK/012/F/6404/94 z dnia 9.12.1994 r. Pole „D” udokumentowane jest w dodatku nr 3, zatwierdzonym decyzją Ministra Środowiska z dnia 5.07.2000 r., znak DG/kzk/ZW/7100/2000. Zasoby bilansowe złoża wynoszą: 36 822,5 tys. ton w kat. B, 47 152,9 tys. ton w kat. C₁, 18 863,0 tys. ton w kat. C₂. Złoże posiada projekt zagospodarowania, zatwierdzony Decyzją MOŚZNiL Gosm5/1270/95 z dnia 3.06.1995 r., uzupełniony dodatkiem nr 1 Wojewody Dolnośląskiego SR.IV.7417-22/2002 z dnia 19.11.2002 r., uzupełniony dodatkiem nr 2 DM-G/KW/7517-1/2011 Marszałka Województwa Dolnośląskiego z dnia 7.01.2011 r. Złoże jest eksploatowane na podstawie koncesji MOŚZNiL nr 23/93 z dnia 10.03.1993 r., zmienionej decyzją MOŚZNiL Bkk-363/MM/96 z dnia 4.03.1996 r., zmienionej Decyzją Nr 10/2003 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 21.02.2003 r., ustalającą termin ważności do 31.12.2028 r. Koncesja nie uwzględnia pola „D”.

3. Złoże „Borówno” zostało udokumentowane Dokumentacją geologiczną, zatwierdzoną decyzją MOŚZNiL, znak KZK/012/J/5586/89/90 z dnia 30.04.1990 r. Administracyjnie złoże położone jest na granicy wsi Borówno i wsi Krzeszów w pow. kamiennogórskim. Złoże „Borówno” zajmuje południowo - zachodni stok wzgórza wydłużonego zgodnie z przebiegiem osi depresji śródsudeckiej. Złoże składa się z 2 pól: „Borówno - Zachód” i „Borówno - Wschód”. Dla eksploatacji złoża obowiązuje koncesja, zatwierdzona decyzją MOŚZNiL 22/93 z 10.03.1993 r., zmieniona Decyzją MOŚZNiL BKK-362/MM/96 z dnia 4.03.1996 r., zmieniona Decyzją Wojewody Dolnośląskiego 9/2003 z 21.02.2003 r., która ustala termin ważności koncesji do dnia 31.12.2028 r. Złoże „Borówno” posiada projekt zagospodarowania złoża, zatwierdzony Decyzją MŚ DGWk/AG/483-6573/2001, zawierający ustalenie wg stanu na 17.07.2001 zasobów przemysłowych w ilości wynoszą:

na polu Borówno - Wschód:

- 15 061 tys. t w kategorii C₁,
- 1583 tys. t w kategorii C₂.

Zasoby nieprzemysłowe wynoszą:

- 1499 tys. t w kategorii C₁,
- 1708 tys. t w kategorii C₂.

Straty w zasobach przemysłowych wynoszą:

- 923 t w kategorii C₁,
- 3232 tys. t w kategorii C₂;

na polu „Borówno - Zachód” zasoby nieprzemysłowe wynoszą:

- 1902 tys. t w kategorii C₁.

Straty w zasobach nieprzemysłowych wynoszą:

- 1902 tys. t w kategorii C₁.

4. Złoża kruszywa naturalnego związane są z terasą zalewową potoku Lesk. Budują je utwory wodno-lodowcowe z okresu wczesnego plejstocenu, reprezentowane przez gruboziarniste żwiry z domieszką piasków i otoczków. W zachodniej części wsi Jaczków znajdują się

udokumentowane złoża: fragment złoża kruszywa naturalnego „Sędziszów I i Sędziszów II” (w przeważającej części położonego na terenie m. Sędziszów, gm. Marciszów) oraz złoża: „Sędziszów III” i „Jaczów”. Złoże kruszywa naturalnego „Jaczów” udokumentowane jest dokumentacją geologiczną w kategorii C₁. Zestawienie bilansowych zasobów geologicznych złoża w kat. C₁ wg stanu na dzień 31.12.2009 r. wynosi 243 912 ton.

5. Złoże „Sędziszów I i Sędziszów II” udokumentowane jest dokumentacją geologiczną w kat. C₁, zatwierdzoną decyzją Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 15.10.1998 r., znak OŚ-7513/37/98.

6. Złoże „Sędziszów III” udokumentowane jest dokumentacją geologiczną w kat. C₁, zatwierdzoną decyzją Urzędu Wojewódzkiego Wydziału Środowiska i Rolnictwa R.IV 7414 - 4/2005 z dnia 14 stycznia 2005 r. Złoże „Sędziszów III” eksploatowane jest na podstawie koncesji nr 6/E/2005 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 18 maja 2005 r., znak SR.IV.7412-38/2005, udzielonej PPUH „Sybaud” Sp z o.o., ważnej do dnia 31.03.2009 r., przedłużonej decyzją nr 13/2008 z dnia 11.03.2009 r., znak DM-G/JW/7512-155/11/08/2009, do 31.12.2010 r. W koncesji ustanowiono obszar górniczy „Sędziszów III” o powierzchni 65 407 m² i teren górniczy „Sędziszów III” o powierzchni 110 142 m². Złoże było eksploatowane do końca 2010 r. Aktualnie koncesja wydana przez organ koncesyjny będzie wygaszana.

7. Dokumentacja geologiczna złoża Czarny Bór została przyjęta pismem znak DM-G/KW/7514-34/2008 z dnia 03.07.2008 r. Marszałka Województwa Dolnośląskiego. Zasoby geologiczne zostały ustalone w kategorii C₁ wg stanu na dzień 31.12.2007 r. w ilości 44 920 233 tony.

8. Udokumentowane złoża węgla kamiennego 578 ZG „Viktoria” obejmuje swoim zasięgiem wschodnią część wsi Czarny Bór do wysokości linii kolejowej. Jest ono częścią pokładów węgla kamiennego ciągnących się wzdłuż całej linii Gór Kamiennych. Złoże kopalni „Victoria” obejmuje pola „Barbara” i „Witold”. Występuje tu niemal wyłącznie węgiel koksowy, specjalny i antracytowy. Jego zasoby w pokładach o grubości przynajmniej 1,20 m (kryterium stosowane obecnie do obliczenia zasobów przemysłowych węgla koksowego i specjalnego) wynoszą ok. 58,5 mln t. Ujemną cechą złoża są niekorzystne warunki geologiczno - górnicze, w tym zwłaszcza zagrożenia gazowe i wyrzutowe. Niewielkie ilości zasobów o znaczeniu przemysłowym, trudne warunki geologiczno-górnicze i brak dostępu do złóż ze względu na całkowitą likwidację szybów wydają się wykluczać możliwości ich udostępnienia metodami górniczymi, czyli poprzez budowę nowych kopalń. Zgodnie z decyzją nr 58/93 MPIH z dnia 29.04.1993 r. kopalnia uległa likwidacji. Pozostałością po wydobywaniu są hałdy kopalniane we wschodniej części wsi Czarny Bór w rejonie bocznicy kolejowej kopalni melafiru. W dodatku nr 2 całość zasobów określono do głębokości 1000 m i zaliczono do zasobów pozabilansowych. Miąższość złoża wynosi 1280,00 - 1300,00 m. Maksymalna grubość nadkładu wynosi 20 m.

9. Główne użytkowe piętro wodonośne związane z czwartorzędem, występuje w dolinie rzeki Lesk na głębokości 5-15 m. Poza tym terenem brak użytkowego piętra wodonośnego. Na omawianym terenie występują Główne Zbiorniki Wód Podziemnych (GZWP), wyznaczone dla terenu całej Polski w opracowaniu A. Kleczkowskiego (1990) - wytypowane do ochrony obszary występowania tych zbiorników wód podziemnych, które spełniają określone wymogi ilościowe oraz jakościowe i są istotne w dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Według „Mapy Obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych” (GZWP) stanu CA z dnia 30.09.2001 r., Państwowy Instytut Geologiczny - Z-d Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej, W-wa 201, są to GZWP Nr 342 „Niecka wewnątrzrudecka Krzeszów”

10. *Brak udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla w obszarze opracowania.*

14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

1. Na terenie gminy obowiązują tereny górnicze:

- „Borówno I”, utworzony dla złoża melafiru „Borówno”,
- „Grzędy I”, utworzony dla złoża melafiru „Grzędy”,
- „Sędziszów II”, utworzony dla złoża kruszywa naturalnego „Sędziszów” i „Sędziszów II” (zniesione),
- „Gorce I”, utworzony dla złoża porfiru „Gorce” (zniesione).

Do 2011 r. obowiązywał teren górniczy Sędziszów III”, utworzony dla złoża kruszywa naturalnego „Sędziszów III”.

2. Teren górniczy „Borówno I” i obszar górniczy „Borówno I” w części położone są granicą gminy, we wsi Krzeszów w gminie Kamienna Góra. Teren górniczy „Gorce I” obejmuje południowo - wschodni fragment wsi Czarny Bór, w przeważającej części położony jest w granicach miasta Boguszów - Gorce.

Tab. nr 10. Zestawienie terenów górniczych (w 2011 r.)

L.p.	Nazwa terenu górniczego	Powierzchnia obszaru górniczego	Powierzchnia terenu górniczego	Gminy	Użytkownik złoża
1	Borówno I	81,8 ha, w tym na terenie wsi Borówno ok. 24 ha	224 ha, w tym na terenie wsi Borówno ok. 93 ha	Kamienna Góra, Czarny Bór	Kopalnie Melafiru w Czarnym Borze sp. z o.o.
3	Grzędy I	179 ha	314 ha	Czarny Bór	Kopalnie Melafiru w Czarnym Borze sp. z o.o.
4	Sędziszów II	52,52 ha, w tym część na terenie wsi Jaczków	56,70 ha, w tym część na terenie wsi Jaczków	Marciszów, Czarny Bór	PPUH "SYBAUD" sp. z o.o.
5	Sędziszów III	6,54 ha	11,01 ha	Czarny Bór	PPUH "SYBAUD" sp. z o.o.
6	Gorce I	poza granicami gminy - 19,82 ha	99,36 ha, w tym we wsi Czarny Bór ok. 16	Czarny Bór	Whelans Quarries Polska sp. z o.o.

3. Teren górniczy „Grzędy I” wyznaczony został koncesją MOŚZNiL nr 23/93 z dnia 10.03.1993 r. na wydobywanie melafiru ze złoża „Grzędy” oraz postanowieniem jej dostosowania z dnia 4.03.1996 r., znak nr Bkk-363/MM/96. Administracyjnie teren górniczy „Grzędy I” położony jest na terenie wsi Grzędy i Czarny Bór. Kopalnia działa na podstawie Koncesji MOŚZNiL Nr 23/92 z dnia 10.03.1993 r., uzupełnionej Decyzją Bkk-33/MM/96 MOŚZNiL z dnia 4.03.1996 r., zmienionej Decyzją Nr 10/2003 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 21.02.2003 znak SR.IV.7412- 19b/2002, zmienionej Decyzją MŚ nr DGiKGp-477-23/7374/09/RM z dnia 23.12.2009 r. Koncesja nie obejmuje dz. nr ewid. 29/31 w Czarnym Borze. Termin ważności koncesji upływa dnia 31.12.2028 r.

4. Teren górniczy „Borówno I” utworzony został koncesją MOŚZNiL nr 22/93 z dnia 10.03.1993 r., udzieloną na wydobywanie melafiru ze złoża „Borówno”, zmienioną decyzją MOŚZNiL, znak Bkk- 362/MM/96. Administracyjnie teren górniczy „Borówno I” położony jest na granicy wsi Borówno i wsi Krzeszów, należącej do gm. Kamienna Góra. Powierzchnia terenu górniczego, wyznaczona decyzją j.w. wynosi ponad 224 ha, w tym na terenie wsi Borówno ok. 93 ha. Obszar górniczy „Borówno I” zajmuje szczytową partię grzbietu górskiego o maksymalnej wysokości 615 m n.p.m. Kopalnia posiada koncesję na eksploatację złoża ważną do dnia 31.12.2028 r.

5. Teren górniczy „Sędziszów II” ustanowiono w koncesji nr 4/E/99 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 19.04.1999 r. (z późn. zm.), zmienionej decyzją Wojewody Dolnośląskiego nr 7/E/2000 z dnia 8.12.2000 r. oraz decyzją Marszałka Województwa Dolnośląskiego nr 16/2008 r. z dnia 24.03.2009 r. ważną do dnia 31.12.2013 r. Aktualnie prowadzona jest eksploatacja kruszywa naturalnego ze złoża „Sędziszów” i „Sędziszów II”.

6. Teren górniczy „Sędziszów III” wyznaczony został na podstawie koncesji nr 6/E/2005 Wojewody Dolnośląskiego z dnia 18 maja 2005 r., znak SR.IV.7412-38/2005, udzielonej PPUH „Sybaud” Sp z o.o., ważnej do dnia 31.03.2009 r., następnie przedłużonej, dla eksploatacji złoża „Sędziszów III”. Administracyjnie złoże położone jest we wsi Jaczków. W koncesji ustanowiono obszar górniczy „Sędziszów III” o powierzchni 65 407m² i teren górniczy „Sędziszów III” o powierzchni 110 142 m². Eksploatacja złoża została zakończona. Koncesja Wojewody Dolnośląskiego nr 6/E/2005 w brzmieniu ustalonym decyzją Marszałka Województwa Dolnośląskiego nr 13/2008 z dnia 11.03.2009 r. na wydobywanie kruszywa naturalnego ze złoża „Sędziszów III” położonego w miejscowości Jaczków została wygaszona decyzją Marszałka Województwa Dolnośląskiego nr 8/WE/2011 z dnia 08.08.2011 r. Planowany jest teren górniczy dla sąsiedniego złoża kruszywa naturalnego „Jaczków”, udokumentowanego dokumentacją geologiczną w kategorii C₁.

7. Południowo - wschodni fragment wsi Czarny Bór obejmuje teren górniczy „Gorce I”, ustanowiony koncesją Wojewody Wałbrzyskiego nr 11/96 z dnia 21.10.1996 r. o sygn. OŚ.VI.8510-236/96 dla złoża porfiry „Gorce”, usytuowanego poza granicami gminy Czarny Bór. Na podstawie Decyzji Wojewody Wałbrzyskiego Nr 103/98 OŚ.IV.7510-216/98 z dnia 15.04.1998 r. koncesja ważna jest do dnia 21.10.2021 r. Teren górniczy „Gorce I” obejmuje powierzchnię 993 631 m². Obszar górniczy „Gorce I” położony w Boguszowie - Gorcach w obrębie Stary Lesieniec nr 5, po południowej stronie linii kolejowej Wałbrzych - Jelenia Góra, obejmuje powierzchnię 198 210 m². Eksploatacja prowadzona jest systemem odkrywkowym, w granicach złoża udokumentowanego w kat. C₁ + C₂. Eksploatacja złoża prowadzona jest przez Whelans Quarries Polska Sp. z o. o., zgodnie z obowiązującym miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, zatwierdzonym uchwałą nr XXVI/147/97 Rady Miejskiej w Boguszowie - Gorcach z dnia 29 kwietnia 1997 roku. Planowany jest rozwój zakładu i powiększenie obszaru i terenu górniczego w kierunku wschodnim, w obrębie miasta Boguszków - Gorce.

15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ W TYM STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

15.1 Komunikacja drogowa

1. Gmina dysponuje dobrze rozwiniętą siecią powiązań komunikacyjnych, którą tworzą drogi: wojewódzka, powiatowe i gminne. Zapewnia ona w wystarczającym stopniu możliwość przemieszczania się pomiędzy poszczególnymi miejscowościami gminy oraz Wałbrzychem i Kamienną Górą, najbliższymi położonymi ośrodkami miejskimi. Drogi powiatowe charakteryzują się przeważnie złym stanem technicznym. Podstawowy układ dróg i ulic publicznych tworzą:

- droga główna - KD G, w śladzie istniejącej drogi wojewódzkiej nr 367, relacji Kamienna Góra - Wałbrzych,
- drogi w ciągach dróg powiatowych nr:
 - nr 3367D Jaczków - Witków - Czarny Bór - Grzędy - granica powiatu,
 - nr 3366D Czarny Bór - Boguszków Gorce,
 - nr 3461 Krzeszów - Grzędy,
 - nr 3464 D granica powiatu - Jaczków - Gostków .- N. Bogaczowice - St. Bogaczowice - Cieszów - Świebodzice,
 - nr 3465 D granica powiatu (Kamienna Góra) - Sędziszów - Jaczków,
 - nr 3386 D Czarny Bór - Borówno - Witków,
 - nr 3387 D Czarny Bór - do drogi Nr 3386 D,
 - nr 3388 D Witków - Jabłów,
 - nr 3390 D od drogi Nr.367 - Jabłów,
 - nr 3392 D Witków - Gostków.

2. Odcinek drogi wojewódzkiej nr 367 jest główną osią komunikacyjną gminy. Jej stan techniczny można określić jako dobry, dysponuje ona dobrą nawierzchnią. Ze względu na jej ponadregionalne znaczenie jest to droga o dużym natężeniu ruchu. Istotną rolę dla ruchu lokalnego mają drogi powiatowe i gminne o zmiennej szerokości. Większa ich część posiada nawierzchnie utwardzone. Uzupełniają je drogi gminne gruntowe, drogi transportu rolnego i drogi wewnętrzne. Ważniejsze drogi gminne to drogi prowadzące przez wieś Borówno, przejęte przez gminę od Zarządu Dróg Powiatowych.

3. W granicach Gminy brak stacji paliw, większych urządzonych parkingów i miejsc obsługi. Z obiektów samochodowego zaplecza technicznego przy drodze wojewódzkiej nr 367 we wsi Czarny Bór znajduje się zakład wymiany opon i wulkanizacji. We wsi Jaczków znajduje się baza transportowa.

15.2 Komunikacja kolejowa

1. Przez teren gminy przebiegają zelektryfikowane linie kolejowe:

- nr 274 relacji Wrocław - Jelenia Góra - Zgorzelec o państwowym znaczeniu, ruchu pasażersko - towarowym, pierwszorzędna, dwutorowa (w obszarze wsi Czarny Bór, Jaczków i Witków),
- nr 976 relacji Boguszów Gorce Zachód - Czarny Bór, znaczenia miejscowego, o ruchu towarowym, jednotorowa (w obszarze wsi Czarny Bór).

Najbliższe stacje kolejowe usytuowane są w Marciszowie i Boguszowie - Gorcach.

2. Tereny kolejowe związane z obsługą linii kolejowej stanowią tereny zamknięte. Składają się na nie: linia kolejowa, bocznicie oraz tereny urządzeń technicznych. Wszelkie inwestycje planowane w sąsiedztwie tych terenów powinny być zabezpieczane przed uciążliwościami wynikającymi z ich sąsiedztwa. Rozwój zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie powinien być ograniczony. Można przyjąć, że pasy ograniczonego użytkowania wzdłuż linii kolejowej powinny wynosić co najmniej 20 m. - dotyczy to szczególnie ewentualnej lokalizacji obiektów mieszkaniowych i usługowych. W przypadku zalesiania lub projektowania zieleni izolacyjnej w rejonie linii kolejowej ich usytuowanie nie może zagrażać bezpieczeństwu ruchu. Nie zaleca się również lokalizacji obiektów kubaturowych i sieci infrastruktury technicznej (wodnych, kanalizacyjnych, gazowych) u podnóża nasypów kolejowych, w związku z obustronnym zagrożeniem awarią.

15.3 Zaopatrzenie w wodę

1. Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć wodociągową. Zaopatrzenie w wodę administrowane jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Gminy Czarny Bór. Woda rozprowadzana jest rurami o średnicy Ø 100, Ø 80 i Ø 40. Przez teren gminy przebiega wodociąg magistralny relacji Marciszów - Wałbrzych, zaopatrujący miasto Wałbrzych oraz wsie Witków i Jaczków. Sieć wodociągowa składa się z niezależnych systemów wodociągowych dla wsi:

- Czarny Bór i Borówno,
- Witków i Jaczków,
- Grzędy i Grzędy Górne.

Czarny Bór i Borówno zaopatrywane są w wodę z ujęć położonych na terenie wsi Czarny Bór oraz z tzw. wodociągu dzierzoniowskiego. Są to dwie studnie głębinowe (nr 1 i 2), w Czarnym Borze, dla których wydano pozwolenie wodno-prawne Decyzją WOS - 6223/17/2000 i Decyzją znak WOS-6223/14/4/02 oraz głębinowe ujęcie wody w Czarnym Borze, dla którego wydano pozwolenie wodno prawne Decyzją UW WOŚ w Wałbrzychu Nr OS.V-7211/80/84 r. Z głębinowego ujęcia wody w Czarnym Borze, przy ul. Kamiennogórskiej - drodze wojewódzkiej nr 367, wyłączono z eksploatacji są wykorzystywane pompy do przesyłania wody z ujęcia

dzierżoniowskiego. *Zaopatrzenie stadionu biathlonowego w Czarnym Borze odbywa się z otworu „8330225 Stadion Miejski I”.* We wsi Jaczkowice znajduje się ujęcie prywatne „8330091 Prywatny - D/Wodociąg Wiejski I” . Wsie Witków i Jaczków zaopatrywane są w wodę z magistralnego wodociągu relacji Marciszów - Wałbrzych, z ujęć położonych na terenie gminy Marciszów (należących do Wałbrzyskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji).

2. Woda do celów komunalnych we wsi Grzędy pobierana jest z 2 ujęć: ujęcia w Grzędach Górnych i ujęcia w Gorzeszowie (należącego do Wałbrzyskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji). Na pobór wody z ujęcia w Grzędach Górnych Zarząd Gminy posiada pozwolenie wodno-prawne, udzielone Decyzją nr OŚ.IV-6210/70/96 z dnia 05.08.1996 r., na wykonanie ujęcia wodnego i poboru wody w ilości $Q_{\text{śr.d}} = 48 \text{ m}^3/\text{d}$. Ujęcie składa się ze zbiornika na terenie Nadleśnictwa i urządzeń pomiarowych zainstalowanych poniżej. Ponadto w Grzędach zlokalizowane są dwie przepompownie, wspomagające przy spadkach ciśnień, położone na dz. nr 262 i na dz. nr 456 (Ptasi Śpiew).

3. Woda do celów sanitarnych w kopalni melafiru w Grzędach, na dz. nr 132 i 518 pobierana jest z zakładowej głębinowej studni kopanej. Na pobór wód zakład nie posiada stosownego pozwolenia wodno-prawnego. Studnia nie posiada również opracowanej i zatwierdzonej dokumentacji hydrogeologicznej, ustalającej zasoby eksploatacyjne studni. Wg Raportu oddziaływania inwestycji na środowisko woda do celów technologicznych i zraszania pobierana będzie ze zbiornika wody opadowej czystej i ze studni zakładowej. Woda będzie krążyć w obiegu zamkniętym z okresowym zrzutem do rowu melioracyjnego.

15.4 Odprowadzenie i unieszkodliwianie ścieków

1. Wieś Czarny Bór posiada uporządkowaną gospodarkę ściekową, gdzie stale rozbudowywany jest system kanalizacji sanitarnej. Z jej terenu ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków we wsi Czarny Bór. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi 22 km. Elementy kanalizacji sanitarnej to:

- kanał sanitarny wraz z przepompownią ścieków sanitarnych,
- kanały sanitarne grawitacyjne odbierające ścieki sanitarne z zabudowy mieszkalnej,
- przepompownie.

2. Pozostałe wsie nie posiadają uporządkowanej gospodarki ściekowej - ścieki bytowe, gospodarcze i poprodukcyjne odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych. Ich opróżnianie odbywa się za pomocą pojazdów asenizacyjnych i przekazywane do oczyszczalni ścieków w celu ich utylizacji. Planowane jest skanalizowanie wsi Borówno, do której doprowadzona została magistrala kanalizacji sanitarnej. Opracowano też koncepcję odprowadzenia ścieków sanitarno-bytowych z zabudowy mieszkalnej w Witkowie, zakładającą ich odprowadzenie do oczyszczalni ścieków w Czarnym Borze. Dla miejscowości Jaczków rozważa się odprowadzenie ścieków do oczyszczalni na terenie gm. Marciszów lub budowę lokalnej oczyszczalni ścieków.

3. Dla Witkowa ze względu na jego rozległość i wysokościowe ukształtowanie zaprojektowano układ kanalizacji sanitarnej grawitacyjno - tłocznej umożliwiający etapowanie inwestycji. Przesył ścieków do centralnej przepompowni ścieków w Czarnym Borze odbywać się będzie poprzez układ kanalizacji sanitarnej - grawitacyjnej i tłocznej, współpracujący ze sobą za pomocą małych lokalnych przepompowni ścieków. Projektowane elementy kanalizacji sanitarnej to:

- przesyłowy kanał sanitarny tłoczny łączący wieś Witków Śl. z siecią kanalizacyjną w miejscowości Czarny Bór,
- kanał sanitarny tłoczny wraz z przepompowniami ścieków sanitarnych na terenie wsi Witków Śl.,
- kanały sanitarne grawitacyjne odbierające ścieki sanitarne z zabudowy mieszkalnej.

4. Gminę Czarny Bór obsługuje oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna dla Boguszowa-Gorc, położona w południowo - zachodniej części wsi Czarny Bór, administrowana przez Wałbrzyski Zakład Wodociągów i Kanalizacji. Aktualnie doprowadzane są tu ścieki (brak jest pełnego rozdziału ścieków) z dzielnicy Gorce i wsi Czarny Bór. Docelowo oczyszczalnia może posiadać przepustowość 5000 m³/d i obsługiwać więcej odbiorców.

5. Ścieki z kopalni melafiru z sanitarnej obsługi pracowników odprowadzane są do dwóch zbiorników bezodpływowych na ścieki. Wody technologiczne będą poddawane procesom sedymentacji na osadniku. Odprowadzanie wód z płukania gysu reguluje pozwolenie wodno - prawne wydane przez Starostę Wałbrzyskiego w dniu 31.12.2003 r. pismem o znaku TOS.6223/ /03, ważne do dnia 31.12.2018 r., określające dopuszczalną zawiesinę ogólną w ilości - 100mg/dm³. Wody deszczowe i nadmiar wód technologicznych odprowadzane są do Grzędzkiego Potoku.

6. Odwodnienie wyrobiska składa się z: pompowni podstawowej, zbiornika przy pompowni, rurociągów stałych odprowadzających wody do rowu na poziomie +525, na którym zlokalizowane są obiekty odwadniające: zbiornik wody czystej, zbiornik wody popłucznej, osadnik szlamów z wody popłucznej. Łączny odpływ maksymalny z wyrobiska wynosi 0,502m³/s. Wielkość maksymalna odpływu z wykopu udostępniającego jest zgodna z określoną w Operacie wodno - prawnym, będącym załącznikiem do decyzji wodnoprawnej z dnia 23.02.1998 r. wydanej przez Wojewodę Wałbrzyskiego. Odprowadzanie wód opadowych reguluje Pozwolenie wodnoprawne, wydane przez Starostę Wałbrzyskiego w dniu 30.12.2003 r. pismem o znaku TOS.6223/ /03, ważne do dnia 31.12.2018 r., określające dopuszczalną zawiesinę ogólną w ilości - 100mg/dm³, substancje ropopochodne - 15mg/dm³.

Tab. nr 11. Wodociągi, kanalizacja, gaz (2020)

Sieć w km			Podłączenia mieszkańców % liczby ludności gminy		
wodociągowa	kanalizacyjna	gaz	wodociągowe	kanalizacyjne	gaz
35,7	28,6	17,3	95,6%	45%	20,8%

15.5 Elektroenergetyka

1. Sieć elektroenergetyczna gminy zasilana jest za pośrednictwem napowietrznej linii elektroenergetycznej 110 kV. Przez teren gminy przebiegają:

- linia 110 kV w Jaczkowie i Witkowie,
- linia S-167/S-168 linia dwutorowa,
- linia S-230 linia jednotorowa,
- linia L-S-244 linia jednotorowa, pracująca aktualnie na napięciu 20 kV

Od wyżej wymienionych linii obowiązuje strefa ochronna 20 m od linii jednotorowej i 21 m od linii dwutorowej od osi linii, dla której obowiązują ograniczenia w użytkowaniu zgodnie z przepisami odrębnymi. Wzdłuż linii wysokiego napięcia 110 kV obowiązuje pas technologiczny o szerokości 4 m od linii skrajnego przewodu, w którym obowiązują ustalenia, określone w przepisach odrębnych.

Sieć średniego napięcia rozprawdza energię z pośrednictwem linii kablowych i napowietrznych oraz stacji transformatorowych. System sieci i urządzeń elektroenergetycznych składa się ze:

- stacji transformatorowych 15/0, 20/0,4 kV,
- sieci napowietrznych linii średniego napięcia 20 kV i niskiego napięcia,
- sieci kablowych niskiego napięcia.

Bilans energetyczny gminy jest korzystny, transformatory w większości dysponują nadwyżką mocy. Większość linii i urządzeń jest w dobrym stanie technicznym, dlatego też sieć energetyczna terenu gminy zapewnia zaopatrzenie w energię we właściwym zakresie także i potencjalnych nowych odbiorców.

2. Przez teren gminy przebiega fragment elektroenergetycznej sieci przesyłowej o napięciu 220 kV relacji Boguszów - Cieplice, wzdłuż której obowiązuje strefa ochronna o szerokości 50 metrów (po 25 m od osi linii w obu kierunkach), dla której obowiązują ograniczenia w użytkowaniu jego terenu. W perspektywie zakłada się budowę linii elektroenergetycznej 400 kV albo linii wielotorowej, wielonapięciowej po trasie istniejącej linii i o napięciu 220 kV. Istniejące linie wysokiego napięcia znacznie wpływają na rozwój funkcjonalno - przestrzenny gminy, m. in. ze względu na oddziaływanie pola elektromagnetycznego wzdłuż tych linii.

3. Energia odnawialna. Do źródeł energii odnawialnej należą:

- energia biomasy,
- promieniowanie słoneczne,
- energia wiatru,
- energia spadku wody,
- geotermia (ciepło z wnętrza ziemi).

Przy pomocy odpowiednich technologii, energię ze źródeł odnawialnych przetwarza się w postać najbardziej przydatnej dla człowieka - jako energię elektryczną i ciepłą.

15.6 Ciepłownictwo i gazownictwo

1. System zaopatrzenia w gaz przewodowy obsługuje część wsi Czarny Bór. System obejmuje:

- stację redukcyjno-pomiarową I-go stopnia Czarny Bór - Osiedle o ciśnieniu na wejściu PN1,6 MPa,
- punkt pomiarowy w Czarnym Borze,
- gazociąg podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN100, ciśnieniu PN1,6 MPa, relacji odgałęzienie Czarny Bór - Czarny Bór,
- sieć niskiego ciśnienia.

Sieci zaopatrujące wieś Czarny Bór są eksploatowane przez DOSD Sp. z o.o. Oddział Dystrybucji Wałbrzych. Pozostali mieszkańcy gminy nie posiadają dostępu do gazu przewodowego. Większość pozyskiwanej energii cieplnej pochodzi z kotłowni opalanych węglem, koksem, drewnem i gazem propan butan, z przydomowych zbiorników na gaz płynny.

2. Przez teren opracowania przebiegają gazociągi przesyłowe:

- podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 500 oraz ciśnieniu PN1,6 MPa relacji: odgałęzienie Szosa Wałbrzyska / Ptaszków - punkt pomiarowy Czarny Bór i odgałęzienie Boguszów - punkt pomiarowy Czarny Bór;
- podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 300 oraz ciśnieniu PN1,6 MPa relacji: Ścięgny - punkt pomiarowy Czarny Bór i odgałęzienie Gorce - punkt pomiarowy Czarny Bór.

Gazociągi podwyższonego średniego ciśnienia DN 500 i DN 300 oraz stacja redukcyjno - pomiarowa, pozostają w eksploatacji DOSD Sp. z o.o. Oddział we Wrocławiu.

Dla istniejącej sieci przesyłowej gazu wysokiego ciśnienia obowiązują strefy kontrolowane, które wyznacza się w zależności od średnicy gazociągu, ciśnienia w nim panującego oraz roku jego budowy, na podstawie Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać sieci gazowe i ich usytuowanie.

3. Na terenie gminy nie ma lokalnych ciepłowni. Mieszkańcy gminy korzystają z indywidualnych systemów grzewczych.

15.7 Telekomunikacja

Większość obszaru gminy jest pokryta siecią telefoniczną TP S.A i DIALOG, co zapewnia możliwość podłączenia abonentów do tej sieci dla wszystkich miejscowości. Uzupełnieniem są

systemy telefonii komórkowej. Niemal całość obszaru gminy pokryta jest zasięgiem wszystkich dostępnych w tej chwili operatorów telefonii komórkowej. Na terenie gminy nie występują stacje bazowe telefonii komórkowej. Ze względu na warunki terenowe w niektórych rejonach zasięg poszczególnych sieci bywa utrudniony

15.8 Gospodarka odpadami

1. Gmina objęta jest systemem odbioru i wywozu odpadów. Odpady komunalne wywożone są na składowisko odpadów w Czarnym Borze, administrowane przez ZBGKiM Boguszków - Gorce, obsługujące oprócz gminy Czarny Bór, gm. Stare Bogaczowice i miasto Boguszków - Gorce. Powierzchnia składowiska wynosi 3,3 ha. Pojemność planowana wynosi 92,9 tys. Mg. Ilość nagromadzonych odpadów na koniec 2007 r. wynosiła 64 tys. Mg. Składowisko spełnia wymogi ochrony środowiska. Przewiduje się jego eksploatację do 2017 r. „Dzikie” wysypiska stanowią problem marginalny. Gmina prowadzi segregację odpadów od 2003 roku. Odbierane są następujące rodzaje odpadów opakowaniowych: papier, szkło i tworzywo sztuczne. Na terenie gminy Czarny Bór nie jest prowadzona zbiórka odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych. Ilość odpadów niebezpiecznych oszacowano w oparciu o wskaźniki zawarte w powiatowym planie gospodarki odpadami. Szacunkowa ilość odpadów niebezpiecznych wytwarzana przez mieszkańców gminy w 2006 r. wynosiła ok. 10 Mg/rok.

2. Odpady mineralne wytwarzają i składują we własnym zakresie kopalnia melafiru w Grzędach i kopalnia kruszywa naturalnego w Jaczkowie. Źródłami powstawania odpadów są: procesy przerobcze wydobywanego surowca oraz obsługa urządzeń technicznych i środków transportu. Przy kopalni melafiru w Grzędach funkcjonuje składowisko odpadów surowców mineralnych, gdzie składowany jest materiał miejscowy, pochodzenia naturalnego. Źródłami powstawania odpadów są: procesy przerobcze wydobywanego surowca, obsługa urządzeń technicznych i środków transportu. W kopalni powstaje rocznie 8585 Mg odpadów innych niż niebezpieczne oraz 17,01 Mg odpadów niebezpiecznych. Kopalnia posiada program gospodarki odpadami niebezpiecznymi, zatwierdzony decyzją Starostwa Powiatowego w Wałbrzychu z dnia 28.11.2002 r. (WOS.7660-47/02), ważną do dnia 31.10.2012 r. Na mocy tej decyzji kopalnia może wytworzyć w ciągu roku odpady niebezpieczne w ilości:

- inne oleje hydrauliczne w ilości 3.0 Mg/rok,
- inne oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe - 3.5 Mg/rok,
- baterie i akumulatory ołowiowe w ilości 2,0 Mg/rok.

Ww odpady muszą być odpowiednio magazynowane i przekazane specjalistycznym firmom posiadającym stosowne zezwolenia.

3. Zgodnie z ustawą o odpadach każdy kto w swojej działalności wytwarza odpady jest zobowiązany do uzyskania stosownego zezwolenia. Poniżej wykazano wytwórców odpadów. Na terenie gminy odpady niebezpieczne wytwarzają:

- „KUMAGO” Sp. Jawna Ubojnia Zwierząt Rzeźnych Czarny Bór, ul. Główniej 53,
- Kopalnie Melafiru Sp. z o.o. ul. Wesola 12, Czarny Bór,
- Usługi Tartaczne - Stolarskie i Leśne, Lucyna Kowalik Jaczków Nr 5,
- AUTO NAPRAWA Blacharstwo i Lakiernictwo, Bogusław Wiktor, Jaczków Nr 2.

Przez firmy działające na terenie gminy wytwarzane są w ciągu roku następujące ilości odpadów (na podstawie Programu gospodarki odpadami 2007 r.):

- kod 13 02 08 - inne oleje silnikowe , przekładniowe i smarowe - 12,70 Mg/rok,
- kod 16 01 07 - filtry olejowe - 3,058 Mg/rok,
- kod 16 06 01 - baterie i akumulatory - 3,350 Mg/rok,
- kod 20 01 21 - lampy fluorescencyjne - 0,02 0 Mg/ rok.

W dużych ilościach występują na terenie gminy eternitowe pokrycia dachowe, które w przyszłości przy remontach stanowią będą odpady niebezpieczne z grupy 17 06 05 - materiały

konstrukcyjne zawierające azbest. W większości przypadków tego typu pokrycia dachowe znajdują się na budynkach mieszkalnych i gospodarczych. Zgodnie z założeniami programów wyższego szczebla odpad zawierający azbest winien być całkowicie usunięty do końca 2032 roku, przy przejściowym założeniu usunięcia 45 % wyrobów do końca 2015 roku. Na terenie gminy należałoby w tym okresie usunąć ok. 7149 m² eternitu.

15.9 Wymagania dotyczące ochrony przeciwpowodziowej - system ochrony przeciwpowodziowej

Na terenie gminy na system przeciwpowodziowy składa się:

- regulacja odcinka koryta rzeki Lesk,
- zbiornik wodny w Grzędach,
- stawy.

Na terenie opracowania wodami powodziowymi rzeki Lesk i jej dopływów zagrożone są wsie Czarny Bór, Witków, Jaczków i Grzędy. Gmina Czarny Bór została dwukrotnie dotknięta powodzią w 1997 r.: podczas I fali powodziowej w dniach 6-10 lipca, oraz podczas II fali powodziowej w dniach 19-21 lipca. Uszkodzeniu uległo wówczas wiele budynków mieszkalnych i zagrodowych, w tym 10 budynków w Jaczkowie, 11 w Witkowie, a także znaczna ilość rowów melioracyjnych. W 2002 r. przeprowadzono prace mające na celu udrożnienie koryta rzeki Lesk. W opracowaniu ekofizjograficznym wyznaczono orientacyjne tereny narażone na niebezpieczeństwo powodzi w dolinie rzeki Grzędzki Potok, nanosząc zasięgi powodzi z 1997 r. na podstawie informacji Urzędu Gminy.

Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi są określone we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi, natomiast obszarami szczególnego zagrożenia powodzią są:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,

W dniu 15 kwietnia 2015 r. na Hydroportalu Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (KZGW) w ramach informatycznego systemu osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami (ISOK) zostały opublikowane zweryfikowane i ostateczne wersje map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego. Jednocześnie mapy zostały przekazane przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej organom administracji wskazanym w ustawie - Prawo wodne i jako oficjalne dokumenty planistyczne stanowią podstawę do podejmowania działań związanych z planowaniem przestrzennym i zarządzaniem kryzysowym. W/w mapy zagrożenia powodziowego i mapy ryzyka powodziowego zostały zaktualizowane i podane do publicznej wiadomości z dnia 22 października 2020 r

Na mapach zagrożenia powodziowego wyznaczone zostały w granicach gminy:

- obszary szczególnego zagrożenia powodzią:
 - na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (obszar Q 1%),
 - na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (obszar Q 10%);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat.

W aktualnym stanie prawnym na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią (Q 1% i Q 10%) obowiązują zakazy określone w ustawie - Prawo wodne.

16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Planie Województwa Dolnośląskiego (Uchwała Nr XIX/482/20 z 16 czerwca 2020 r) ustala:

- 1) *ochronę obszarów o nieprzekształconych lub stosunkowo mało zmienionych walorach przyrodniczych i krajobrazowych, oraz uwzględnianie pozostałych działań ochronnych w zakresie ochrony krajobrazu, sformułowanych w obowiązującym planie ochrony Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich,*
- 2) *uwzględnienie w planowaniu przestrzennym informacji o obszarach perspektywicznych, na których stwierdzono przesłanki występowania złóż oraz obszarów prognostycznych,*
- 3) *uwzględnienie w studium gminy możliwości budowy obwodnicy Boguszcza-Gorc, z obejściem części Boguszcza i Gorc, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 367,*
- 4) *możliwości realizacji inwestycji budowa kolei dużych prędkości (KDP) tzn. „Y” relacji Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław oraz jego wydłużenie w kierunku Pragi, w dwóch wariantach oznaczonych symbolem KDP (W1) i KDP (W2),*
- 5) *W ramach wskazanych ciągów drogowych postuluje się o uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednolicenia parametrów użytkowych dróg wchodzących w skład danego korytarza:*
 - a) *– Korytarz (praski) – przebieg: S3 Nowa Sól – Polkowice – Lubin– Legnica – Jawor – Bolków – Kamienna Góra – Lubawka granica państwa.*
 - b) *Korytarz „sudecki południowy” – przebieg: DK30 Zgorzelec –Lubań – Jelenia Góra – dalej jako DW367 Kowary – Kamienna Góra – Wałbrzych - dalej jako DW381 Nowa Ruda - Kłodzko– dalej jako DK46 Paczków.*
- 6) *Wyłączenie obszarów chronionego krajobrazu z lokalizowania elektrowni wiatrowych o mocy większej niż moc mikroinstalacji w rozumieniu przepisów odrębnych.*
- 7) *Inwestycje celu publicznego zawarte w ustalone w dokumentach krajowych:*
 - a) *budowa drogi ekspresowej S3 Bolków - granica państwa;*
 - b) *budowa łączników aglomeracyjnych między drogą ekspresową S3 a aglomeracją Wałbrzyską oraz Jeleniogórską wraz z dokończeniem południowej obwodnicy Jeleniej Góry; w wariantach oznaczonych symbolami: KDG(W1), KDG(W2), KDG (W3);*
 - c) *ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej - zbiornik Sędziszów, pot. Lesk. Zadanie w ramach przedsięwzięcia Ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej. Budowa suchego zbiornika Sędziszów w km 1+050 pot. Lesk, pow. Zalewu ok. 71,0 ha, maks. pojemność 3,80 mln m³;*
 - d) *odbudowa koryta potoku - Potok Grzędzki;*
 - e) *modernizacja gospodarki osadowej.*
- 8) *Inwestycje wynikające z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych:*
 - a) *modernizacja sieci gazowej podwyższonego średniego ciśnienia wspomagającej zasilanie rejonu Wałbrzycha;*
 - b) *modernizacja lub przebudowa linii 110 kV: – Kamienna Góra – Boguszców, – S-223 relacji R-Boguszców do R-Marciszów.*

17. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO -

IDENTYFIKACJA GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY

1. Na podstawie analizy poszczególnych elementów diagnozy stanu zagospodarowania przestrzennego gminy oraz jego uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, można scharakteryzować ją w następujący sposób:

- atrakcyjne warunki położenia geograficznego, położenie w bliskiej odległości ośrodków miejskich o znaczeniu regionalnym (Wałbrzych, Kamienna Góra) oraz w strefie przygranicznej,

- dobre skomunikowanie z układem pobliskich dróg tranzytowych,
- wartościowe zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego, których część wchodzi w obręb terenów chronionych;
- występowanie uciążliwości i zagrożeń związanych z przemysłem wydobywczym,
- potencjalne walory dla rozwoju turystyki i rekreacji;
- dysponowanie zasobami siły roboczej;
- wzrost liczby ludzi pozostających bez zatrudnienia, na skutek załamania rynku pracy w rolnictwie.

2. Główne problemy rozwojowe gminy wiążą się z potrzebą wyeliminowania występujących w jej obszarze barier rozwojowych i opóźnień cywilizacyjnych, a także istniejących zagrożeń, które określić można następująco:

- brak nowych inwestycji zapewniających miejsca pracy,
- uciążliwości związane z eksploatacją surowców, zapylenie oraz hałas i dewastacja drogi powiatowej w Czarnym Borze,
- zły stan techniczny wszystkich dróg powiatowych,
- brak szerszej atrakcyjnej oferty turystyczno - rekreacyjnej, niedostatecznie wykształcona infrastruktura turystyczna,
- brak sieci kanalizacyjnej poza Czarnym Borem,
- zagrożenie powodziowe większości terenów osadniczych,
- dekapitalizacja zabudowy,
- niewystarczające wykorzystanie walorów przygranicznego położenia dla rozwoju gospodarczego gminy.

18. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY UWZGLĘDNIAJĄCE W SZCZEGÓLNOŚCI:

18.1 Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

1. W zakresie zmiany prognozuje się wyznaczenie nowych terenów pod nową zabudowę. Wyznaczone zostały nowe tereny, w następujących grupach:

- 1) zmiana użytkowania na podstawie złożonych wniosków, do nich należą tereny:
 - a) MNR1 - TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ
 - b) M1.1 - TERENY MIESZKANIOWE
 - c) M2.1 - TERENY MIESZKANIOWE
 - d) MU1 - TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE
 - e) OZE1 - TERENY LOKALIZACJI URZĄDZEŃ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII - OGNIW FOTOWOLTAIKOWYCH
 - f) P1- TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI
 - g) U2.1 - TERENY USŁUGOWE
 - h) W1, K1 - TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K – KANALIZACJI
- 2) zmiana użytkowania na podstawie istniejącego zainwestowania, do nich należą tereny:
 - a) K1 - TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K – KANALIZACJI
 - b) MU1 - TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE
 - c) MNR2 - TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ
- 3) zmiana użytkowania na podstawie wydanych decyzji wz i lcp², do nich należą tereny-

² wz – decyzja o warunkach zabudowy i lcp - decyzja lokalizacji celu publicznego

MNR3 - TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ

Wprowadzane zmiany dotyczące nowych terenów wskazanych pod zabudowę związane jest z wprowadzeniem przekształceń terenów przeznaczonych dla realizacji zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej oraz wprowadzenie nowych terenów produkcyjnych oraz produkcyjno-usługowych. Zarówno tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową jak i usługowo produkcyjną posiadają korzystne lokalizacje pod względem obszarów funkcjonalnych jako kontynuacja już istniejącego zainwestowania jak i dobrze skomunikowane poprzez sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych. W obszarze opracowania występują zarówno obszary jak i obiekty podlegające ochronie i związane ze środowiskiem przyrodniczym i kulturowym. Przedmiotem opracowania jest zmiana przeznaczenia rolniczego oraz mieszkaniowego na tereny:

Prognozuje się zatrudnienie 373 pracowników (75 przedsiębiorstw zatrudniających 5 pracowników). Lokalizacja nowych miejsc pracy może być związane z migracją pracowników z poza obszaru gminy.

Prognozuje się wyznaczenie w projekcie zmiany 19,34 ha pod nową zabudowę mieszkaniową, co umożliwi zlokalizowanie 81 budynków mieszkalnych na nieruchomościach o powierzchni 1500m² na gruntach niepodlegających ochronie na podstawie przepisów odrębnych oraz posiadających dogodne warunki fizyczno-geograficzne.

Ponadto w obszarze opracowania zostały zlokalizowano 20 działek umożliwiających powstanie zabudowy zagrodowej na powierzchni 15,49 ha.

18.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego:

1. Prowadzone przez demografów badania i analizy wskazują, że przedmiotowa zmiana nie wpłynie na zmiany demograficzne, gdyż dotyczy kontynuacji eksplantacji powierzchniowej, która nie zwiększa ilości zatrudnionych oraz nie zwiększa ilości lokali mieszkalnych.

2. Prowadzone przez demografów badania i analizy wskazują, że przedmiotowa zmiana wpłynie na zmiany demograficzne, gdyż powstające obiekty związane z lądowiskiem, jak i samo lądowisko wymagać będzie wykwalifikowanego personelu, który będzie pozyskiwany z innych ośrodków lotniczych. Prognozuje się zatrudnienie 20 pracowników (4 przedsiębiorstwa obsługujące lądowisko zatrudniające 5 pracowników).

Dane na podstawie Banku Danych Lokalnych z 2018r:

Ludność 4840 (2015) 4861 (2016) 4858 (2017). Ludność na 1 km² - 73. Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności 31 (2015) 10 (2016) 23 (2017). Ludność - w % ogółu ludności - korzystająca z instalacji wodociągowej: 93,9 (2017). Ludność - w % ogółu ludności - korzystająca z instalacji kanalizacyjnej: 27,9 (2017). Ludność - w % ogółu ludności - korzystająca z instalacji gazowej: 19,3 (2017). Zasoby mieszkaniowe (2017) mieszkania 1548, przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m² 74,4, Liczba lokali socjalnych 10.

W obrębie opracowania nastąpi zwiększenie prognozowanej liczby mieszkańców ze względu na zwiększenie w studium terenów mieszkaniowych w ilości 19,34 ha, czyli nastąpi zwiększenie potencjalnej liczby mieszkańców o 244 (81 budynków jednorodzinnych zamieszkałych przez 3 mieszkańców). Planowane zmiany studium mogą zwiększyć liczbę mieszkańców. Ponadto zlokalizowanie 373 miejsc pracy może spowodować zwiększenie zapotrzebowania na mieszkania. Ponadto wzrośnie liczba mieszkańców o 59 osób w wyniku lokalizacji 20 zagród rolniczych oraz zabudowy mieszkaniowo-usługowej.

18.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i

infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy:

1. W ramach przedmiotowej zmiany dla powiększenia terenu PG brak jest przesłanek do powstania nowych sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej, a także powstania nowej infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy.

2. W ramach zmiany powstaną nowe sieci komunikacyjnych w postaci dróg dojazdowych wykonywanych ze środków niepublicznych w obszarze terenu KLS, powstanie również dodatkowa infrastruktura techniczna w ramach realizacji inwestycji niebędąca zadaniem własnym gminy. Natomiast powstanie nowa infrastruktura społeczna, poprzez powstania nowego miejsca szkoleniowego.

Studium przewiduje realizację dróg publicznych w ramach zmiany studium zgodnie z realizowaną polityką przestrzenną w planach miejscowych. Właściwymi podmiotami administrującymi drogami osiedlowymi będą zarządcy. Zmiana studium nie ogranicza realizacji nowych układów wewnętrznych oraz infrastruktury technicznej, co może również wiązać się z budową dodatkowej infrastruktury technicznej związanej z wodociągami, kanalizacją oraz oświetleniem przyulicznym. Zmiana studium przewiduje rozwój terenów mieszkaniowych, usługowych oraz produkcyjnych, natomiast nie przewiduje lokalizacji nowych terenów związanych z rozwojem szkolnictwa, zdrowia czy administracji o statusie gminnym.

18.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę:

1. W zakresie zmiany „A” nie wyznacza się terenów pod nową zabudowę, natomiast powierzchnia powiększenia terenu PG wynosi około 4 ha. Uciążliwości związane z przemysłem wydobywczym oraz klimatem akustycznym pozostaną na niezmienionym poziomie.

2. W zakresie zmiany „B” wyznacza się tereny pod nową zabudowę. Wyznaczony obszar w studium stanowi nową kategorię terenów. Powierzchnia terenu KLS wraz z płytą lądowiska wynosi około 8,1 ha. Szczegółowy podział na przeznaczenia oraz linie zabudowy zostaną wyznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Powyższe uwarunkowania przemawiają za zwiększeniem terenów wskazanych pod zabudowę. Wartość ta, zgodnie z regulacją ustawową, może być dodatkowo powiększona o maksymalnie 30% (z tytułu niepewności procesów rozwojowych). Daje to możliwość realizacji zabudowy związanej z infrastrukturą lotniczą i usługową o powierzchni użytkowej około 16200 m², stanowiącą nową kategorię w obszarze gminy.

3. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Zmiana studium wyznacza 105 ha w ramach ustaleń związanych z realizacją zabudowy, w tym dla realizacji zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej oraz mieszkaniowo – usługowej 34,83 ha. Wyznaczone obszary w studium zostały szczegółowo określone w tabeli poniżej.

3.1. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w podziale na obręb:

Tab. nr 12. „A” - wieś Czarny Bór

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
A-1.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	RL	użytkowanie rolnicze- łąka z pojedynczymi drzewami	8,40
A-2.	U2.1	TERENY USŁUGOWE	MU/R	teren infrastruktury technicznej , przekształcony, pojedyncze budynki	0,27
A-3.	M1.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	w części teren przekształcony z budynkiem , w części użytek rolny łąka	1,54
A-4.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	w części użytkowanie rolnicze- łąka,	0,63
A-5.	K1	TERENY INFRASTRUKTURY	R	teren zainwestowany oczyszczalni ścieków	1,92

		TECHNICZNEJ: K – KANALIZACJI			
A-6.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	użytkowanie rolnicze- łąka	0,41
A-7.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	użytkowanie rolnicze- łąka, grunty orne, pojedyncze drzewa	8,37
A-8.	U2.1	TERENY USŁUGOWE	R	łąki nieużytkowane	0,23
A-9.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	łąki nieużytkowane	0,35
A-10.	MU1	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	U2	zieleń z pojedynczym obiektem	0,08
A-11.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedynczy obiekt budowlany, pojedyncze drzewa	10,05
		razem			32,26

Tab. nr 13. „B” - wieś **Borówno**

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
B-1.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R2	Użytkowanie rolnicze- grunty orne	0,18
B-2.	MU1	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	R	Użytkowanie rolnicze- łąka, połowa obszaru zabudowana budynkiem mieszkalnym	0,66
B-3.	MNR2	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	obszar zabudowany budynkiem	0,26
B-4.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	obszar przekształcony	1,00
B-5.	MU1	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, wody powierzchniowe	3,44
B-6.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki	5,33
B-7.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki	0,52
B-8.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	18,43
B-9.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedynczy obiekt budowlany, pojedyncze drzewa	10,32
		razem			40,13

Tab. nr 14. „C” - wieś **Jaczków**

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
C-1.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	1,12
C-2.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	R, MNR	Użytkowanie rolnicze- łąki, skupiska drzew, teren przekształcony przy istniejącej produkcji	1,32
C-3.	MU1	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	R, RW	Użytkowanie rolnicze- łąki, pojedyncze drzewa	2,05
C-4.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	2,12
C-5.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	2,80
		razem			9,42

Tab. nr 15. „D” - wieś **Witków**

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
D-1.	MNR1	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	Użytkowanie rolnicze- łąki,	0,25
D-2.	M2.1	TERENY MIESZKANIOWE	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	2,64
D-3.	MNR1	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	teren zainwestowany z budynkami	0,13
D-4.	W1, K1	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K – KANALIZACJI W – wodociągów	MNR	teren zainwestowany budynkiem	0,24
		razem			3,27

Tab. nr 16. „E” - wieś **Grzędy**

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
E-1.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	teren zainwestowany budynkiem	0,08
E-2.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ -	R	teren zainwestowany z budynkami	0,10

		MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe		
E-3.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	Użytkowanie rolnicze- łąki.	0,13
E-4.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R, WS wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki, stawy	2,18
E-5.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	RW wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki, pojedyncze drzewa	0,26
E-6.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R, MNR wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki, pojedyncze drzewa pojedynczy obiekt	1,80
E-7.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki.	0,80
E-8.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki, stawy	0,52
		razem			5,87

Tab. nr 17. „F” - wieś Grzędy Górne

Lp	symbol	Przeznaczenie w zmianie studium	Przeznaczenie w obowiązującym studium Symbol	stan istniejący	pow. [ha]
F-1.	MNR2	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki.	1,59
F-2.	MNR2	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	Użytkowanie rolnicze- łąki.	0,03
F-3.	OZE1	TERENY LOKALIZACJI URZĄDZEŃ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII - OGNIW FOTOWOLTAICZNYCH	R wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele OZE	Użytkowanie rolnicze- grunty orne, łąki, pojedyncze drzewa	8,61
F-4.	MNR2	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R	Użytkowanie rolnicze- łąki, teren w części przekształcony	0,77
F-5.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki, budynek istniejący	0,09
F-6.	MNR3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	R wydana decyzja o warunkach zabudowy na cele mieszkaniowe	Użytkowanie rolnicze- łąki.	0,26
		razem			13,58

3.2. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę w podziale na przeznaczenia:

Tab. nr 18.

K1	M1.1	M2.1	MNR1	MNR2	MNR3	MU1	OZE1	P1	U2.1	W1, K1
TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K - KANALIZACJI	TERENY MIESZKANIOWE	TERENY MIESZKANIOWE	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	TERENY LOKALIZACJI URZĄDZEŃ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII - OGNIW FOTOWOLTAICZNYCH	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI	TERENY USŁUGOWE	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K - KANALIZACJI

			GOSPODARCZE J	GOSPODARCZE J	GOSPODARCZE J		YCH	KOMUNIKA CJI		
1,92	10,67	13,59	0,39	4,87	6,22	6,24	8,61	51,28	0,51	0,24

3.3. Zmiany w strukturze przestrzennej gminy

Tab. nr 19.

Nowe przeznaczenie mieszkaniowe na podstawie zmiany [ha]	24,26
[%] z pow. nowoprojektowanych i istniejących gruntów, uwzględniający wskaźnik [0,7] dla gruntów rolnych i górskich oraz gleb chronionych na podstawie przepisów odrębnych [0,9]	15,28
Ilość działek budowlanych zakładana wielkość 1500m ²	102
Ilość mieszkańców przy rodzinach 3 os.	306
Ilość powierzchni użytkowej zabudowy m ² (120m ² na jednego mieszkańca)	36674
Nowe przeznaczenie produkcyjno- usługowe na podstawie zmiany [ha]	51,79
[%] z pow. nowoprojektowanych i istniejących gruntów, uwzględniający wskaźnik [0,8] dla gruntów rolnych i górskich oraz gleb chronionych na podstawie przepisów odrębnych [0,9]	37,29
Ilość działek budowlanych zakładana wielkość 1 ha	75
Ilość pracowników- 5 os. na przedsiębiorstwo	373
Ilość powierzchni użytkowej zabudowy m ² (180m ² na jednego pracownika)	67119
Nowe przeznaczenie zabudowy zagrodowej oraz mieszkaniowo usługowej na podstawie zmiany [ha]	17,72
[%] z pow. nowoprojektowanych i istniejących gruntów, uwzględniający wskaźnik [0,7] dla gruntów rolnych i górskich oraz gleb chronionych na podstawie przepisów odrębnych [0,9]	11,16
Ilość działek budowlanych zakładana wielkość 5000m ²	22
Ilość mieszkańców przy rodzinach 3 os.	67
Ilość powierzchni użytkowej zabudowy m ² (180m ² na jednego mieszkańca)	12054

3.4. Bilans terenów zbiorczy dla wszystkich przeznaczeń oraz dokonanych zmian studium:

Tab. nr 20.

Lp.	proj./ist.	oznaczenie na rys stud.	przeznaczenie	Pow. (ha)
1	ist.	K	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K - KANALIZACJI	7,55
2	proj.	K1	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: K - KANALIZACJI	1,92
3	ist.	KDD	WAŻNIEJSZE DROGI DOJAZDOWE	19,22
4	ist.	KDG	DROGA GŁÓWNA - WOJEWÓDZKA	30,20
5	ist.	KDL	DROGI LOKALNE - POWIATOWE I GMINNE	9,46
6	ist.	KDS	DROGA EKSPRESOWA S3 – KRAJOWA	11,46
7	ist.	KDZ	DROGI ZBIORCZE - POWIATOWE I GMINNE	41,18
8	ist.	KLS-P	OBSZAR LOKALIZACJI LĄDOWISKA, INNEGO MIEJSCA PRZYSTOSOWANEGO DO STARTÓW I LĄDOWAŃ STATKÓW POWIETRZNYCH	81,04
9	ist.	KS	TERENY OBSŁUGI KOMUNIKACJI	12,06
10	ist.	M	TERENY MIESZKANIOWE	1,12
11	ist.	M1	TERENY MIESZKANIOWE	58,99
12	proj.	M1-1	TERENY MIESZKANIOWE	10,67
13	ist.	M2	TERENY MIESZKANIOWE	43,20
14	proj.	M2-1	TERENY MIESZKANIOWE	13,59
15	ist.	M3	TERENY MIESZKANIOWE	46,16
16	ist.	MNR	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	363,39
17	proj.	MNR-1	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	0,39
18	ist.	MNR-2	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	4,87
19	proj.	MNR-3	TERENY FUNKCJI MIESZANEJ - MIESZKANIOWEJ, ZAGRODOWEJ I USŁUGOWO-GOSPODARCZEJ	6,22
20	ist.	MU	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	72,90
21	proj.	MU-1	TERENY MIESZKANIOWO-USŁUGOWE	6,24
22	ist.	O	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: O - GOSPODAROWANIA ODPADAMI	6,04
23	proj.	OZE-1	TERENY LOKALIZACJI URZĄDZENIOWYCH ŹRÓDEŁ ENERGII - OGNIW FOTOWOLTAICZNYCH	8,61
24	ist.	P	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	53,36
25	proj.	P1	TERENY PRODUKCJI, SKŁADÓW I MAGAZYNÓW, OBSŁUGI KOMUNIKACJI	51,28

Lp.	proj./ist.	oznaczenie na rys stud.	przeznaczenie	Pow. (ha)
26	ist.	PG	TERENY POWIERZCHNIOWEJ EKSPLOATACJI KOPALIN	110,75
27	ist.	PG1	TERENY POWIERZCHNIOWEJ EKSPLOATACJI KOPALIN	3,99
28	ist.	R	TERENY ROLNICZE	2755,10
29	ist.	R1	TERENY ROLNICZE	1,19
30	ist.	R2	TERENY ROLNICZE	79,80
31	ist.	RL	TERENY DOLESIEŃ	80,82
32	ist.	RU	TERENY OBSŁUGI PRODUKCJI ROLNEJ	8,78
33	ist.	RW	TERENY POLDERÓW ZALEWOWYCH WRAZ Z URZĄDZENIAMI HYDROTECHNICZNYMI	16,85
34	ist.	U	TERENY USŁUGOWE	0,10
35	ist.	U1	TERENY USŁUGOWE	10,17
36	ist.	U2	TERENY USŁUGOWE	9,70
37	proj.	U2-1	TERENY USŁUGOWE	0,51
38	ist.	U3	TERENY USŁUGOWE	5,07
39	ist.	U4	TERENY USŁUGOWE	1,17
40	ist.	U5	TERENY USŁUGOWE	8,46
41	ist.	US	TERENY USŁUGOWE	9,64
42	proj.	W1-K1	TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ: OKANALIZACJI, W- WODOCIĄGÓW	0,24
43	ist.	WS	GLÓWNE CIEKI I ZBIORNIKI WODNE	104,76
44	ist.	Z	TERENY ZIELENI URZĄDZONEJ	45,81
45	ist.	ZC	TERENY CMENTARZY	5,80
46	ist.	ZL	TERENY LASÓW	2413,40
pow. gminy				6631,00
zm. studium 2021				99,6481
zm. studium 2019 (PG1, KLS)				85,0252

4. Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy uwzględniające prognozy i analizy.

Gmina Czarny Bór wykazuje tendencje do podnoszenia warunków życia mieszkańców oraz poprawy jakości przestrzeni wiejskiej, szczególnie w zakresie przestrzeni publicznych. Mając na uwadze przeprowadzone analizy, w tym możliwości finansowania, miasto planuje inwestować w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną, w miarę zapotrzebowania w usługi opieki zdrowotnej i społecznej.

Analizując strukturę liczby ludności ostatniego dwudziestolecia, można zauważyć, że migracja ludności do gminy jest nierównomierna. Zwracając uwagę na dane dotyczące spadków oraz wzrostów liczby mieszkańców należy uznać, że liczba mieszkańców jest stała (2012-2018 (-2 odoby)). Jednocześnie w „Prognozie demograficznej dla gmin województwa dolnośląskiego do 2035 roku” opracowanej w 2015 r. wskazano, że liczba ludności w Czarnym Boże będzie się systematycznie zmniejszać i wyniesie w roku 2025 – 4685 mieszkańców, w 2030 roku – 4557 mieszkańców i w 2035 roku – 4375 mieszkańców.

Przyrost mieszkańców jest mocno uzależniony od sytuacji gospodarczej kraju i co za tym idzie, sytuacji ekonomicznej Polaków. Zmieniająca się polityka państwa i zdolność kredytowa wynikająca ze zmian systemowych oraz rosnąca obawa ludzi, czy inne uwarunkowania ekonomiczne, nie wpływają korzystnie na przyrost naturalny.

W związku z prognozowanym wzrostem liczby ludności, przewiduje się, zgodnie z dokonanymi analizami, że na przestrzeni najbliższych 30 lat, zwiększy się zapotrzebowanie na nowe tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej. Uwzględniając niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania na nową zabudowę w stosunku do wyników analiz, powierzchnie te mogą wynieść odpowiednio ok. 36 674 m² powierzchni użytkowej zabudowy mieszkaniowej oraz ok. 67 119 m² powierzchni użytkowej usług i produkcji oraz 12054 m² powierzchni użytkowej zabudowy zagrodowej. W

związku ze specyfiką miasta zapotrzebowanie na tereny inwestycyjne na cele produkcyjne praktycznie nie występuje.

W procesie delimitacji obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oprócz istniejącej zabudowy brano pod uwagę występujący ruch budowlany na tych terenach, tendencje rozwoju oraz zainteresowanie potencjalnych Inwestorów. Zgodnie z tymi wytycznymi do w/w obszaru zostały włączone tereny inwestycyjne atrakcyjnie położone pod względem turystycznym i w pobliżu istniejącego zagospodarowania związanego z bliskimi ośrodkami miejskimi Wałbrzycha, Kamiennej Góry i Boguszo Gorce. Należy zwrócić uwagę, że w przypadku wyłączenia tych terenów z zabudowy na etapie sporządzania Studium, nie będzie możliwe uchwalenie na tych terenach

Należy założyć, że przy realizacji terenów zwłaszcza usługowych, wzrośnie zapotrzebowanie na tereny mieszkaniowe. Uwzględniając przy tym istniejącą infrastrukturę techniczną oraz tempo jej rozwoju, zakwalifikowanie zwiększonego obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wydaje się być zasadne.

5. „A” Potrzeby i możliwości rozwoju gminy uwzględniające w szczególności:

7.1 Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne.

„A” Przedmiotem opracowania jest zmiana przeznaczenia produkcyjnego, rolniczego i leśnego na tereny powierzchniowej eksploatacji kopalin. Nie prognozuje się wzrostu zatrudnienia, ani wzrostu liczby mieszkańców.

7.2. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka wojewódzkiego:

„A” W obrębie opracowania nie nastąpi zmiana w prognozowanej liczby mieszkańców ze względu na brak wyznaczenia nowych terenów mieszkaniowych.

7.3. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy:

„A” Studium nie przewiduje realizacji nowych dróg publicznych oraz publicznej infrastruktury technicznej.

7.4. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę:

„A” Studium wyznacza 13,63 ha w ramach ustaleń związanych z realizacją powierzchniowej eksploatacji kopalin.

CZĘŚĆ II. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

1. CELE ROZWOJU PRZESTRZENNEGO I STREFY POLITYKI PRZESTRZENNEJ

1. Podstawowym celem rozwoju przestrzennego jest uzyskanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, która w harmonijny i zrównoważony sposób wykorzysta walory przyrodnicze i kulturowe oraz zasoby dla potrzeb rozwoju oraz poprawy warunków życia mieszkańców. Na jego realizację składają się następujące cele częściowe:

- ochrona wartości przyrodniczych i krajobrazowych powiązana z respektowaniem istniejącego systemu terenów chronionych;
- ochrona wartości kulturowych oraz obiektów dziedzictwa kulturowego;
- harmonizowanie struktury przestrzennej gminy i racjonalne wykorzystanie terenów dla poprawy warunków zamieszkiwania, pracy i wypoczynku;
- rozwój przestrzenny wsi Czarny Bór, jako głównego ośrodka koncentracji inwestycji i usług oraz obsługi mieszkańców gminy;
- wielofunkcyjny rozwój pozostałych obszarów wiejskich;
- zachowanie wiodącej roli przemysłu wydobywczego;
- aktywizację gospodarczą i rozwój przedsiębiorczości lokalnej;
- rozwój funkcji rekreacyjno - turystycznej;
- rozwój wyspecjalizowanych typów produkcji rolniczej;
- rozwój sieci i urządzeń infrastruktury technicznej.

2. Celem generalnym (tzw. wizją) jest uzyskanie ożywienia gospodarczego i zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy przy wiodącej roli nowoczesnego sektora rolniczego i leśnictwa; działalności usługowej i przemysłu, zwłaszcza aktywności biznesowej małych i średnich przedsiębiorstw, preferujących działalność nieuciążliwą dla środowiska oraz przemysłu wydobywczego, przy jednoczesnym inspirowaniu rozwoju branży turystycznej z istotną rolą agroturystyki. Wsparciem dla tego procesu będzie rozwój infrastruktury, długofalowa polityka proekologiczna, a także wzrost kwalifikacji i umiejętności zasobów rynku pracy oraz promowanie pozytywnego wizerunku gminy.

3. Cele ekonomiczne - wyrażają się w kształtowaniu mechanizmów stymulujących efektywny i wielostronny rozwój gospodarczy gminy na bazie własnych zasobów przyrodniczo-kulturowych, w podejmowaniu działań zapewniających obniżenie bezrobocia i wzrost standardu życia mieszkańców, poprzez:

- a) aktywizację rozwoju podstawowych funkcji gminy tj.:
 - rolnictwa i leśnictwa,
 - usług i przemysłu,
 - turystyki i agroturystyki,
- b) umacnianie pozycji gospodarstw rolnych, ich przeobrażenie strukturalne, wprowadzenie nowych rozwiązań agrotechnicznych, rozwój lokalnego przetwórstwa rolnego,
- c) wspieranie przedsiębiorczości i jego promocja,
- d) zapewnienie maksymalnego wsparcia dla tworzenia i działania oraz rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- e) zapewnienie korzystnych warunków dla inwestorów zewnętrznych,
- f) zapewnienie wsparcia dla tworzenia obiektów turystycznych i agroturystycznych, odpowiednie zainwestowanie terenów pod funkcje j.w.,
- g) opracowanie programu rozwoju turystyki,
- h) poprawa stanu jakości dróg komunikacyjnych.

4. Cele społeczne - wyrażają się w poprawie standardu życia lokalnej społeczności, w sprawnym funkcjonowaniu gminy, a w szczególności polegają na:

- zapewnieniu dogodnych warunków życia i rozwoju w drodze rozwijania infrastruktury

- społecznej na poziomie potrzeb lokalnych,
- zapewnieniu ludności odpowiedniej ilości mieszkań o odpowiednim standardzie,
- zapewnieniu mieszkańcom odpowiedniej ilości i jakości usług,
- wyposażeniu obszaru gminy w potrzebne, niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej,
- zapewnieniu odpowiedniego poziomu ochrony zdrowotnych warunków życia mieszkańców,
- ułatwieniu zainteresowanym podnoszenia umiejętności i kwalifikacji zawodowych,
- propagowaniu wiedzy w zakresie samodzielnej działalności biznesowej,
- poprawie bezpieczeństwa ludności,
- minimalizacji zagrożeń powodziowych.

5. Cele ekologiczne - wyrażają się w ochronie i racjonalnym kształtowaniu środowiska przyrodniczego poprzez:

- traktowanie ochrony środowiska jako nierozłącznej części wszystkich procesów rozwojowych,
- ochronę wartości przyrodniczych i kulturowych,
- ochronę ciągów ekologicznych,
- ochronę lasów, gleb, surowców naturalnych, wód, atmosfery,
- hamowanie procesów degradacji środowiska naturalnego,
- kształtowanie struktury funkcjonalno - przestrzennej w nawiązaniu do uwarunkowań przyrodniczych;
- stosowanie nowoczesnych technologii eksploatacji zasobów naturalnych - przyjaznych dla środowiska;
- stosowanie nowoczesnych technologii w zakresie infrastruktury technicznej, m.in. w ciepłownictwie, przyjaznych dla środowiska,
- rozwiązywanie problemu gospodarki ściekami.

6. Cele kulturowe - polegają na zachowaniu wartościowych zasobów dziedzictwa kulturowego oraz kształtowaniu atrakcyjnego wizerunku gminy poprzez:

- odnowę istniejących zasobów kulturowych;
- pozyskiwanie środków finansowych na restrukturyzację, renowację i rewaloryzację ww. zasobów;
- opracowanie profesjonalnego programu promocji gminy i jego konsekwentna realizacja wraz z opracowaniem profesjonalnego programu dotyczącym rewitalizacji i rewaloryzacji zasobów kulturowych gminy;
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego z zachowaniem naturalnych krajobrazów i zabytkowych układów osadniczych.

7. Cele przestrzenne - polegają na zachowaniu lub przywracaniu ładu przestrzennego w rozwoju osadnictwa i zagospodarowania gminy, przy zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych, w szczególności:

- uporządkowaniu struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy;
- wyeliminowaniu konfliktów wynikających z różnych sposobów użytkowania terenów;
- likwidacji nieprawidłowości w dotychczasowym zagospodarowaniu przestrzennym;
- racjonalnej gospodarce terenami i efektywnym ich wykorzystaniu;
- określeniu odpowiedniej funkcji dla obszarów problemowych;
- wytyczeniu i przygotowaniu terenów dla mieszkalnictwa, działalności przemysłowej, usługowej oraz komunalnej;
- inwestowanie w obiekty obsługi ruchu turystycznego;
- stosowanie rozwiązań architektonicznych nawiązujących do tradycji lokalnych.

8. W gminie Czarny Bór można wyróżnić strefy o zróżnicowanej polityce przestrzennej

oraz obszarów w nich zawartych o odmiennych funkcjach. Strefa I WIEJSKA - obejmuje osadnicze tereny gminy, związane z istniejącym i przyszłym rozwojem wszystkich jednostek wiejskich o następującej specyfice:

- obszar osadniczy o dominującej funkcji usługowo - administracyjnej i mieszkaniowej, obejmujący część wsi czarny Bór;
- obszary osadnicze o preferowanej funkcji rolniczej, rolniczo-przetwórczej i mieszkaniowej obejmujące wszystkie jednostki osadnicze gminy;
- obszary osadnicze o preferowanej funkcji rolniczo - przemysłowej, związanej z przemysłem wydobywczym, obejmujące wsie: Borówno, Czarny Bór, Grzędy;
- obszary osadnicze o preferowanej funkcji rolniczo-turystycznej i agroturystycznej obejmujące wsie Czarny Bór, Grzędy i Grzędy Górne.

9. W granicach obszarów osadniczych znajdują się tereny:

- tereny usług,
- tereny mieszkaniowo - usługowe,
- tereny zabudowy mieszkaniowej,
- tereny zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej,
- tereny przemysłu, baz i składów,
- tereny zieleni, ogrodów działkowych,
- tereny usług sportu i rekreacji,
- tereny rolnicze.

10. Strefa II GOSPODARCZA obejmuje tereny:

- tereny przemysłu, baz i składów,
- tereny eksploatacji surowców,
- tereny usług,
- tereny obsługi komunikacji,
- tereny gospodarki turystycznej,
- tereny gospodarki infrastruktury technicznej, oczyszczalni ścieków i składowiska odpadów.

11. Strefa III TERENÓW OTWARTYCH - obejmuje, położone poza strefami I i II, otwarte tereny gruntów rolnych i leśnych:

- tereny rolnicze,
- lasy i tereny dolesień,
- tereny otwartych wód powierzchniowych,
- tereny zbiorników przeciwpowodziowych.

2. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW

1. Tereny osadnicze wyznacza strefa I WIEJSKA.

Tereny te powinny osiągnąć pełny standard wyposażenia technicznego w zakresie:

- komunikacji,
- zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- energetyki i gazownictwa,
- telekomunikacji,
- gospodarki odpadami,
- zabezpieczeń przeciwpowodziowych,
- dostępności dla osób niepełnosprawnych.

2. Dla obszarów w strefie I WIEJSKIEJ i w strefie II GOSPODARCZEJ określa się następujące kierunki i warunki zagospodarowania:

- utrzymanie istniejących lasów, zadrzewień i parków oraz wprowadzanie dolesień, nowych zadrzewień i terenów zieleni parkowej;
- utrzymanie istniejących terenów mieszkaniowych i usługowych oraz przygotowanie nowych terenów na potrzeby mieszkalnictwa i działalności usługowej;
- utrzymanie obecnych terenów komunalnych (w tym cmentarzy) oraz budowa infrastruktury technicznej, dotycząca gazyfikacji, wodociągowania, kanalizacji ściekowej i burzowej;
- utrzymanie istniejących terenów przemysłowych oraz rozwój przemysłu na proponowanych terenach;
- przygotowanie nowych terenów na potrzeby związane z usługami i obsługą komunikacji;
- utrzymanie obecnych terenów turystyczno - rekreacyjnych oraz przygotowanie nowych terenów na potrzeby zagospodarowania turystyczno - rekreacyjnego wraz z niezbędną infrastrukturą,
- utrzymanie terenów rolniczych w zakresie wynikającym z realizacji ww. kierunków zagospodarowania;
- utrzymanie i preferowanie eksploatacji złóż kopalin w sposób najmniej uciążliwy dla środowiska;
- preferowanie rozwoju nieuciążliwych przedsiębiorstw związanych z przetwórstwem produkcji rolniczej i surowcowej;
- rekultywacja wysypiska odpadów, po zakończeniu eksploatacji, zgodnie z zasadami ochrony środowiska;
- minimalizacja ilości wytworzonych i odprowadzonych do środowiska zanieczyszczeń poprzez zastosowanie odpowiednich technologii.

3. Pozostałe kierunki działań w strefie I WIEJSKIEJ dotyczą:

- rewaloryzacji zabytkowego zespołu Szpitala Odwykowego w Czarnym Borze;
- rehabilitacji obszarów przeznaczonych do przekształceń,
- ochrony konserwatorskiej obiektów,
- ochrony przeciwpowodziowej.

4. Dopuszcza się etapowe realizowanie wyznaczonych na rysunku studium poszczególnych przeznaczeń terenów.

3. KIERUNKI I WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW, W TYM TERENY WYŁĄCZONE SPOD ZABUDOWY

3.1. Przeznaczenie i zagospodarowanie terenów:

- niezależnie od wskazanego kierunku przeznaczenia przy opracowywaniu planów miejscowych należy uwzględniać ograniczenia wynikające z przepisów nadrzędnych np. dotyczących ochrony zabytków, przyrody i środowiska oraz ograniczeń wynikających z przebiegu sieci infrastruktury technicznej;
- pojęcia - przeznaczenie i funkcja - używane są zamiennie i mają takie samo znaczenie;
- przedstawione na rysunku Studium „Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy” zapisy odnoszą się do funkcji wiodących na określonym terenie i dotyczą rodzaju funkcji podstawowej; na poszczególnych terenach przewiduje się możliwość lokalizacji innych funkcji określonych jako równorzędne, dopuszczalne i uzupełniające; natomiast dokładne przeznaczenie terenów zostanie określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego po uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań;
- podstawowe przeznaczenie terenu oznacza przeznaczenie i sposób zagospodarowania,

które powinny zajmować więcej niż połowę wyznaczonego terenu;

- przeznaczenie równorzędne może być uznane za podstawowe;
- tereny funkcji uzupełniającej mogą być realizowane na samodzielnie wydzielonych działkach;
- dopuszcza się utrzymanie występujących w stanie istniejącym funkcji terenów zainwestowanych odmiennych od przyjętych w Studium na warunkach funkcji dopuszczalnej; pozostawienie funkcji nie może powodować obniżenia standardów ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego na terenach o funkcjach głównej, równorzędnej i dopuszczalnej;
- wielkości terenów i ich granice, oznaczone na rysunku Studium „Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy”, mają charakter orientacyjny, co oznacza, że mogą podlegać korektom i uściśleniu w planach miejscowych w zakresie do 50 m od ich granic na rysunku Studium;
- dopuszcza się zmniejszenie zasięgu terenów do zainwestowania, wykraczające poza odległość 50 m, jeżeli szczegółowe rozeznanie warunków środowiskowych, technicznych, prawnych i społeczno-gospodarczych przy opracowaniu planów miejscowych będą uzasadniały takie rozwiązanie;
- dopuszcza się pozostawienie gruntów leśnych oraz rolnych w planach miejscowych mimo przeznaczenia ich w Studium pod zabudowę;
- dopuszcza się określenie dla poszczególnych terenów innych wielkości wskaźników urbanistycznych niż podane poniżej w zależności od lokalnych uwarunkowań i możliwości terenowych;
- na działkach z istniejącym zainwestowaniem, na których wskaźniki zabudowy i intensywności są przekroczone w stosunku do określonych w studium, dopuszcza się zwiększenie wskaźników stosownie do rozpoznanych w planach miejscowych szczegółowych uwarunkowań;
- studium zachowuje tereny przeznaczone pod zabudowę ich przeznaczenie oraz parametry i wskaźniki ustalone w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz decyzjach o warunkach zabudowy oraz decyzjach celu publicznego;
- w przypadku zmiany planów uchwalonych przed dniem uchwalenia Studium, dopuszcza się utrzymanie wskaźników niezgodnych z zapisami Studium, jeżeli ich zmiana mogłaby skutkować uzasadnionymi roszczeniami w stosunku do gminy;
- ilekroć użyto pojęcia:
 - „wskaźnik zabudowy” - należy przez to rozumieć wartość stosunku powierzchni zabudowy rzutu przyziemia obiektów stałych, liczoną wg obowiązujących przepisów, zlokalizowanych na działce do powierzchni działki,
 - „wskaźnik intensywności zabudowy” - należy przez to rozumieć wartość sumy powierzchni całkowitej zabudowy wszystkich kondygnacji nadziemnych obiektów kubaturowych zlokalizowanych na działce łącznie, liczoną wg obowiązujących przepisów, do powierzchni działki,
 - „miejsca postojowe” - należy przez to rozumieć pojedyncze miejsca, zespoły miejsc oraz parkingi i garaże,
 - „ciągi komunikacyjne” - należy przez to rozumieć drogi i ulice publiczne oraz wewnętrzne - jezdne, pieszkie i pieszo-jezdne, dojazdy i dojścia itp.,
 - „zielen wewnętrzna” - należy przez to rozumieć zielen urządzoną występującą jako element zagospodarowania terenu.

1. Dla terenów oznaczonych symbolem **M1, M1.1**, ustala się:

- a) przeznaczenie podstawowe: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 1,05;

- b) przeznaczenie równorzędne: tereny zabudowy wielorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 1,05;
 - c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy usługowej, tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d)- maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75;
 - d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
2. Dla terenów oznaczonych symbolem **M2, M2.1** ustala się:
- a) przeznaczenie podstawowe: tereny zabudowy jednorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,25 / 0,60;
 - b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy zagrodowej, tereny zabudowy usługowej, tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c)- maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75;
 - c) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
3. Dla terenów oznaczonych symbolem **M3** ustala się:
- a) przeznaczenie podstawowe: tereny zabudowy jednorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,25 / 0,60;
 - b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy usługowej, tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c) - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75;
 - c) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
4. Dla terenów oznaczonych symbolem **MNR, MNR1, MNR2, MNR3** ustala się:
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny zabudowy zagrodowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75; tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,3 / 0,60; tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75;
 - b) przeznaczenie równorzędne - tereny zabudowy usługowej, tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów, tereny rolnicze, w tym z dopuszczoną zabudową - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,00;
 - c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia sportu, rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
5. Dla terenów oznaczonych symbolem **MU, MU1** ustala się:
- a) przeznaczenie podstawowe: tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,30 / 0,70; tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,80; tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,5 / 1,0;
 - b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy zagrodowej - maksymalne wskaźniki:

- zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,75,
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne oraz sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
- 6. Dla terenów oznaczonych symbolem **U1** ustala się:**
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny zabudowy usługowej związanej z usługami publicznymi;
 - b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c);
 - c) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; przykościelne cmentarze; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
- 7. Dla terenów oznaczonych symbolem **U2** ustala się:**
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny zabudowy usługowej;
 - b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej, tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c);
 - c) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
- 8. Dla terenów oznaczonych symbolem **U3** ustala się:**
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,25;
 - b) przeznaczenie równorzędne - tereny obsługi komunikacji, tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,60 / 1,00; tereny zieleni urządzonej;
 - c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,20 / 0,35; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
- 9. Dla terenów oznaczonych symbolem **U4** ustala się:**
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny turystyki, rekreacji i wypoczynku - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,80;
 - b) przeznaczenie równorzędne - inne tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,30 / 0,80;
 - c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,20 / 0,35; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.
- 10. Dla terenów oznaczonych symbolem **U5** ustala się:**
- a) przeznaczenie podstawowe - tereny turystyki, rekreacji i wypoczynku - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,20 / 0,35;

- b) przeznaczenie równorzędne - tereny zabudowy mieszkaniowo - letniskowej - 0,20 / 0,25;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej towarzyszącej zabudowie usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,20 / 0,25; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.

11. Dla terenów oznaczonych symbolem **US ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - tereny sportu, rekreacji i wypoczynku - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,80;
- b) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,30 / 0,60; tereny zabudowy mieszkaniowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,20 / 0,35; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c);
- c) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia rekreacji i wypoczynku oraz gospodarki komunalnej; garaże i parkingi.

12. Dla terenów oznaczonych symbolem **RU ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych, ogrodnich - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,00;
- b) przeznaczenie równorzędne - tereny zabudowy usługowej, tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,00;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy mieszkaniowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,70; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej w tym farmy fotowoltaiczne – urządzenia wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.

13. Dla terenów oznaczonych symbolem **P, P1 ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,65 / 1,8;
- b) przeznaczenie równorzędne - tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,50;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych, hodowlanych i ogrodnich - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,50 / 1,00; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej, w tym farmy fotowoltaiczne – urządzenia wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych; zieleń wewnętrzna; obiekty i urządzenia gospodarki komunalnej; garaże i miejsca postojowe.

14. Dla terenów oznaczonych symbolami: **PG, PG1, PG2, PG3 ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - tereny powierzchniowej eksploatacji kopalni;
- b) przeznaczenie równorzędne - tereny lasów, tereny rolnicze;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny obiektów produkcyjnych, składów i magazynów;

- tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej w tym farmy fotowoltaiczne – urządzenia wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych na terenie PG2; urządzenia i obiekty związane z obsługą funkcji podstawowej, zieleń izolacyjna.
- 15.** Dla terenów oznaczonych symbolami: **O, K, K1, W1** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny infrastruktury technicznej: **O** - gospodarowania odpadami, **K, K1** - kanalizacji, **W1** - wodociągów;
 - przeznaczenie równorzędne - tereny lasów, tereny rolnicze, tereny dróg;
 - przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej w tym farmy fotowoltaiczne – urządzenia wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych; urządzenia i obiekty związane z obsługą funkcji podstawowej, zieleń izolacyjna.
- 16.** Dla terenów oznaczonych symbolem **KS** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny obsługi komunikacji;
 - przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy usługowej; tereny zabudowy mieszkaniowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,35 / 0,70; tereny zieleni urządzonej, tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c);
 - dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej.
- 17.** Dla terenów oznaczonych symbolem **Z** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny zieleni urządzonej;
 - przeznaczenie równorzędne - tereny zieleni działkowej; tereny rolnicze;
 - przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy usługowej - maksymalne wskaźniki: zabudowy / intensywności zabudowy - działki - 0,30 / 0,60; tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
 - dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej; urządzenia i obiekty rekreacji i wypoczynku.
- 18.** Dla terenów oznaczonych symbolem **ZC** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny cmentarzy;
 - przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt c);
 - dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, miejsca postojowe.
- 19.** Dla terenów oznaczonych symbolem **R** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny rolnicze; wskazany zakaz lokalizacji zabudowy mieszkaniowej wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego oraz obiektów przetwórstwa rolno -spożywczego, za wyjątkiem dopuszczonych w pkt c i zgodnie z rozdz. 11;
 - przeznaczenie równorzędne - lasy, tereny zieleni, tereny wód powierzchniowych;
 - przeznaczenie dopuszczalne - obiekty gospodarki rolnej służące wyłącznie obsłudze tych terenów bez zabudowy mieszkaniowej;
 - przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt e);
 - dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, elementy zagospodarowania służące funkcji podstawowej.
- 20.** Dla terenów oznaczonych symbolem **R2** ustala się:
- przeznaczenie podstawowe - tereny rolnicze;

- b) przeznaczenie równorzędne - lasy, tereny zieleni, tereny wód powierzchniowych;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny zabudowy zagrodowej, zgodnie z rozdz. 11;
- d) tereny związane z elementami wymienionymi w pkt e);
- e) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, elementy zagospodarowania służące funkcji podstawowej.

21. Dla terenów oznaczonych symbolem **ZL ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - lasy; obowiązuje zakaz zabudowy, za wyjątkiem dopuszczonych w rozdz.11, ust. 2;
- b) przeznaczenie równorzędne - tereny zieleni, tereny wód powierzchniowych;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, elementy zagospodarowania służące funkcji podstawowej.

22. Dla terenów oznaczonych symbolem **RL ustala się:**

- a) przeznaczenie podstawowe - dolesienia; obowiązuje zakaz zabudowy, za wyjątkiem dopuszczonych rozdz.11, ust. 2;
- b) przeznaczenie równorzędne - tereny rolnicze, tereny zieleni, tereny wód powierzchniowych;
- c) przeznaczenie dopuszczalne - tereny związane z elementami wymienionymi w pkt d);
- d) dopuszczalne podstawowe elementy zagospodarowania terenu: ciągi komunikacyjne; sieci, obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i gospodarki komunalnej, elementy zagospodarowania służące funkcji podstawowej.

23. Dla terenów oznaczonych symbolem **KLS ustala się:**

- a) obszar lokalizacji lądowiska, innego miejsca przystosowanego do startów i lądowań statków powietrznych;
- b) w części obrębów Witków Jaczków, Borówno i Czarny Bór wskazano obszar lokalizacji lotniska, lądowiska, innego miejsca przystosowanego do startów i lądowań statków powietrznych wraz z niezbędnym zapleczem technicznym, komunikacyjnym oraz usługowym, w tym hotelowym;
- c) wskaźniki dla zabudowy usługowej;
 - minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej (w odniesieniu do terenu) – 30 %,
 - maksymalna wysokość zabudowy – 12 m,
- d) wskaźniki dla obiektów związanych z obsługą lotniska (np. budynek lotniska, hangary, itp.) ;
 - minimalny udział procentowy powierzchni biologicznie czynnej – 10%,
 - maksymalna wysokość zabudowy – 15m, (nie dotyczy np. wieży kontroli lotów oraz obiektów wyposażenia technicznego),
- e) pasy startowe należy lokalizować w kierunku możliwie równoleżnikowym (preferowany kierunek południowy wschód – północny zachód);
- f) obowiązują ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu obszarów w pobliżu proponowanego obszaru siedliska Natura 2000 nr 91E0-6 Nadrzeczna olszyna, olsy źródłiskowe i obszaru proponowanego użytku ekologicznego (florystycznego) nr 4 „Łąka pełnikowa przy Chojniaku” obszaru cennego przyrodniczo nr 4 „murawy i suche łąki”;

24. Dla terenów oznaczonych symbolem **OZE1 ustala się:**

Tereny lokalizacji urządzeń odnawialnych źródeł energii - ogniw fotowoltaicznych o mocy powyżej 100 kW, a także ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

3.2. Ograniczenia w zabudowie wynikające z przeznaczenia terenów, przepisów odrębnych oraz przebiegu infrastruktury technicznej i drogowej.

1. Na terenach otaczających lądowisko obowiązują ograniczenia wysokości obiektów budowlanych i naturalnych, wynikające z przepisów odrębnych. Na tych terenach wysokość najwyższych położonych punktów budynków, budowli i obiektów małej architektury nie może być większa niż wysokość rzędnych bezwzględnych płaszczyzn ograniczających, których granice i wartości rzędnych bezwzględnych należy określić zgodnie z przepisami odrębnymi i wprowadzić do ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Obiekty trudno dostrzegalne z powietrza, w tym napowietrzne linie, maszty, wolnostojące anteny, nie mogą naruszać wysokości powierzchni ograniczających, w zasięgu powierzchni podejścia. Ograniczenie wysokości zabudowy obejmuje również wszystkie urządzenia umieszczone na obiektach budowlanych, w tym także inwestycje celu publicznego z zakresu łączności.

2. *Spod zabudowy wyłącza się tereny położone w granicach wyznaczonych obszarów szczególnego zagrożenia powodzią (za wyjątkiem terenów zainwestowanych oraz posiadających przeznaczenie pod zabudowę w studium lub planach miejscowych, przy zabezpieczeniu obiektów przez skutkami powodzi w tym wyniesieniu poziomu parteru ponad lustro wody powodziowej) oraz w granicach udokumentowanych złóż (za wyjątkiem obiektów i urządzeń niezbędnych dla zachowania ruchu zakładu górniczego, podlegających likwidacji wraz z zakończeniem eksploatacji).*

3. Gazociągi. Proponuje się, aby w sporządzanych planach lub zmianach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dotyczących terenów, na których zlokalizowane są lub mają być gazowe sieci dystrybucyjne, a w szczególności gazociągi wysokiego ciśnienia:

- 1) planować zieleń, w tym izolacyjną, itp. o szerokości odpowiadającej ograniczeniom w budowie obiektów i w prowadzeniu działalności gospodarczej nad gazociągami;
- 2) lub ujmować w postanowieniach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego informacje o:
 - występujących ograniczeniach w zabudowie i zagospodarowaniu, dla właścicieli działek i zachowaniu wymaganych szerokości stref kontrolowanych dla gazociągów wysokiego, średniego i niskiego ciśnienia, zgodnie z przepisami odrębnymi;
 - ograniczeniu praw własności właścicieli gruntów w strefie kontrolowanej dla gazociągów poprzez zagwarantowanie dostępności do infrastruktury dla służb eksploatacyjnych OSD w zamian za wynagrodzenie z tytułu służebności przesylu.

4. Ujęcia wody. W planach miejscowych należy uwzględnić strefy ochronne ujęć wody. Zgodnie z ustawą Prawo Wodne, można wyznaczyć strefę ochrony bezpośredniej oraz pośredniej od ujęć wody. Tereny ochrony bezpośredniej obejmują miejsce poboru wody, obiekty i urządzenia związane bezpośrednio z poborem wody oraz część terenu przylegającego do tych obiektów i urządzeń. W granicach strefy ochrony bezpośredniej dozwolone jest tylko użytkowanie gruntów związane z eksploatacją urządzeń do ujmowania wody. Zasięg strefy powinien obejmować teren wokół obiektów i urządzeń związanych z poborem wody o buforze:

- 8-10 m w przypadku studni wierconych,
- 10-15 m w przypadku studni kopanych,
- 10-20 m w przypadku naturalnego wypływu wód podziemnych.

Strefę ochrony pośredniej wyznacza się, gdy istnieje zagrożenie pogorszenia jakości wód, warunków zdrowotnych lub wydajności ujęcia i źródła wody w wyniku użytkowania gruntów. Zalecany zasięg terenu ochrony pośredniej dla wód podziemnych wynosi:

- 20-40 m dla studni wierconych,
- 70-100 m dla studni kopanych.

Zakazy i ograniczenia wynikające ze strefy ochronnej zawarte są w przepisach odrębnych.

5. Elektroenergetyczna. Dla terenów wokół projektowanych i istniejących linii

elektroenergetycznych napowietrznych należy wyznaczyć pasy technologiczne, dla których obowiązują ograniczenia w użytkowaniu terenu zgodnie z przepisami odrębnymi oraz uwzględniać ograniczenia wynikające z tych przepisów.

6. Farmy fotowoltaiczne – urządzenia wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych. Wyznacza się dla terenów wyznaczonych w studium, w przypadku lokalizacji paneli fotowoltaicznych, w tym o mocy przekraczającej 100kW, strefę ochronną związaną z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu ze względu na lokalizację farm fotowoltaicznych. Moc urządzeń należy tak dostosować, aby strefa ochronna mieściła się w granicach wyznaczonych terenów, na którym lokalizowane są panele fotowoltaiczne.

7. Infrastruktura drogowa. Obiekty budowlane przeznaczone na pobyt ludzi należy lokalizować na terenach poza zasięgiem uciążliwości związanych z hałasem komunikacyjnym, zachowując dla nich dopuszczalne poziomy hałasu w środowisku określone w przepisach odrębnych albo w ich zasięgu, pod warunkiem zastosowania przez inwestorów środków technicznych dla wznoszonych obiektów pozwalających na zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku określonego w tych przepisach oraz w Polskich Normach.

4. OBSZARY ORAZ ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, OCHRONY PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Kierunki ochrony przyrody

1. Dla zachowania i ochrony walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu oraz w zakresie systemu ochrony zasobów przyrodniczych obowiązują zakazy i ograniczenia ustalone dla istniejących form ochrony przyrody, t.j.:

- Parku Krajobrazowego Sudetów Wałbrzyskich, (obowiązuje plan ochrony)
- Obszaru Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójarbu”,
- obszaru Natura 2000 PLB02010 „Sudety Wałbrzysko - Kamiennogórskie”,
- projektowanego obszaru Natura 2000 PLH020038 „Góry Kamienne” (obowiązuje plan zadań ochronnych).

2. W obszarze gminy obowiązują:

- GZWP Niecka Wewnętrzzsudecka - Krzeszów nr 342 - objęty najwyższą ochroną obszarów zasilania zbiorników,
- część udokumentowanego złoża węgla kamiennego „Victoria”,
- część udokumentowanego złoża melafiru „Borówno”,
- udokumentowane złożo melafiru „Czarny Bór”,
- udokumentowane złożo melafiru „Grzędy” (pole A, B, C i D),
- część udokumentowanego złoża „Sędzislaw”,
- część udokumentowanego złoża kruszywa naturalnego „Sędzislaw II”,
- udokumentowane złożo kruszywa naturalnego „Sędzislaw III”,
- udokumentowane złożo kruszywa naturalnego „Jaczków”,

4.2. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów

Zasady ochrony przyrody nieożywionej i gleb

1. Przedmiotem ochrony przyrody nieożywionej na obszarze gminy są następujące rejony oraz obiekty geologiczne i geomorfologiczne:

- udokumentowane złoża surowców mineralnych,
- główne elementy rzeźby terenu, w tym m. in. grzbiety, kulminacje, doliny cieków wodnych,

- skały o wyróżniających się cechach petrograficznych, mineralogicznych i genetycznych, stanowiące interesujące obiekty geologiczne,
- gleby.

2. Celem ochrony tych rejonów oraz obiektów geologicznych i geomorfologicznych jest zachowanie ich w istniejącej postaci, uformowanej przez naturę lub racjonalna gospodarka zasobami. Dla realizacji powyższego zakłada się:

- ochronę udokumentowanych złóż surowców mineralnych,
- rekultywację terenów poeksploatacyjnych,
- zachowanie naturalnych form skalnych i odsłonieć geologicznych,
- objęcie ochroną zinventaryzowanych obiektów geologicznych,
- zakaz zabudowy i prowadzenia sieci dróg na terenach osuwiskowych.

3. Wskazuje się do ochrony w formie pomników przyrody nieożywionej lub stanowisk dokumentacyjnych cenne obiekty przyrody nieożywionej, takie jak:

- eratyk - blok gnejsu drobnooczkowego w Witkowie,
- eratyk - blok czerwonego granitu w Witkowie,
- skałka porfirowa - stokowa w Grzędach Górnych,
- skałka porfirowa - o formie iglicy w Grzędach Górnych,
- 2 skałki porfirowe w Grzędach Górnych.

4. Celem ochrony środowiska glebowego jest zachowanie występujących gleb, przeciwdziałanie ich degradacji oraz właściwe zaspokojenie potrzeb zbiorowisk ekosystemów leśnych i nieleśnych. Dla realizacji tego celu zakłada się:

- stosowanie odpowiednich zabiegów agrotechnicznych (nawożenia, melioracji),
- ograniczenie odpływu powierzchniowego wód z terenów występowania gleb torfowych oraz zwiększanie naturalnej retencji glebowej,
- zalesianie i zadarnianie terenów narażonych na erozję,
- wspomaganie naturalnych procesów podwyższania żyzności gleb, m.in. w drodze sukcesywnie przebudowywanego składu gatunkowego lasów, uwzględniające istniejące uwarunkowania siedliskowe,
- prowadzenie dolesień drzewostanami o odpowiednio dobranym składzie gatunkowym.

Zasady ochrony zasobów wodnych

1. Przedmiotem ochrony zasobów wodnych są następujące obiekty hydrograficzne:

- ujęcia wody,
- cieki wodne oraz ich bezpośrednie otoczenie.

2. Celem ochrony zasobów wodnych jest zachowanie struktury układu hydrograficznego, ukształtowanej w wyniku oddziaływania naturalnych procesów obiegu wody i skorygowanej antropogenicznie w znikomym stopniu. W tym celu zakłada się realizację następujących zadań:

- ochronę ujęć wody, źródeł i stref źródliskowych oraz cieków wodnych,
- prowadzenie sukcesywnego porządkowania gospodarki ściekowej, eliminację zanieczyszczeń ściekami bytowymi i przemysłowymi,
- ograniczanie spływu wód powierzchniowych z pól uprawnych i tras komunikacyjnych do cieków,
- zorganizowanie sieci stacji monitoringu lokalnego środowiska wodnego,
- zakaz eksploatacji surowców naturalnych na obszarze występowania wód podziemnych,
- wprowadzenie obszarów ograniczonego użytkowania dla ujęć wodnych,
- likwidację tzw dzikich wysypisk odpadów.

Zasady ochrony lądowych ekosystemów nieleśnych i flory

1. Przedmiotem ochrony lądowych ekosystemów nieleśnych i flory są następujące zbiorowiska nieleśne oraz gatunki roślin:

- zbiorowiska ekosystemów nieleśnych,
- istniejące siedliska,
- gatunki roślin objętych ochroną całkowitą i ochroną częściową oraz gatunki roślin zagrożonych i wymierających w Polsce.

2 Celem ochrony flory i ekosystemów nieleśnych jest zachowanie wszystkich typów siedlisk na jego terenie oraz utrzymanie pełnej różnorodności świata roślin, a w szczególności gatunków należących do roślin zagrożonych działalnością człowieka. Dla zapewnienia skutecznej ochrony ekosystemów nieleśnych i pełnej różnorodności florystycznej zakłada się następujące działania:

- zapewnienie trwałej ochrony najcenniejszym fragmentom ekosystemów nieleśnych z populacjami rzadkich i zagrożonych gatunków roślin poprzez utworzenie użytków ekologicznych,
- zapewnianie ochrony gatunków roślin objętych ochroną całkowitą i częściową oraz gatunków roślin zagrożonych i wymierających w Polsce.

3 Wskazuje się do ochrony w formie użytków ekologicznych następujące obszary:

- „Łąki mokradłowe nad Ciekliną” w Jaczkowie,
- „Łasy stokowe nad Leskiem w Witkowie”,
- „Olszynę w dolinie Mianki” na granicy Jaczkowa i Borówna,
- „Łąkę pełnikową na Chojniaku” w Jaczkowie,
- „Gaj czereśniowy na stokach masywu Czuby” w Czarnym Borze,
- „Masyw Dzikowca i Lesistej” w Grzędach Górnych,
- „Łąki i olszyny nad Łęczem” w Grzędach.

Zasady ochrony ekosystemów leśnych

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest przywrócenie i odtworzenie ich charakteru, zbliżonego do naturalnego. Elementami realizacji tego celu będą w szczególności:

- ochrona naturalnej różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych zbliżonych do naturalnych;
- wspomaganie naturalnych procesów regeneracyjnych w obszarach leśnych z dużym udziałem zbiorowisk autogenicznych, w części zniekształconych;
- preferowanie naturalnego sposobu odnowienia lasu w drzewostanach zbliżonych do naturalnych;
- odtworzenie drzewostanów zniszczonych w wyniku kompleksowego oddziaływania szkodliwych czynników biotycznych i abiotycznych;
- odtworzenie zbiorowisk leśnych mieszanych, z większym udziałem gatunków liściastych, szczególnie buka, a także jawora, dębu i lipy, jako gatunków ginących;
- zachowanie w dolinach rzek naturalnych formacji roślinnych, takich jak olsy, lasy łęgowe;
- respektowanie istniejących form ochrony przyrody,
- objęcie formą ochrony przyrody wytypowanych obszarów.

Zasady ochrony fauny

1. Przedmiotem ochrony fauny są:

- chronione gatunki fauny,
- miejsca występowania i rozmnażania fauny.

2. Celem ochrony fauny jest zachowanie rzadkich gatunków chronionych zwierząt, zwłaszcza zagrożonych w Polsce, poprzez pozostawienie ich w stanie niezmienionym oraz objęcie formą ochrony miejsc ich występowania i rozmnażania.

3. Kierunki ochrony fauny dotyczą:

- respektowania istniejących form ochrony przyrody,
- objęcia formą ochrony przyrody ochroną wytypowanych obszarów.

4 Wskazuje się do ochrony w formie użytków ekologicznych następujące obszary:

- „Lesk i żwirownię Sędziszów” w Jaczkowie po zakończeniu eksploatacji i wyczerpaniu złoża,
- „Leśne oczko koło Jaczkowa”,
- „Stawy w Jaczkowie”,
- „Zbiornik nad Leskiem” w Jaczkowie,
- „Masyw Dzikowca i Lesistej” w Grzędach Górnych”.

5 Wskazuje się do ochrony w formie zespołu przyrodniczo - krajobrazowego teren „Pod zamkiem” w Czarnym Borze.

6 Wskazuje się do ochrony w formie poszerzenia granic Obszaru Chronionego Krajobrazu „Masyw Trójgarbu” (Kopuły Chełmca, Trójgarbu i Krzyżowej Góry koło Strzegomia) wzgórza o charakterze strukturalnym, na północ od Witkowa i Jaczkowa, najcenniejsze miejsce na terenie gminy pod względem teriologicznym.

7. Dla ochrony środowiska i krajobrazu na terenie U5 przy Zalewie w Grzędach należy:

- zabezpieczyć siedlisko priorytetowe 91E0-6 przed negatywnym oddziaływaniem zbiornika rekreacyjnego,
- docelowo zabudowę podłączyć do sieci kanalizacyjnej,
- wprowadzić ograniczenia związane z oświetleniem drogi,
- ograniczyć zabudowę do 2 kondygnacji.

Zasady ochrony powietrza

W zakresie możliwości stosowania instalacji, w których następować będzie spalanie paliw, a których eksploatacja nie wymaga pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza powinny być zgodne z przepisami uchwały nr XLI/1407/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2007 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa dolnośląskiego, z wyłączeniem Gminy Wrocław i uzdrowisk, ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. U. Województwa Dolnośląskiego z 2017 r., poz. 5155).

5. OBSZARY I ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5.1. Zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz krajobrazu kulturowego

1. Celem ochrony dóbr kultury jest utrwalenie tożsamości i odrębności kulturowej obszaru oraz ochrona i rehabilitacja historycznie ukształtowanych zespołów zabytkowych i pojedynczych obiektów. Dla ochrony wartości kulturowych i krajobrazu przyjmuje się:

- ochronę i odnowę historycznych układów ruralistycznych,
- lokalizowanie nowych zespołów zabudowy w ciągach istniejących struktur lub w ciągach będących ich kontynuacją,
- kształtowanie harmonijnego krajobrazu kulturowego z zachowaniem historycznych

- układów ruralistycznych,
- odnowę, restrukturyzację, renowację i rewaloryzację zasobów kulturowych.

2. Dla ochrony krajobrazu kulturowego zakłada się:

- zachowanie istniejących panoram widokowych,
- przeciwdziałanie zeszpeceniu krajobrazu elementami infrastruktury technicznej,
- skupieniu zabudowy i nierozpraszaniu jej na terenach otwartych, zakaz zabudowy rozproszonej,
- unikaniu obcych regionalnie form architektonicznych,
- dostosowanie skali i formy nowej zabudowy do cech istniejącego krajobrazu kulturowego,
- zalesianie, zadrzewianie terenów zdegradowanych,
- przeprowadzenie rewaloryzacji zespołów zabytkowej zabudowy oraz rehabilitację towarzyszących obiektów współcześnie zrealizowanych;
- wypełnianie ubytków w historycznie ukształtowanych ciągach zabudowy z poszanowaniem zasady dobrego sąsiedztwa i wykorzystania lokalnych tradycji budowania i zdobienia;
- utrzymanie drobnych elementów zagospodarowania: w tym kaplic, krzyży, dawnych urządzeń technicznych i komunikacyjnych oraz układów komponowanej zieleni: parków, cmentarzy, obsadzeń przydrożnych i śródpolnych;
- zachowanie dominant kulturowych i krajobrazowych oraz utrzymanie ich roli w otoczeniu;
- zachowanie wyeksponowanych w terenie stanowisk archeologicznych.

3. W stosunku do historycznie ukształtowanej zabudowy zakłada się:

- wyeliminowanie rozwiązań architektonicznych nieuwzględniających specyfiki regionu i lokalnych tradycji budownictwa;
- utrzymanie i eksponowanie jej walorów: proporcji, form elewacji i dachów, układu otworów, rodzaju stolarki i jej zdobnictwa, materiału budowlanego;
- kształtowanie walorów nowej zabudowy poprzez nawiązywanie do tradycji i wartości regionalnych przy określaniu formy architektonicznej i używaniu materiałów budowlanych.

5.2. Formy ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

1. Zgodnie z *ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, ochroną na obszarze gminy objęte są zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków, w tym obiekty architektoniczne i parki. Wykaz tych obiektów zawiera rozdz. 6.2 w części I. Rejestr obiektów zabytkowych może podlegać zmianom zgodnie ze stosownymi decyzjami. Ochrona obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz zamierzenia związane z ich zachowaniem, restauracją i użytkowaniem podlegają regulacjom określonym w przepisach odrębnych. Obiektów w rejestrze dotyczą następujące zasady:

- wszelkie działania inwestycyjne w obrębie zabytków wpisanych do rejestru zabytków każdorazowo należy uzgadniać ze służbami ochrony zabytków;
- na wszelkie działania inwestycyjne przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków należy uzyskać pozwolenie konserwatorskie.

2. Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* ochronę prawną można wprowadzić ustaleniami ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy zlokalizowane są zabytki nieruchome wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Wykaz tych obiektów zawiera rozdz. 6.2 w części I. Dla obiektów tych należy sporządzić gminną ewidencję zabytków, do prowadzenia której obliguje gminę art. 22 ust. 4 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Dla obiektów

wpisanych do gminnej ewidencji zabytków należy wprowadzić przy sporządzaniu miejscowych planów ochrony ustalenia ochrony tych obiektów. Wszelkie działania w obiektach wpisanych do gminnej ewidencji zabytków należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi.

3. We wsiach Czarny Bór, Jaczków i Witków ochronie winny podlegać historyczne układy ruralistyczne, wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków. W Grzędach obowiązuje wyznaczona w studium strefa ochrony układu ruralistycznego. W granicach wyznaczonych stref ochrony układu ruralistycznego ochronie powinny podlegać:

- obiekty i zespoły budowlane w zakresie: układu zabudowy, gabarytów zabudowy, w tym dachu, cech stylistycznych tradycyjnej zabudowy obejmujące: kompozycje brył i elewacji, proporcje elementów architektonicznych kształtujących bryły i elewacje, formy dachów, formy elementów dekoracyjnych i detalu, rozwiązania materiałowe;
- zespoły zieleni komponowanej, ogrodowe otoczenie zabudowy, aleje i szpalery.

Ustala się następujące zasady kształtowania zabudowy i zagospodarowania w obszarze strefy ochrony konserwatorskiej układów ruralistycznych:

- rozbudowę istniejących budynków oraz budynki nowe lokalizować w sposób uzupełniający istniejący układ zabudowy, w nawiązaniu do istniejącej zabudowy,
- zabudowa uzupełniająca powinna być formowana z uwzględnieniem następujących warunków:
 - zachowania jednorodnego charakteru architektonicznego poszczególnych ciągów i zespołów budowlanych,
 - nawiązania do cech zabudowy historycznej,
- tereny zieleni formować jako założenia o układach kompozycyjnych, nawiązujących do naturalnych form ukształtowania zieleni występujących w otoczeniu oraz do form kulturowych inspirowanych tą zasadą.

Zamierzenia związane z przebudową i rozbudową istniejącego zainwestowania i zagospodarowania oraz realizacją nowego zainwestowania i zagospodarowania na obszarze strefy ochrony konserwatorskiej układów ruralistycznych należy realizować zgodnie z przepisami odrębnymi.

4. W obszarze gminy ochronie winny podlegać obszary ochrony konserwatorskiej ustalone dla:

- założeń parkowych,
- założeń przestrzennych zamków,
- zespołów kościelno - cmentarnych,
- cmentarzy.

Strefy ochrony konserwatorskiej szczegółowo określone będą w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Zakres ochrony tych obszarów należy ustalić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.3. Formy ochrony dziedzictwa archeologicznego i zabytków archeologicznych

1) Ochronie winny podlegać:

- stanowiska o własnej formie terenowej: 27/1/86-20 zamek w Czarnym Borze i 1/30/87-20 zamek w Grzędach, wpisane do rejestru zabytków,
- stanowiska archeologiczne ewidencyjne,
- obszary obserwacji archeologicznej obejmujące zespoły pałacowo - parkowe i kościelne, obszar intensywnego osadnictwa historycznego.

2) Dla stanowisk o własnej formie terenowej, 1/27/86-20 27/1/86-20 zamek w Czarnym Borze i 1/30/87-20 zamek w Grzędach, wpisanych do rejestru zabytków, wprowadza się ustalenia:

- obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej czy też innej,
- nowe zagospodarowanie dopuszcza się wyłącznie jako uzupełnienia już istniejącej

- formy terenu, przy założeniu maksymalnego zachowania i utrwalenia historycznych relacji oraz pod warunkiem, iż nie kolidują one z historycznym charakterem założenia,
- wszelkie zamierzenia i działania inwestycyjne należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi.

3) W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać wskazane w studium i zaznaczone na rysunku stanowiska archeologiczne. Wykaz oznaczonych na rysunku studium oraz znajdujących się w tekście studium stanowisk archeologicznych podlega sukcesywnej weryfikacji i uzupełnieniom. Prowadzenie zalesień terenów, na których występują udokumentowane stanowiska archeologiczne należy przeprowadzać zgodnie z przepisami odrębnymi. Wprowadza się strefę ochrony archeologicznej dla udokumentowanych stanowisk archeologicznych o formach krajobrazowych wraz z ich sąsiedztwem (otoczeniem). W strefie ochrony archeologicznej stanowisk archeologicznych wszelkie zamierzenia inwestycyjne związane z prowadzeniem prac ziemnych należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi oraz po przeprowadzeniu archeologicznych badań ratowniczych wyprzedzających lub towarzyszących inwestycji.

4) Strefą ochrony archeologicznej obejmuje się także: ruiny zamków w Czarnym Borze i Grzędach oraz zespoły pałacowo - parkowe, zespoły kościelne, cmentarze jeżeli występują poza granicami wyznaczonej strefy dla danej miejscowości. W strefie „OW” wszelkie zamierzenia inwestycyjne związane z prowadzeniem prac ziemnych należy przeprowadzać zgodnie z przepisami odrębnymi. W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy ustalić strefę obserwacji archeologicznej wyznaczoną dla miejscowości o wczesnej metryce historycznej: Czarnego Boru, Jaczkowa, Witkowa. Zasady obowiązujące w tej strefie ustalić zgodnie z przepisami odrębnymi.

5) W przypadku odkrycia przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem należy postępować zgodnie z przepisami odrębnymi.

6) W obszarze opracowania nie występują dobra kultury współczesnej.

6. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

6.1. Kierunki rozwoju systemu komunikacji kolejowej

Ustala się kierunki rozwoju komunikacji kolejowej:

- zachowanie zelektryfikowanej linii kolejowej nr 274 relacji Wrocław - Jelenia Góra - Zgorzelec o państwowym znaczeniu, ruchu pasażersko - towarowym, pierwszorzędnej, dwutorowej (w obszarze wsi Czarny Bór, Jaczków i Witków),
- zachowanie zelektryfikowanej linii kolejowej nr 976 relacji Boguszów Gorce Zachód - Czarny Bór, znaczenia miejscowego, o ruchu towarowym, jednotorowej (w obszarze wsi Czarny Bór).
- zachowanie istniejącej bocznicy kopalni melafiru,
- budowę linii towarowej do bocznicy kolejowej kopalni melafiru,
- modernizację / odtworzenie dworca w Witkowie.

6.2. Kierunki rozwoju systemu komunikacji drogowej

1. Ustala się kierunki rozwoju komunikacji drogowej:

- przebieg istniejącej drogi wojewódzkiej nr 367 relacji Wałbrzych - Jelenia Góra,
- budowę drogi ekspresowej S-3 Legnica - Lubawka - gr. państwa,
- rezerwę terenu dla budowy południowej obwodnicy wsi Czarny Bór,
- modernizację drogi powiatowej nr 3366 D,
- budowę drogi gminnej do bocznicy kopalni melafiru,
- ograniczenie zabudowy w pasie drogi nr 367,
- poprawę stanu technicznego dróg: modernizację nawierzchni, podniesienie standardu

parametrów technicznych, poprawienie geometrii dróg, poprawę nienormatywności łuków, poszerzenie, wykonanie poboczy, wykonanie chodników wraz z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych,

- sukcesywną budowę nowych dróg dojazdowych.

2. W celu zmniejszenia ingerencji w cenną przyrodniczo dolinę rzeki Lesk należy realizować przebieg trasy obwodnicy Czarnego Boru oraz drogi do kopalni melafiru w wariantcie prowadzącym częściowo śladem drogi powiatowej nr 3366D.

3. Dla drogi ekspresowej S-3 obowiązuje projektowany czwarty wariant przebiegu trasy. Dla terenów istniejącego i projektowanego zainwestowania w obszarach drogi należy zapewnić odpowiednie warunki obsługi komunikacyjnej, z uwzględnieniem izolacji tras, tj. warunku ograniczonej dostępności oraz przepisów ustawy o *ochronie środowiska* dla zabudowy położonej w obszarze drogi, jako inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska z wprowadzeniem zakazu zabudowy mieszkaniowej w obszarze uciążliwości drogi.

Przy lokalizowaniu zabudowy uwzględnić:

- minimalna dopuszczalna odległość obiektów budowlanych od zewnętrznej krawędzi jezdni drogi dla drogi S-3 wynosi 40,0 m;
- minimalne dopuszczalne odległości obiektów z pomieszczeniami na pobyt ludzi w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej od dróg publicznych wynoszą: dla budynków jednokondygnacyjnych - 120 m, budynków wielokondygnacyjnych - 110 m;
- strefę uciążliwości drogi ustaloną wg analizy wpływu na środowisko; lokalizacja budynków w strefie (dopuszczana wyjątkowo), wymaga zastosowania w tych obiektach zabezpieczeń, wymaganych odpowiednimi przepisami prawa budowlanego lub założenia elementów osłonowo - ekranizujących staraniem inwestora obiektu;
- na podstawie raportu o oddziaływaniu na środowisko drogi S-3 zasięg oddziaływania wynosi max 500 m (max 250 m z każdej strony - zasięg izolinii o wartości poziomu hałasu 50dB dla pory nocnej).

6.3. Kierunki rozwoju systemu komunikacji rowerowej i pieszej

Ustala się:

- budowę systemu tras rowerowych z wykorzystaniem zwłaszcza dróg leśnych oraz gminnych, gospodarczych i wewnętrznych o niskim natężeniu ruchu i odpowiedniej, utwardzonej nawierzchni na terenach otwartych;
- prowadzenie odcinków tras rowerowych na terenach zabudowanych jako urządzonych i oznakowanych ścieżek rowerowych, wyposażonych w bezkolizyjne skrzyżowania z drogami lub ulicami;
- przystosowanie istniejących dróg dla wykorzystania ich do turystyki i komunikacji rowerowej poprzez korekty nawierzchni, oznakowanie i zapewnienie bezkolizyjnych skrzyżowań;
- rozbudowę układu ciągów pieszych.

6.4. Kierunki rozwoju systemu zaopatrzenia w wodę

Zakłada się utrzymanie istniejącego systemu zaopatrzenia gminy w wodę oraz realizację następujących zadań służących osiągnięciu właściwego poziomu zaopatrzenia mieszkańców w wodę:

- zaopatrzenie w wodę Jaczkowa i Witkowa z ujęć w Marciszowie, pozostałych wsi z ujęć lokalnych;
- utrzymanie istniejących ujęć wody i ich ochronę oraz respektowanie ustanowionych stref ochrony sanitarnej,
- sukcesywną rozbudowę sieci wodociągowych na terenach przeznaczonych pod inwestycje i podłączanie do nich nowych układów zabudowy;

- utrzymanie istniejących studni awaryjnych dla zapewnienia zaopatrzenia w wodę w sytuacjach awaryjnych w trybie obowiązujących przepisów;
- rozbudowę i modernizację systemu zaopatrzenia w wodę z wykorzystaniem ujęć lokalnych i ponadlokalnych.

6.5. Kierunki rozwoju systemu odprowadzenia i unieszkodliwiania ścieków

Zakłada się rozbudowę systemu kanalizacji i oczyszczania ścieków poprzez:

- modernizację istniejącej oczyszczalni ścieków w Czarnym Borze,
- dopuszczenie budowy lokalnych gminnych oczyszczalni ścieków,
- sukcesywną rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej na terenach przeznaczonych pod inwestycje w miejscowości Czarny Bór i podłączanie do nich nowych układów zabudowy,
- budowę systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej w pozostałych miejscowościach,
- budowę lokalnych przepompowni ścieków.

6.6. Kierunki rozwoju ciepłownictwa i gazownictwa

1. Zakłada się:

- modernizację istniejącej sieci gazowej,
 - gazociągów przesyłowych podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 500 oraz ciśnieniu PN 1,6 MPa i DN 300 oraz ciśnieniu PN 1,6 MPa,
 - gazociągu podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 100, ciśnieniu PN 1,6 Mpa,
 - sieci niskiego ciśnienia,
- rozbudowę sieci gazowej we wsi Czarny Bór i budowę sieci gazowej w pozostałych miejscowościach, na zasadach i warunkach ustalanych z właścicielem sieci,
- budowę stacji redukcyjno - pomiarowych,
- modernizację lokalnych kotłowni,
- wykorzystywanie do celów grzewczych przenośnych zbiorników na gaz płynny Propan-Butan,
- utrzymanie istniejących systemów grzewczych przy założeniu ich sukcesywnej modernizacji.

2. Zakłada się, że obiekty budowlane będą zaopatrywane w ciepło z ekologicznych źródeł, z preferencją dla paliw płynnych, gazowych i stałych (np. biomasa i drewno) oraz odnawialnych źródeł energii np. kolektory słoneczne.

3. Dla gazociągów przesyłowych podwyższonego średniego ciśnienia o średnicy nominalnej DN 500 oraz ciśnieniu PN 1,6 MPa i DN 300 oraz ciśnieniu PN 1,6 MPa obowiązują strefy ochronne, w której operator sieci jest uprawniony do zapobiegania działalności, mogącej mieć negatywny wpływ na jej trwałość i prawidłową eksploatację. Dla stref ochronnych gazociągu obowiązują następujące zasady zagospodarowania:

- zakaz lokalizacji zabudowy,
- zakaz sadzenia drzew i krzewów w pasie 4 m (po 2 m od osi gazociągu).

6.7. Kierunki rozwoju elektroenergetyki

Elektroenergetyczna sieć przesyłowa

1. Ustala się możliwość eksploatacji i modernizacji istniejącej elektroenergetycznej linii przesyłowej o napięciu 220 kV oraz możliwość odbudowy, rozbudowy, przebudowy i nadbudowy istniejącej linii oraz linii zmodernizowanej. Wszelkie zamierzenia związane z ww. linią muszą uwzględniać istniejącą zabudowę i wydzielone działki budowlane oraz nie mogą naruszyć standardów ochrony środowiska dla tych terenów.

2. Dla terenów znajdujących się w pasie technologicznym linii 220 kV obowiązują następujące ustalenia:

- nie należy lokalizować budynków mieszkalnych i innych przeznaczonych na stały pobyt ludzi; w indywidualnych przypadkach odstępstwa od tej zasady możliwe zgodnie z przepisami odrębnymi; zakaz nie dotyczy istniejących działek budowlanych;
- warunki lokalizacji wszelkich obiektów zgodnie z przepisami odrębnymi;
- nie należy sadzić roślinności wysokiej pod linią i w odległości od osi linii po 16,5 m w obu kierunkach;
- zalesienia terenów rolnych mogą być prowadzone zgodnie z przepisami odrębnymi, na podstawie których zostanie określona maksymalna wysokość sadzonych drzew i krzewów;
- lokalizacja budowli zawierających materiały niebezpieczne pożarowo, stacji paliw i stref zagrożonych wybuchem oraz konstrukcji wysokich w bezpośrednim sąsiedztwie zgodnie z przepisami odrębnymi.

Elektroenergetyczna sieć dystrybucyjna

Ustala się

- utrzymanie istniejących linii elektroenergetycznych 110 kV,
- skablowanie napowietrznych linii elektroenergetycznych,
- budowę nowych linii elektroenergetycznych dla obsługi projektowanych układów zabudowy,
- budowę stacji transformatorowych 15/0,4 kV,
- modernizację linii elektroenergetycznych średniego napięcia,
- budowę lokalnych obiektów energii niekonwencjonalnej: elektrowni wiatrowych, elektrowni wodnych z wyłączeniem farm energetycznych.

Energia ze źródeł odnawialnych (OZE)

Na terenie gminy dopuszcza się lokalizację terenów wytwarzania energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej nie przekraczającej oraz przekraczającej 100kW z wyłączeniem biogazowni i farm wiatrowych. Farmy fotowoltaiczne mogą być lokalizowane w granicach oznaczonych w studium terenów dla lokalizacji elektrowni z wykorzystaniem systemów fotowoltaicznych o mocy powyżej 100 kw, a także ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu.

Realizując politykę ekologiczną państwa, gmina powinna wspomagać korzystanie z niekonwencjonalnych, odnawialnych źródeł energii jak kolektory słoneczne, pompy wodne,

biomasę itp

6.8. Kierunki modernizacji telekomunikacji

Ustala się

- budowę w zależności od potrzeb sieci telekomunikacyjnej w tradycyjnych i nowych technologiach oraz urządzeń z nią związanych, w tym budowę infrastruktury światłowodowej;
- objęcie terenu gminy zintegrowanym systemem telekomunikacyjnym połączonym z systemami sieci internetowych wojewódzkiej i krajowej;
- rozwój systemów telekomunikacyjnych i teleinformatycznych (przewodowych i bezprzewodowych) stosownie do wzrostu zapotrzebowania na usługi telekomunikacyjne i teleinformatyczne w gminie i w regionie;
- budowę stacji bazowych telefonii komórkowej;
- lokalizację stacji nadawczych.

6.9. Kierunki gospodarki odpadami

Gospodarkę odpadami należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi. Od 1 stycznia 2012 r. obowiązują zmienione przepisy ustawy dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach Wprowadzają one od 1 lipca 2013 r. obowiązek na gminy prowadzenia gospodarki odpadami.

Odbiorem odpadów komunalnych na terenie gminy oraz ich zagospodarowaniem zajmują się specjalistyczne firmy. Odpady te odbierane są jako zmieszane lub zbierane selektywnie. Na terenie miasta nie funkcjonuje obecnie żadne składowisko odpadów.

W miarę możliwości, przy podejmowaniu decyzji dotyczących zainwestowania terenu, należy preferować podmioty stosujące „czyste technologie”, technologie bezodpadowe i małoodpadowe lub zapewniające maksymalne gospodarcze wykorzystanie odpadów.

6.10. Kierunki rozwoju komunikacji lotniczej.

Należy stworzyć warunki dla efektywnego wykorzystania planowanego lądowiska (dla celów sportowych, biznesowych, ratowniczych i innych). Zaleca się docelowe utworzenie lądowiska wchodzącego w skład krajowej sieci lądowisk. Decyzja określająca standard i wielkość lotniska, powinna być podjęta m.in. w oparciu o wykonaną uprzednio ocenę oddziaływania inwestycji na środowisko.

7. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU LOKALNYM

1. Inwestycjami celu publicznego o znaczeniu lokalnym, są wszystkie przedsięwzięcia o znaczeniu gminnym, o których mówi art. 6 *Ustawy o gospodarce nieruchomościami* (Dz. U. z 2000r. Nr 46, poz. 543 z późn. zmianami). Do nich zalicza się między innymi budowę utrzymanie publicznych: przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, domów opieki społecznej oraz usług administracji. Również wydzielanie terenów pod gminne drogi i ulice, parki, skwery, utrzymanie ich oraz modernizacja, opieka nad nieruchomościami wymienionymi w ewidencji dóbr kultury, zakładanie i utrzymanie cmentarzy komunalnych, realizacja i utrzymanie sieci i urządzeń komunalnego zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odbioru ścieków, ochronę zagrożonych wyginieciem gatunków roślin i zwierząt. Obiekty te zlokalizowane są, jak również mogą być zlokalizowane na terenie całej gminy.

2. Z zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych w zakresie inwestycji drogowych i

infrastrukturalnych należy wymienić:

- budowę drogi do bocznicy kolejowej kopalni melafiru,
- modernizację drogi powiatowej nr 3366D,
- budowę drogi gminnej w Jaczkowie,
- budowę kanalizacji sanitarnej dla wszystkich miejscowości.

3. Z zadań służących realizacji lokalnych celów publicznych w zakresie inwestycji komunikacyjnych należy wymienić:

- budowę lądowiska w Witkowie.

8. OBSZARY, NA KTÓRYCH ROZMIESZCZONE BĘDĄ INWESTYCJE CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM ZGODNIE Z USTALENIAMI PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA.

Planie Województwa Dolnośląskiego (Uchwała Nr XIX/482/20 z 16 czerwca 2020 r) ustala:

- 1) możliwość budowy obwodnicy Boguszowa-Gorc, z obejściem części Boguszków i Gorce, w ciągu drogi wojewódzkiej nr 367,
- 2) możliwości realizacji inwestycji budowa kolei dużych prędkości (KDP) tzn. „Y” relacji Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław oraz jego wydłużenie w kierunku Pragi,
- 3) w ramach wskazanych ciągów drogowych postuluje się o uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednolicenia parametrów użytkowych dróg wchodzących w skład danego korytarza:
 - a) – Korytarz (praski) – przebieg: S3 Nowa Sól – Polkowice – Lubin– Legnica – Jawor – Bolków – Kamienna Góra – Lubawka granica państwa,
 - b) Korytarz „sudecki południowy” – przebieg: DK30 Zgorzelec –Lubań – Jelenia Góra – dalej jako DW367 Kowary – KamiennaGóra – Wałbrzych - dalej jako DW381 Nowa Ruda - Kłodzko– dalej jako DK46 Paczków.

Inwestycje celu publicznego zawarte w ustalone w dokumentach krajowych:

- 1) budowa drogi ekspresowej S3 Bolków - granica państwa;
- 2) budowa łączników aglomeracyjnych między drogą ekspresową S3 a aglomeracją Wałbrzyską oraz Jeleniogórką wraz z dokończeniem południowej obwodnicy Jeleniej Góry;
- 3) ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej - zbiornik Sędziszów, pot. Lesk. Zadanie w ramach przedsięwzięcia Ochrona przed powodzią Kotliny Jeleniogórskiej. Budowa suchego zbiornika Sędziszów w km 1+050 pot. Lesk, pow. Zalewu ok. 71,0 ha, maks. pojemność 3,80 mln m³;
- 4) odbudowa koryta potoku - Potok Grzędzki;
- 5) modernizacja gospodarki osadowej.

Inwestycje wynikające z planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych:

- 1) modernizacja sieci gazowej podwyższonego średniego ciśnienia wspomagającej zasilanie rejonu Wałbrzycha;
- 2) modernizacja lub przebudowa linii 110 kV: – Kamienna Góra – Boguszków, – S-223 relacji R-Boguszków do R-Marciszów.

9. OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZKOWE JEST SPORZĄDZENIE MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEPROWADZENIA SCALEŃ I

PODZIAŁU NIERUCHOMOŚCI, A TAKŻE OBSZARY PRZESTRZENI PUBLICZNEJ.

1. Do obszarów, dla których należy obowiązkowo wykonać miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych należą obszary objęte terenami górnictwami. Jeżeli w wyniku zamierzonej działalności określonej w koncesji przewiduje się istotne skutki dla środowiska, dla terenu górnictwa bądź jego fragmentu można sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, na podstawie przepisów o zagospodarowaniu przestrzennym.
2. Na terenach przeznaczanych w planach pod nowe zespoły zabudowy oraz wskazanych do rehabilitacji, wskazanym jest przeprowadzanie scaleń i podziału nieruchomości pozwalających uzyskać właściwe efekty kompozycyjne i ekonomiczne przy realizacji nowego zagospodarowania.
3. Na obszarze gminy nie przewiduje się lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².
4. Obszar przestrzeni publicznej obejmuje tereny usług określone symbolem U1. Uzupełnieniem obszaru przestrzeni publicznej mogą być przy opracowaniu planu miejscowego tereny o charakterze publicznym: tereny sportowo - rekreacyjne, tereny zieleni parkowej, drogi, place, skwery itp. Wskazanym jest wprowadzenie w planie miejscowym regulacji związanych z ich zagospodarowaniem, w szczególności odnoszących się do kształtowania elementów informacji, reklam, małej architektury oraz innych mających znaczenie dla utrzymania ładu.

10. OBSZARY, DLA KTÓRYCH GMINA ZAMIERZA SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, W TYM OBSZARY WYMAGAJĄCE ZMIANY PRZEZNACZENIA GRUNTÓW ROLNYCH I LEŚNYCH NA CELE NIEROLNICZE I NIELEŚNE

1. We wsiach Borówno, Czarny Bór, Jaczków i Witków gospodarka przestrzenna będzie się odbywać zgodnie z obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego. Zakłada się opracowywanie nowych planów zagospodarowania przestrzennego, stosownie do konieczności wynikających z potrzeby wprowadzenia zmian w istniejącej lub projektowanej strukturze przestrzennej, zgodnej z kierunkami zawartymi w studium.
2. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami odrębnymi zmiany przeznaczenia gruntów rolne na cele nierolne wymagać będzie niewielka część terenów przeznaczonych pod zainwestowanie, co jest związane ze słabymi klasami bonitacyjnymi gleb. Zmiany przeznaczenia gruntów leśnych o większej powierzchni na cele nieleśne wymagać będą tereny eksploatacji w Grzędach. Obszary wymagające zmian, w zależności od zakresu planu i aktualnych przepisów prawa, zostaną określone we wnioskach rolnych i leśnych w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ich zmian.

11. KIERUNKI KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

1. W obrębie strefy III - TERENÓW OTWARTYCH ustala się jako równorzędne zagospodarowanie: tereny rolnicze oraz tereny lasów, zadrzewień i zieleni niskiej o charakterze łąkowym, tereny dolesień i tereny wód powierzchniowych.
2. Na obszarach oznaczonych symbolem R - tereny rolnicze i ZL - lasy oraz RL - dolesień ustala się:
 - a) dopuszcza się utrzymanie i uzupełnienie istniejących zespołów zabudowy i pojedynczych obiektów z możliwym wykorzystaniem na cele mieszkalnictwa z usługami,

- bazy turystyczno - wypoczynkowej oraz produkcji rolnej i przetwórstwa rolno - spożywczego;
- b) dopuszcza się zabudowę zagrodową na terenach powiązanych ze strefą wiejską - tereny R2, za wyjątkiem terenu górniczego „Borówno” i „Grzędy”;
 - c) zakazuje się lokalizacji nowej zabudowy, zakaz nie dotyczy zabudowy służącej wyłącznie produkcji rolnej i przetwórstwu rolno - spożywczemu, lokalizowanej na terenach rolniczych położonych w styczności z terenami wyznaczonymi pod zainwestowanymi w pasie o szerokości do 150 m od tych terenów oraz zabudowy w punkcie „c”, lokalnych obiektów i zabudowy służącej gospodarce rolnej i obsłudze wyłącznie tych terenów sytuowanych poza terenami chronionymi i wskazanymi do ochrony i poza terenem górniczym „Borówno” i „Grzędy” oraz inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej;
 - d) dopuszcza się zabudowę turystyczno - rekreacyjno - wypoczynkową, z respektowaniem zasad ochrony środowiska oraz lokalizację obiektów związanych z niezbędną infrastrukturą dla celów turystyki i agroturystyki, za wyjątkiem terenu górniczego „Borówno” i „Grzędy”;
 - e) dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń i sieci infrastruktury technicznej;
 - f) dopuszcza się lokalizację niezbędnych ciągów komunikacyjnych;
 - g) dopuszcza się obiekty małej retencji i urządzenia hydrologiczne systemu ochrony przeciwpowodziowej;
 - h) zakaz zabudowy i zagospodarowanie zgodnie z przepisami odrębnymi w obszarze pasów technologicznych od linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia i w strefie ochronnej od gazociągu podwyższonego ciśnienia;
 - i) ochronę terenów udokumentowanych złóż kopalin w zakresie wynikającym z przepisów odrębnych;
 - j) ochronę terenów i obiektów objętych formami ochrony przyrody.
3. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej:
- a) dolesienia i zmianę granicy rolno - leśnej;
 - b) wykorzystanie obszarów poeksploatacyjnych i nieużytków rolnych na cele agroturystyki i turystyki;
 - c) rozwijanie atrakcyjnych i zgodnych ze standardami UE upraw ogrodniczych, sadowniczych i hodowli;
 - d) podejmowanie działań w kierunku sukcesywnego scalania gruntów rolnych;
 - e) zadrzewianie terenów położonych w obrębie dolin rzek i potoków stanowiących ciągi ekologiczne oraz terenów o funkcjach izolacyjnych; wprowadzanie zadrzewień przydrożnych;
 - f) prowadzenie prac hydrologicznych systemu ochrony przeciwpowodziowej;
 - g) ograniczanie zabiegów agrotechnicznych przyczyniających się do zanieczyszczenia gleb i wód; wprowadzanie zabiegów przyjaznych dla środowiska naturalnego;
 - h) realizację ścieżek rowerowych i tras narciarskich, z możliwością wykorzystania istniejących ciągów komunikacyjnych.
4. Ustala się następujące kierunki zagospodarowania leśnej przestrzeni produkcyjnej:
- a) prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z planami urzędzeniowymi Nadleśnictw;
 - b) zachowanie dotychczasowej lokalizacji istniejących osad leśnych oraz innych obiektów związanych z prowadzeniem gospodarki leśnej;
 - c) dolesienia na wskazanych terenach doleśień;
 - d) dolesienia na gruntach nieleśnych za wyjątkiem terenów o III klasie bonitacyjnej, zgodnie z przepisami odrębnymi;
 - e) modernizację istniejącej sieci dróg leśnych oraz gminnych przebiegających przez większe kompleksy leśne dla transportu pozyskiwanego drewna;
 - f) udostępnienie dla rekreacji i turystyki wyznaczonych do tego obszarów leśnych, a w tym: wykorzystanie części dróg leśnych jako szlaków pieszych i rowerowych oraz

wyznaczenie na terenach lasów zorganizowanych miejsc wypoczynku.

12. OBSZARY SZCZEGÓLNEGO ZAGROŻENIA POWODZIĄ ORAZ OBSZARY OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH

1. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z ustawą Prawo wodne obszarami narażonymi na niebezpieczeństwo powodzi są określone we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego obszary, na których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi, natomiast obszarami szczególnego zagrożenia powodzią są:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,
- obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne, pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

W dniu 15 kwietnia 2015 r. na Hydroportalu Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (KZGW) w ramach informatycznego systemu osłony kraju przed nadzwyczajnymi zagrożeniami (ISOK) zostały opublikowane zweryfikowane i ostateczne wersje map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego. Jednocześnie mapy zostały przekazane przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej organom administracji wskazanym w ustawie - Prawo wodne i jako oficjalne dokumenty planistyczne stanowią podstawę do podejmowania działań związanych z planowaniem przestrzennym i zarządzaniem kryzysowym.

Na mapach zagrożenia powodziowego wyznaczone zostały w granicach gminy Czarny Bór:

- obszary szczególnego zagrożenia powodzią:
 - na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (obszar Q 1%),
 - na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (obszar Q 10%);
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi raz na 500 lat.

Wyżej wymienione obszary dotyczą zagrożeń ze strony rzeki Lesk i zostały wyznaczone na rysunku studium.

W aktualnym stanie prawnym na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią (Q 1% i Q 10%) obowiązują zakazy określone w ustawie - Prawo wodne:

- lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania (art. 40 ust. 1 pkt 3);
- lokalizacja nowych cmentarzy;
- wykonywania robót oraz czynności utrudniających ochronę przed powodzią lub

zwiększających zagrożenie powodziowe (art. 88l ust. 1 pkt 1-3), w tym:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz budowy innych obiektów budowlanych, z wyjątkiem dróg rowerowych,
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmacniania brzegów, obwałowań lub odsypisk,
- zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód oraz brzegu morskiego, budową, przebudową lub remontem drogi rowerowej, a także utrzymywaniem, odbudową, rozbudową lub przebudową wałów przeciwpowodziowych wraz z obiektami związanymi z nimi funkcjonalnie oraz czynności związanych z wyznaczaniem szlaku turystycznego pieszego lub rowerowego.

Lokalizacja nowych inwestycji na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią wiąże się z:

- zakazami wynikającymi z przepisów odrębnych – ustawy Prawo wodne, w tym wymogiem uzyskania pozwolenia wodnoprawnego;
- wymogiem stosowania technologii budowlanych i materiałów budowlanych o ograniczonej nasiąkliwości i odpornych na działanie wody;
- wymogiem wyniesienia poziomu posadowienia posadzki parteru ponad rzędną zwierciadła wody wód zalewowych;
- zakazem stosowania podpiwniczeń;
- wymogiem zabezpieczenia wszelkich obiektów infrastruktury technicznej (sieci, urządzeń i instalacji) przed uszkodzeniami w czasie powodzi.

Na obszarze, na którym występowanie powodzi jest średnie i wynosi raz na 500 lat ($Q_{0,2\%}$) zakazy dotyczące obszarów szczególnego zagrożenia powodzią nie obowiązują.

2. Poza terenami objętymi szczególnego zagrożenia powodzią wyznacza się:

- obszary zalane wodami w 1997 r.;
- poldery zalewowe i zbiorniki retencyjne wraz z niezbędnymi urządzeniami technicznymi.

Dla w/w obszarów zakłada się:

- ograniczenie zabudowy na terenach zalanych podczas powodzi w 1997 r.,
- realizację przedsięwzięć inwestycyjno - modernizacyjnych ochrony przeciwpowodziowej: zbiorników retencyjnych, suchych zbiorników retencyjnych i polderów zalewowych, wałów przeciwpowodziowych, podniesienie korony drogi, wału przeciwpowodziowego lub muru oporowego;
- prowadzenie gospodarki hydrotechnicznej: pogłębianie i regulację rzek, zadrzewianie brzegów koryta cieków wodnych, budowę polderów, stawów.

3. Na terenie gminy nie występują zarejestrowane tereny osuwania się mas ziemnych. Tereny, na których możliwe jest występowanie zjawisk osuwania się mas ziemnych, mogą dotyczyć części stromych zboczy dolin rzecznych. Tereny te nie są przewidziane do zabudowy. Tereny, na których istnieje zagrożenie powstawania zjawisk osuwiskowych to wyrobiska powstałe po eksploatacji melafiru. Projektowane zagospodarowanie złoża „Grzędy” przewiduje odpowiedni sposób eksploatacji dla przeciwdziałania procesom osuwiskowym, zgodnie z planem ruchu zakładu górnictwa, w tym zachowanie odpowiednich parametrów geometrii wyrobiska.

13. OBIEKTY LUB OBSZARY, DLA KTÓRYCH WYZNACZA SIĘ W ZŁOŻU KOPALINY FILAR OCHRONNY

Na terenie gminy mogą wystąpić obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filary ochronne. Dotyczy to elementów zagospodarowania położonych w granicach złóż kopalin: melafiru „Borówno” i „Grzędy” oraz złoża kruszywa naturalnego „Jaczków”.

14. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREF OCHRONNYCH ORAZ OBOWIĄZUJĄCE NA NICH OGRANICZENIA PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ, ZGODNIE Z PRZEPISAMI USTAWY Z DNIA 7 MAJA 1999 R. O OCHRONIE TERENÓW BYŁYCH HITLEROWSKICH OBOZÓW ZAGŁADY

Na terenie gminy nie występują obszary pomników zagłady w rozumieniu ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.

15. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

1. Obszary wymagające przekształceń to:

- zespół zabudowy jednorodzinnej dla powodzian przy ul. Głównej w Czarnym Borze;
- tereny obsługi i produkcji rolnej, w tym obecnie nieużytkowane obiekty w Grzędach i Jaczkowie.

2. Obszary wymagające rehabilitacji to:

- obszary wpisane do rejestru zabytków,
- obszary objęte strefami ochrony konserwatorskiej.

3. Obszary wymagające rekultywacji to obszary zdegradowane, o gruntach zniekształconych, co przejawia się w niekorzystnych zmianach budowy i właściwości utworu geologicznego, rzeźby i warunków wodnych na danym terenie. Są to:

- obszar złoża „Sędziszów III”, przewidziany do rekultywacji o kierunku wodno - rolnym;
- tereny składowiska odpadów Czarnym Borze, po wyczerpaniu jego pojemności i zamknięciu składowiska.

4. Obszarami podlegającymi rekultywacji w dalszej perspektywie, po wyeksploatowaniu złoża, są tereny eksploatacji melafiru w Czarnym Borze i Borównie.

5. Remediacji należy poddawać glebę, ziemię lub wody gruntowe w przypadku jeśli wystąpiły zanieczyszczenia na danym terenie. Ma ona na celu usunięcie lub zmniejszenie ilości substancji powodujących ryzyko, ich kontrolowanie oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się, tak aby teren zanieczyszczony przestał stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, z uwzględnieniem obecnego i, o ile jest to możliwe, planowanego w przyszłości sposobu użytkowania terenu. Remediacja może polegać na samooczyszczaniu, jeżeli przynosi największe korzyści dla środowiska. W Studium nie wskazano terenów, które należałoby poddać remediacji.

16. OBSZARY ZDEGRADOWANE

Do obszarów zdegradowanych należą obszary pokopalnianie w tym:

- 1) hałdy kruszyw melafiru w Borównie, przewidziane do rekultywacji o kierunku leśnym,*
- 2) tereny złoża Sędziszów III w Jaczkowie, przewidziane do rekultywacji o kierunku wodno – rolnym.*

17. GRANICE TERENÓW ZAMKNIĘTYCH I ICH STREF OCHRONNYCH

1. Zgodnie z ustawą z przepisami odrębnymi przez tereny zamknięte należy rozumieć tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych.

2. Terenami zamkniętymi na obszarze gminy są, zgodnie z Decyzją Nr 62 Ministra Infrastruktury z dnia 26 września 2005 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. MI Nr 11, poz. 72, z późn. zm.) zmieniona Decyzją nr 14 Ministra Infrastruktury z dnia 18 września 2020r. w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe (Dz. Urz. MI poz. 38 z 18 września 2020) oraz Decyzją nr 1 Ministra Infrastruktury z dnia 13 stycznia 2021r. zmieniającą decyzję w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, przez które przebiegają linie kolejowe, tereny związane z linią kolejową nr 367 o relacji Wrocław - Jelenia Góra - Zgorzelec. Tereny te nie posiadają stref ochronnych. Ich zakres terenowy może ulegać zmianie stosownie do ustaleń przepisów odrębnych.

3. Wykaz terenów zamkniętych:

Lp.	obręb	nr dz.	powierzchnia (ha)
1	Czarny Bór	190/1	4,8010
2	Czarny Bór	190/2	0,1687
3	Czarny Bór	190/4	0,0848
4	Czarny Bór	190/7	7,4002
5	Jaczków	191/3	16,3322
6	Witków	415/1	0,0508
7	Witków	415/3	11,2318
8	Witków	415/4	0,0441
9	Witków	415/5	1,2893
10	Witków	415/6	2,6009

18. OBSZARY PROBLEMOWE

Do obszarów problemowych należy tereny złoża „Czarny Bór” w Czarnym Borze.